יודען. געדענקט, אז דער קאמף געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד דויערט

היינט 22 זייטען

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 277	לאָדז, פרייטאג ג׳ כסלו תרצ״ו	דרייצענטער יאהרגאנג	Łódź, Piątek, 29 listopada 1935	№ 277

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאָדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71.

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

פוילישע רעגירונג זיכערט אבסאלוטע רוה

ערקלערט דער פוילישער אמבאסאדאר אין לאנדאן דעם פרעזידענט פון דער „אגודה“, יעקב ראזענהיים

ל א נ ד א ן, 28 (יט״א טעלעגראפיש)

דער פוילישער אמבאסאדאר גראף ראטשינסקי האט אויפגענומען דעם פרעזידענט פון דער וועלט-ארגאניזאציע פון דער „אגודה“ יעקב ראזענהיים. אין דעם געשפרעך האט דער אמבאסאדאר אויסגעדריקט זיין בעדויערען צוליב די לעצטע אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען אין מאנכע הויכשולען אין פוילען און פערזיכערט, אז די פוילישע רעגירונג נעמט אן אלע מיטלען צו פערזיכערן אין לאנד אבסאלוטע רוה.

וואס שייך דער עקאנאמישער לאגע, האט גראף ראטשינסקי ערקלערט, אז די לאגע וועט פאר יודען זיך בעסערען צוזאמען מיט דער אלגעמיינער עקאנאמישער לאגע.

פראפ. ראזענהיים האט אויסגעדריקט צופרידענהייט, וואס די בעציהונג פון דער פוילישער רעגירונג צו דער „אגודה“ איז א פריינדליכע.

רעפרעסיעס געגען די ענדעקישע סטודענטען

ערקלערונג פון רעקטאר פון פאזנער אוניווערזיטעט

פ ו י ז ע ן, 28 (יט״א טעלעגראפיש)

די יודישע סטודענטען-ארגאניזאציע האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט וועגען די לעצטע געשעענישען אין וועלכען ס׳ווערט געזאגט, אז זייט דעם 23-טען ווערען יודישע סטודענטען בעפאלען. בעזונדערס שארף איז געווען דער איבערפאל דעם 25-טען.

די יודישע סטודענטען האבען אינטערוועניר ט ביים רעקטאר, וועלכער האט ערקלערט, אז געגען די ענדעקישע סטודענטען וועלען אנגעווענדעט ווערען די שארפסטע רעפרעסיעס און אז די רוה וועט אפגעהיטען ווערען פון דער פאליציי.

פון 80 יודישע סטודענטען האבען געליטען 23.

א דעלעגאציע פון די יודישע סטודענטען אין פויזען איז ארויסגעפאהרען קיין ווארשא צו אינטערווענירען ביי דער מאכט.

אביסיניען צוריק פערנומען מאקאלע?

איטאליענער לייקענען, די אביסיניער בעשטעטיגען

א ד י ס - א ב ע ב א, 28 (ספ. טעל.)

דא האט זיך היינט פערשפרייט א קלאנג, אז דאס אביסינישע מיליטער האט צוריק פערנומען מאקאלע. די ידיעה דארף נאך בעשטעטיגט ווערען.

פ א ר י ז, 28 (ספ. טעל.)

„האוואס“ מעלדעט פון אדיס-אבעבא: אין די אביסינישע קרייזען שרייבט מען צו דעם ריקצוג פון איטאליענישען מיליטער אויפ׳ן פראנט אין טיגרע צוויי סיבות. די ערשטע פון זיי איז דאס, וואס אין די ביז-איצטיגע אפעראציעס האבען זיך בעטייליגט הויפטזעכליך דאס מיליטער פון די איינגעבוירענע, די צווייטע — איז די מורא פון די איטאליענער, אז מען זאל נישט איבערשניידען זייער קאמוניקאציע-ליניעס.

וועגען דער לאגע אויף די פראנטען, בעשטעטיגט מען פון די אביסינישע קרייזען, אז דריי קאלומנעס פון אביסיניש מיליטער האבען זיך פעראירניגט אויף דער ליניע הושרוזשיגא — דאנאהבוה און זיי געהען אין דער ריכטונג צו דרום.

א ד י ס - א ב ע ב א, 28 (ספ. טעל.)

אין שייכות דערמיט, וואס די ענגלישע קוועלען לייקענען אפ, אז די איטאליענער האבען פערלאזען מאקאלע, גאריוהאי און נערלאגובי, שטעלען די היגע אפיציעלע קרייזען פעסט, אז זיי קאנען נישט זאגען מעהר וויפיל עס זאגט דער אפיציעלער קאמוניקאט. די דעפעשען, וואס זענען דערהאלטען געווארען פון האראר בעשטעטיגען די עוואקואציע פון גאראהאי און נערלאגובי דורכ׳ן איטאליענישען מיליטער.

די איטאליענישע אינפארמאציעס מעלדען נאר, אז אויפ׳ן דרום-פראנט האבען אלע בעדייטענדע אקציעס געמוזט אפגעשטעלט ווערען צוליב די א שטורם, וואס האט אנגעמאכט גרויסע שאדענס.

* * *

ל א נ ד א ן, 28 (ספ. טעל.)

ווי מען מעלדעט פון אדיס-אבעבא, האבען זיך דארט פערשפרייט קלאנגען וועגען ערנסטע אונרוהען, וואס זאלען האבען אויסגעבראכען צווישען די סאמאלער אויפ׳ן רוקען פון דער איטאליענישער ארמעע.

„דיילי הערארד“ מעלדעט, אז דער גאנצער פלאן פון דער איטאליענישער אפענסיווע אויפ׳ן דרום-פראנט איז אדורכגעפאלען.

פראצעס פון די בעשולדיגטע אין מארד פון מיניסטער פיעראצקי

וויטערדיגער פערהער פון די עדות

ו א ר ש א, 28 (טעלעפאניש)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון פראצעס איבער די מארדער פון מיניסטער פיעראצקי, זענען ווייטער אויסגעפארשט געווארען די עדות.

אין אנהויב פון דער זיצונג האט אדוו. הארבאווי אריינגעטראגען א פארשלאג, אז איז צוזאמענהאנג מיט די נעכטיגע ערקלערונגען פון אינספעקטאר פיאנטקעוויטש זאל דאס געריכט צולאזען אלס געריכטס-בעווייז קאמפלעטען פון דער צייטשריפט „סורמא“ בכדי פעסטצושטעלען, אז די דאזיגע צייטונג האט קיינמאל נישט פראפאגירט קיין טערראר מחוץ דער לעמבערגער, טארנאפאלער, סטאניסלאוואווער, וואלינער און סיילייוויז פאלעסיער וואיעוואדזטווס. א חוץ דעם האט אדוו. הארבאווי אלס פערטיידיגער פון אנגעקלאגטען קאטשמארסקי׳ן געבעטען צוצולאזען אלס עדות אסיפ באליצקי פון לעמבערג, בכדי פעסטצושטעלען, אז קאטשמארסקי האט זיך נישט געקענט אין לעמבערג פערגעמען מיט מאטשעיקא׳ן און געבען איהם א נאכטלעגער אין לאקאל פון „פראשוויטא“, ווייל מיט׳ן לאקאל האט פערוואלטעט אויסשליסליך באליצקי.

פראקוראר זשעלינסקי זאגט זיך ארויס געגען דעם ערשטען פארשלאג. נאך א בעראטונג יוארפט דאס געריכט אפ דעם פארשלאג פון פערטיידיגער.

דאן מעלדעט אדוו. שלאפיאק, אז ער זאגט זיך אפ צו פערטיידיגען טשארני׳ן און דאגעגען נעמט ער אן די פערטיידיגונג פון מאלוצא׳ן. אלס טשארני׳ס פערטיידיגער מעלדעט זיך דאן אדוו. הארבאווי.

אדוו. האנקעוויטש בעט דאס געריכט, אז מען זאל די בעשולדיגטע בעת די געריכטס-פערהאנדלונגען ערלויבען צו בענוצען זיך מיט פאפיר און בלייפעדער. דאס געריכט ערטיילט די ערלויבניש.

דער עדות וויעזיורא, א פיראטעכניק, גיט ערקלערונגען, וועגען צוזאמענשטעל פון דער באמבע, וואס דער אטענטעטער האט אוועקגעווארפען.

דאן ווערט אויסגעהערט דער עדות עמיליא קאשעראווא, ביי וועלכער לעבעד האט געוואוינט אלס סובלאקאטאר. דער עדות דערקענט צווישען די בעשולדיגטע לעבעד׳ן. זי דערקענט אויך די הנאטקיווסקא, וועלכע פלעגט קומען צו לעבעד׳ן.

עס ווערען ווייטער אויסגעהערט א רייה עדות. דער עדות ראמיאק וויל נישט אפגעבען קיין ערקלערונגען אויף פויליש. זי ווערט דעריבער בעשטראפט מיט 100 זל. עס ווערען פארגעלייענט איהרע ערקלערונגען פאר׳ן אויספארשונגס-ריכטער.

אונזער ווארט

די מעגליכקייט צו אנטלויפען...

פון דייטשלאנד הערט זיך א פערצווייפעלט געשריי פון די דארטיגע יודען: זיי ווענדען זיך מיט אן אפעל צו די פעלקער פון דער וועלט, אז מען זאל זיי געבען די מעגליכקייט זיך ארויסצוראטעווען פון דעם נאצי-גיהנום. עס טראכט שוין קיינער נישט פון די דייטשע יודען צו קענען נאך בלייבען אין בלוטיגען לאנד, וואס קרעכצט אונטער דער רוט פון טעראר, צו האבען וועלכע עס איז עקזיסטענץ-מעגליכקייטען. אלע, אהן אויסנאהם, אויך די, וואס זענען געווען „ענג פערבינדען מיט׳ן לאנד און זיין קולטור“, די דייטשע יודען, וואס האבען „ליב זייער פאטערלאנד“ און האבען ביז-איצט נישט געוואלט און נישט געטראכט צו פערלאזען דאס לאנד, האבען שוין פערלוירען יעדע פונק פון האפנונג, יעדע אילוזיע, אז דאס ראסען-משוגעת די ווילדע זינלאזע שנאה צו יודען, וועט מיט דער צייט, אויב נישט פערשווינדען, איז מינדעסטענס געמילדערט ווערען. עס איז אויך אפגעשטארבען דער גלויבען אין געוויסען פון דער וועלט. קיין שום פראטעסטען, קיין שום מאניפעסטאציעס, קיין שום שטימען פון אויפרעגונג פון דער קולטורעלער און ציוויליזירטער וועלט, האבען נישט קיין ווירקונג אויף די הלינים פון דריטען רייך. און זענען נישט בכוח צו ענדערען דעם טראגישען גורל פון די דייטשע יודען. עס איז זיי גארנישט געבליבען, קיין שום רעטונג, קיין איינציגער אויסוועג אין פולען זין פון ווארט. אפילו נישט דער אויסוועג פון קענען אנטלויפען.

ווייל פערשלאסען איז די וועלט ארום און ארום, און אין דער הינזיכט איז די לאגע פון די דייטשע יודען א סך טראגישער ווי די לאגע פון די גולי-ספרד מיט איבער 400 יאהר צוריק. ווען איירופא האט נאך נישט געוואוסט פון קיין פעלקער-בונד, פון קיין קאלעקטיווען שלום, פון קאמף געגען שקלאפען-האנדעל, פון דעקלאראציע וועגען מענשעןרעכט. די פערטריבענע פון שפאניען זענען דאך אויפגענומען געווארען פון א רייה לענדער און געפינען א נייע היימאט.

און היינט? — היינט ווענדען זיך די דייטשע יודען אין זייער גרעסטען יאוש און פערצווייפלונג צו דער פעלקער-ליגע, וואס דארף זיך איצט יודער פערנעהמען מיט זייער גורל נאך מיט דער איינציגער בקשה: געבען זיי די מעגליכקייט צו קענען אנטלויפען פון גיהנום ...

ק.

טאג-טעגליך

אויב שוין נישט צו שפעט...

דאס שלימזל האט אנגעהויבען צו פערפאלגען דעם איטאליענישען דיקטאטאר. פון די פראנטען קומען כסדר אן טרויעריגע ידיעות. אין אדיס-אבעבא הערשט א שמחה. מען פערזיכערט דארט, אז די איטאליענער ציהען זיך צוריק אין פאניק אויף אלע פראנטען. און הגם רוים לייקענט די ידיעות אפ, איז אבער א פאקט, וואס די איטאליענער אליין גיבען צו, אז די אפענזיווע זייערע האט געליטען א דורכפאל. די גאנצע האפנונג איז איצט אויף דעם נייעם הויפט-אנפיהרער פון דער איטאליענישער ארמעע, באדאגליא, וואס איז שוין אנגעקומען קיין אפריקא.

קיין גרויס נחת האט אלזא מוסאליני נישט פון זיינע שווארצע העמדלעך אויפ׳ן קריגס-פראנט און ווי עס איז פאראויסצוזעהען, וועט ער נאך האבען פון דער אביסינישער אוואנטורע צו זינגען און צו זאגען. שוינענדיג זיינע סאלדאטען, האט מוסאליני געשיקט אויפ׳ן פראנט אין דער ערשטער רייה די אפטיילונגען פון די איינגעבוירענע דאס הייסט די אסקאריער און סאמאליער און די דאזיגע אפטיילונגען זאלען דאס האבען געגעבען דעם ערשטען סיגנאל צו דער פאניק, וואס האט זיך פערוואנדעלט אין אן אלגעמיינעם ריקצוג.

אויך אויפ׳ן דיפלאמאטישען פראנט האט זיך די לאגע פאר מוסאליני׳ן זעהר פערערגערט. די פראגע פון אויסברייטערן די סאנקציעס אויף נאפט און קויהלען האט, א דאנק דער ענגלישער איינגעשפארטקייט, אנגענומען רעאלע פארמען. און ענגלאנד האט זיך גארנישט איבערגענומען מיט מוסאליני׳ס דראהונגען, נאר געהט מיט דער גאנצער ריקזיכטסלאזיגקייט צו איהר ציל. די זיצונג פון סאנקציע-קאמיטעט וואס דארף אויסברייטערן די סאנקציעס איז אפילו אפגעלעגט געווארען, אבער אט שמועסט מען שוין, אז שפעטעסטענס דעם 9 דעצעמבער וועט דער ענין ערלעדיגט ווערען און ביז צו יענער צייט פרובירט נאך לאוואל איבערצורעדען מוסאליני׳ן, ווייל „עס קען ווערען צו שפעט“.

עס איז נאר א פראגע צי עס איז בכלל שוין נישט פאר מוסאליני׳ן צו שפעט. ער געפינט זיך איצט אין אזא לאגע, אז אהן א זיג אין אפריקא, און דערצו נאך, אהן א גרויסען זיג, איז ער סיי-ווי פערלוירען. ווי נעהמט מען אבער הײַנט דעם זיג?

ש.

רעשטען!

ביליג!

רעשטען!

נוצט אויס די אויסערגעווענליכע געלעגענהייט!

לאדז האט נאך דאס ניט געהאט!

פאר אינווענטור, פערקויפען מיר די

געבליבענע רעשטען

פון אונזערע בעסטע קוואליטעטען

מיט די ביליגסטע פרייזען

קומט און איבערצייגט זיך!

Spółka Akcyjna FABRYK SUKNA

H. LANDSBERG

TOMASZÓW - MAZOWIECKI

FILJA w ŁODZI

ulica Piotrkowska Nr. 43, tel. 235-00.

זאל פילהארמאניע

נארוטאוויטשא 20 — טעל. 213-84.

פרייטאג צו נאכטס, דעם 6-טען דעצעמבער, 4.30 אווענד און **שבת**, פ' ויצא, דעם 7-טען דעצעמבער, 9 פריה

פאר'ן אפפאהרען אויף א לענגערען טורנע נאך ענגלאנד וועט דאוונען

דער וועלטבעריהמטער אויבערקאנטאר פון ווארשאווער סינאגאגע

משה קוסעוויצקי

קבלת שבת, שחרית און מוסף מיט'ן אנטייל פון אויסגעצייכנעטן כאר אונטער דער ליטונג פון בע־וואוסטען דיריגענט און קאמפאזיטאר **פראפ. י. זאקס.**

עס וועט אויסגעפיהרט ווערען פאלגענדע קאמפאזיציעס:

נאוואקאווסקי – קבלת-שבת. זאקס – ד' מלך, זאקס – ושמרו, זאקס – תניא. נאוואקאווסקי – מגן אבות און אנד. צו שחרית און מוסף: זאקס – ממקומך, לעוואנדאווסקי – ובנוחה יאמר, לעוואנדאווסקי – נעריצך און אנד. בילעטען פון 75 גר. ביז 2 זל. צו בעקומען אין דער טערקישער קאנדיטאריי, פיעטריקאווער 12 אויך אין קאסע פון פילהארמאניע. בילעטען וועלען פערקויפט ווערען נור ביז ליכט צינדען. פאר פרויען ספעציעלע רעזערווירטע פלעצער. פאס-פארטו און הוזה-בילעטען נישט גילטיג.

דער בעוואוסטער ניי-ערעפענטער

שיך-סאלאן

33 פיעטריקאווער 33 (פריהער פיעטריקאווער 17)

L. ODERBERG

עמפפעהלט צום יעצטיגען סעזאן די לעצטע מאדעלען **שיך**

הזכרה

זונטאג, פ' ויצא 1/XII.35 פונקטליך 12 א זייגער צו דער ערשטער יאהרצייט פון אונזער אונפערגעסליכער חשוב'ן געוועזענעם לאנגיעהריגען פערוואלטונגס-מיטגליד

נחמן ארי' ב"ר יונה הכהן יונאוויטש ז"ל

וועלכער איז נפטר געווארען אין „ארץ-ישראל", קומט פאר אין דער „תלמוד-תורה" ע"ש הרהגה"צ רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל יאקובא 6

א פייערליכע הזכרה, צו וועלכער מיר פערבעטען אונזערע מיטגלידער ...

אלע זיינע קרובים, פריינר און בעקאנטע ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען. **די פערוואלטונג.**

„תחכמוני"

4-קלאסיגע טעכטער-שול

שענקעוויטשא 3, טעל. 143-78

זונטאג, דעם 1/XII ד. י. קומט פאר די

ערעפנונג פון דער טעכטער-שולע

פאר שילערינס פון פאוושעכנע שולען.

די למודים פאנגען אן 4 נאכמיטאג.

אנמעלדונגען נעמט אן די קאנצעלאריע פון „תחכמוני" פון 9 ביז 2 און פון 5 ביז 8.

די ליי טונג.

דאס בעוואוסטע

טוך- און קארט-געשעפט פון

M. TAZBIR

לאדז, פיעטריקאווער 23, פראנט II שטאק **טעל. 226-39**

טיילט מיט, אז צום קומענדען הערבסט- און ווינטער-סעזאן בעזיצט איך אויף לאגער א גרויסן אויסוואל פון די נייעסטע און מאדערנסטע

הערען און דאמען-שטאפען

פון די בעסטע **בילעצער** און **טאמאשאווער סחורות**

צו די ביליגסטע פרייזען.

ספעציעלער אויסוואל פון **רעשטען** וואס מען פערקויפט מיט **30%** ביליגער

געדענקט די אדרעס!

רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

בעקאנטמאכונג

פון צ"ק שומרי ומזהירי שבת מיט דעם ועד הרבנים בראש

צוליב דעם, וואס עס האבען זיך בעוויזען אנאנסען אין דער פרעסע פון די אינהאבערס פון טאנץ-זאלער, אז ביי זיי איז כשר אפילו למהדרין מן המהדרין, בכדי אז יודישע מחותנים זאלען קומען דינגען די זאלער אויף חתונות — מאכען מיר בעקאנט, אז ביז היינט איז ביי אונז נור רעגיסטרירט דער איין-איינציגער בערלינער חתונה-זאל **זאכארניא 26.**

אלע אנדערע זאלער, וואס וועלען זיך אויך אונטער-ווארפען די השגחה פון די שומרי שבת, וועלען אויך בעקאנט געמאכט ווערען דורך די שומרי שבת אין דער פרעסע.

מזל-טוב!

פיל נחת, פרייד און גליק ווינשען מיר אונזער ח' וו.-פרעזעס

ר' משה אפפמאן

ווי אויך אונזערע געעהרטע מיטגל. פון פרויען-קאמיטעט

פרוי אנדזשא אפפמאן

צו דער חתונה-פייערונג פון זייער ליבע טאכטער

פרל. אסתר אפפמאן מיט ה' **בתריאל דוד ווייקספלפיש**

די פערוואלטונג און פרויען-קאמיטעט פון „תומכי אורחים".

זונטאג, דעם 1 דעצעמבער, 11.30 א זייגער פארמיטאג, צו דער יאהרצייט פון

ב"ע

מינא קאנשטאט

וועט אין דער סינאגאגע פון „מושב זקנים" פאמארסקא 54, פארקומען **א הזכרה** צו וועלכער קרובים, פריינט פון דער פערשטארבענער ווי אויך אלע מיטגלידער פון דער חברה מחסה לזקנים, לאדענט איין

די פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג

פון צ"ק שומרי ומזהירי שבת מיטן ועד הרבנים בראש

אז מ"ר שלמה יעלסקי, דער אינהאבער פון ווארשא-ווער זאל, פאלודניאווא 36 האט דאס נאמנות אויף כשרות, ווייל ער האט זיך אונטערגעווארפען דער השגחה פון די שומרי שבת, אז עס וועט ביי איהם נישט פארקו-מען קיין חילול שבת, וועלכע ער האט אויך דערויף בע-קומען א בעשייניגונג פון צ"ק שומרי ומזהירי שבת, קאנען פון היינטיגען טאג אלע יודען מאכען שמחות אין זיין זאל פאלודניאווא 36.

אין אלע אנדערע זאלער, וואס זענען נישט אונטער דער השגחה פון די שומרי שבת האבען נישט קיין נאמנות אויף כשרות ווייל ס'קומט פאר ביי זיי חילול שבת בפרהסי' שומר נפשו ירחק מהם צו מאכען שמחות אויף אזעלכע שטעלען.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווער-געטראפענער **פאמיליע פייגענבוים** צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכע טאכטער און שוועסטער

נ"ע טויבע געטשינסקא

זייט געטרייסט מיט די טראדיציאנעלע ווערטער

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

הערמאן און ישראל קאלינקא.

8-יונג, זאקען-פאבריקאנטן!

אלע זאקען-פאבריקאנטען דארפען זיך מעלדען יעדען

זונטאג און מיטוואך

פון 6 ביז 8 אווענד אין לאקאל פון דער צענטראלע פילסודסקיעגא 69

וועגען א בעשטעטיגונג אין דער עלעקטראווניע

וועלכע וועט בעררעכטיגען צו גענייסען פון ביליגען טאריף פון עלעקטרישער קראפט און ליכט.

די פערוואלטונג

פון דער סעקציע זאקען-פאבריקאנטן

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הארציגסטען דאנק דעם

ה' אשר זילבערבערג

סטארשי פון יודישען רימער-צעך אין לאדז פאר זיין אויסגעהאלטענע שטעלונג ביי מיין עקזאמען צו בעקומען א האנדווערקער-קארטע. מיט אכטונג

משה גאלדבערג, וואליזען-מאכער

מלינארסקא 17.

כשר! כשר!

וויכטיג פאר מחותנים!

אין דעם פריש-רעמאנטירטען חתונה-זאל

א. נ. ביילער

קאנצערט-זאל

3 פיראמאוויטשא 3

וועלכער איז דער שענסטער זאל אין לאדז און איז שוין גוט בעקאנט דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג און איז כשר למהדרין מן המהדרין תערט פערדינגען אויף חתונות **נאר פאר 10 זל.** ס'איז כדאי צו בעטראכטען, אז די געסטער ווערען נישט ארויסגעבארגט אויף אפגויז, כדי זיך נישט צו מישען מיט פרעמדע.

בעמ.: דער זאל הערט אויף פערדינגען אויף פערשידענע פקרחיילונגען און סיום הספר.

מיט אכטונג די אינהאבער

פון נייעם **קאנצערט-זאל**

פיראמאוויטשא 3

PENSJONAT

„ZACISZE"

st. ŁASK, wieś TEODORY

czynny od 10-go grudnia 1935 r.

Pokoje ogrzewane słoneczne. — Miejscowość górzysta, odpowiednie dla miłośników sportu. Narty, ślizgawka, radjo i różne rozrywki.

Kuchnia pierwszorzędna.

Ceny bardzo przystępne.

Informacje: **Łódź, Cukiernia 6-go Sierpnia 30.**

קונסט-שטאפעריי פון בעשטע-דיגטע

אנציגער און דיוואנעס

M. KLEBER

געפינט זיך איצט **פיעטריקאווער 18**

לינקע אפיצינע, 2. שטאק.

בית-הכנסת „אהל יעקב"

— גדאנסקא 18. —

מחר, בשבת פ' תולדות 30/XI

הטפה

לחגיגת הבר-מצוה ע"י

הרב ד. ז. גולדשטיין, מווארשא

התחלת התפלה בחצי העשירית בבוקר. **הועד.**

לאדזער רייזענדער-פעראיין

שענקיעוויטשא 35.

מארגען שבת צו נאכט, ד. 30 נאוועמבער ה. י. וועט אין אייגענעם לאקאל פארקומען א

פאמיליען-טאנץ-אוונט

די הכנסה איז בעשטימט צו פערשטארקען די פאנדען לטובת די יתומים און אלמנות.

אנהויב 9 אווענט. איינגאנג 1.50 זל.

ביליגער בופעט.

דער ערשטקלאסיגער

הערען-שניידער-אטעליער

א. ח. קוטשינסקי

נארוטאוויטשא 13 אויפ'ן הויף 1-טער שטאק

מאכט בעקאנט די ב' קונדשאפט דאס צום נייעם ווינטער-סעזאן ווערען אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפארטרויטע סחורות ווי אויך **פעלצען** לויט די נייעסטע מאדע-זשורנאלער. מעסיגע פרייזן, רעיעלע בעהאנדלונג

מיט אכטונג

Mistrz Krawiecki Męski

A. Ch. Kuczyński

Narutowicza 13, tel. 247-90

w podwórzu poprzeczna oficyna I-sze p.

קאמוניקאט.

דערמיט מעלדען מיר די עפענטליכקייט פאלגענדעס:

1) ביידע מענער-מאגאזין שניידער-כאלופניקעס-פעראיינען פון פלאץ וואלנאשטשי 7 און פיעטריקאווער 20 ציהען צוריק אלע ביז אהער פערעפענטליכטע קאמוניקאטען און ערקלערען אז די באליידיגונגען זענען ענטשטאנען צוליב מיספערשטענד-נישען. 2) איינזעהענדיג אונזער אחדות אויף דהבא און די נויטווענדיגקייט פון דער שעה, וועלכע פאדערט פון אונז מיט געמיינזאמע כוחות צו שטעהן אויף דער וואך פון אונ-זערע פראפעסיאנעלע אינטערעסען, בכדי צו שטעלען א הארט-נעקיגען ווידערשטאנד די ארבייטסגעבער, וועלכע נוצען דער-ווייל אויס אונזער מורא'דיגע לאגע און קאלקולירען שוין אויס זייערע כוחרישע קאלקולאציעס אויפן חשבון פון אונזער צערשפליטערונג, האבען געפינען פאר נויטיג זיך צו פעראיי-ניגען אין איין מעכטיגען פעראיין, וועלכער וועט האבען די אויפגאבע ראדיקאל צו לעזען אונזערע אינטערעסען. דער נייער מאגאזין-שניידער-כאלופניקעס-פעראיין, וועמענס פייער-ליכער ערעפנונג ס'קומט פאר **שבת**, דעם 7 דעצעמבער ה. י. 6 אווענד, וועט זיך געפינען אויף **זאכארניא 11.**

מיר אפעלירען דעריבער צו אלע לאדזער מענער-מאגאזין-שניידער-כאלופניקעס אין זייער אייגענעם אינטערעס מאסענהאפט אריינצוטרעטען אין נייעם פעראיין.

די צייטווייליגע ארג.-קאמיסיע

פארזיצענדער **מאיר בראנכער**

וויצע-פארז. **מענדעל וויסבערג**

סעקרעטאר **נחמיה שארפער**

וויכטיג פאר מענער!

דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז. ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.

B. FAJWLEWICZ

אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק

רעקלאמע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

סאנקציע=קאמיטעט פון דער פעלקער=ליגע

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)

די ענגלישע צייטונגען מעלדען, אז צוליב דער וואנטואליטעט פון אויסברייטען די סאנקציעס אויך אויף נאפט, מאכט מוסאליני אלע בעמיהונגען כדי דערצו נישט צו דערלאזען. מוסאליני ווירקט קודם כל דורך דער פערמיטלונג פון לאוואל'ן. די ענגלישע צייטונגען שטרייכען אונטער, אז לאוואל'ס נעכטיגער געשפרעך מיט'ן ענגלישען אמבאסאדאר קלארק האט זיך אויך בעצויגען אויף דער פראגע. לאוואל האט געפאדערט אפצולעגען די נאפט-סאנקציעס אהן א טערמין און צוליב דער ענטשיידענדער אפזאג פון אמבאסאדאר קלארק, וועלכער האט נע- האט געהעריגע אינסטרוקציעס פון לאנדאן, האט דאס געשפרעך צווישען פראנצויזישען פרעמיער און ענגלישען אמבאסאדאר נישט געבראכט צו קיין רעזולטאט. אין דער בריטישער געזעלשאפט געווינט די אידעע פון נאפט-סאנקציעס אלס מעהר אנהענ- גער און הויפט אן צו ווערען די לאזונג פון דער געזעלשאפטליכער מיינונג. „טיימס" פערעפענטליכט א ריזיגען בריף וועגען דער דאזיגער פראגע פונקט אזוי ווי אמאל האט די בריטישע עפענטליכע מיי- נונג געשטויסען פארווערטס די פראגע פון ווירט- שאפטליכע סאנקציעס.

אין שייכות מיט דעם נעכטיגען געשפרעך צווי- שען לאוואל'ן און אמבאסאדאר קלארק, האט דער לעצטער געזאלט נאך אמאל ענערגיש פאדערן פון פראנצויזישען פרעמיער צו בעניינען די פערזיכערונג וועגען דעם עווענטועלען ערטיילען דעם בריטישען פלאט הילף אין פאל ווען ער וועט אטאקירט ווערען אויפ'ן מיטלענדישען ים.

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)

אין בריטישען פארעין-אפיס איז די לאגע היינט נאכמיטאג אפגעשאצט געוואר'ען אויף אזא אופן, אז איצט איז דאס בעשטימען דעם טערמין פון דער סאנקציע-זיצונג אין זשענעווע אפהענגיג נאר פון פארזיצער פון קאמיטעט פון 18, ווייל אין פרינציפ איז שוין נישט פארהאן קיין שום מניעה צוזאמענצורופען די זיצונג. אין פארעין אפיס איז מען אין דער מיינונג, אז די זיצונג וועט פארקומען אין זשענעווע אמשפעטעסטענס דעם 9 דעצעמבער.

S. SULKES
Skład Sukna i Towarów Modnych
Ceny fabryczne.
PIOTRKOWSKA 11 wejście ZAWADZKA 1

פאריז, 28 (ספ. טעל.)

די פרעסע רעדט ארום דאס נעכטיגע געשפרעך צווישען פרעמיער לאוואל מיט'ן ענגלישען אמבא- סאדאר קלארק. די צייטונגען מעלדען, אז עס זענען בעריהרט געווארען צוויי פראגען: אויסברייטערן די סאנקציעס אויף נאפט און בעשטימען דעם טערמין פון „קאמיטעט פון 18", וויאויך די פראגע פון צוזאמענארבייט פון פידע מלוכות.

„זשורנאל" פערזיכערט, אז די קאנפערענץ צווישען לאוואל'ן און קלארק'ן איז געווען געוויד- מעט דער פראגע פון א אפיציעלער לעזונג פון איר- טאליעניש - אביסינישען קאנפליקט.

דער לאנגיעהריגער
קירזשנער=אטעליער פון
M. FISZLEWICZ
פידערט אויס אלערליי פעלץ=בעשטעלונגען
און רעפעראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען.
פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. קאנקורענץ-פרייזען!
פיעטריקאווער 20, טעלעפאן 221-39

מאדערנע דאמען=שיך
אין גוטע קוואליטעט בעקומט מען נור ביי
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86
בעמערקונג: א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך

ערשטקלאסיגער
קירזשנער-אטעליער פון
I. BOMBEL
זאוואדזקא 6, טעל. 118-62
לויט די נייעסטע מאדעלען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג.
פידערט אויס אלערליי פעלץ-בעשטעלונגען און רעפעראטורען
ערמעסיגטע פרייזען.

בעקאנטמאכונג.

אזוי ווי נאך דעם אפטען ווארענען און מתרה זיין די געזענס און עופות-פערקויפער וועגען דעם אליין ארויפזעצען באנדראלען אויף די גענז, האבען זיך

ה' יוסעל קאטשמארק, גרינער מארק 10 און

ה' סינא טשארנע, אנדזשעיא 11

אליין ערלויבט ארויפצודרייען באנדעראלען, זענען מיר מודיע, אז דארט איז נעאסרט פון דעם ועד הרבנים צו קויפען גענזענס און עופות.

ועד הרבנים עם ועד הכשרות
אין לאדז.

לאפרושי מאיסורא!

דער ראבינאט מאכט בעקאנט, דאס

די מקוה אויף פאדזשעטשנא 10

איז גענצליך אהן השגחה.

די מקוה איז נעאסרט פון ועד הרבנים.

ועד הרבנים אין לאדז.

דויערנדע ברענ=אויוועגס

פון אמעריקאנישען סיסטעם. מאדערנסטער קאנסטרוקציע, אין שעהנער פארם, עמא- ליערט, פערזיכערן א ווארימען ווינטער, ביי א מינימאלען קויהלען=פערברויך.

אויסארבייטונג:
Herzfeld i Victorius S. A.
Grudziądz.

פערטרעטער:
M. Osser, Łódź, Zachodnia 64,
tel. 108=17.

לאגער:
F. FOERSTER, Zamenfofa 23,
tel. 142=82.

געדענקט, שטשענשליווי ביי

צום ווינטער-סעזאן, א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילליגער און טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% בילליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156=09.
געדענקט פראנט II שטאק.

ב"ה **ברוך הבא!** עס איז געקומען קיין לאדז איין אורח ח ון ה"ר ה"צ מה"ר י"ב פון די קרעסען איין אייניקעל פון מה"ר ם ז"ל מקאשיפקע ניסו של ה"ר ה"צ ר' ישראל מרוזין ומסאדעגורי ז"ע וקרוב הרה"צ בית אחרון מקארלין זי"ע וקרוב להרה"צ רי"מ מוראטשוב וקרוב להרה"צ מהר"ם מניזחיש בעמ"ח ספר רשפי אש הנקרא דער קאשיפקער רבי הרב הנ"ל הוא מפורסם בעולם על ידי ידיעתו הגדולה בסגולות ורפואות ושמירות וקמיעות על כן אנחנו מודיעים לכל אנשי עיר לאדז, באם עס איז דא א מענש איש או אשה, וועל- כער ער נויטיגט זיך ברפואה אדער א ישועה אדער אן עצה טובה, זאל קומען און בעהשי"ת וועט ער געהאלפען ווערען בזכות זקנע חייי- ליגע עלטערן זי"ע ועכי"א.

זיין סטאנציע איז ברחוב פילסודסקיעגא 66, וו: 7 אצל הנכד ר' חיים קאשטאנסקי.

בצזה"י

מזל-טוב ווינשען מיר צו דער חתונה פון אונזערע ליבע קינדער אין תל-אביב

הב' יצחק דוב לעווי
מיט פרל. שרה זאיאנטשקאווסקא
בן-ציון און פראדעל
לעווי

צו דער חתונה פון אונזער לי- בען שוואגער, ברודער און פעטער

יצחק לעווי
מיט פרל. שרה זאיאנטשקאווסקא
ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענ- שוואגער, שוועסטער און קינדער
אייזיק און איידעל לאה
רייכענבאך

צו דער חתונה פון מיין ליבען ברודער

יצחק לעווי
מיט פרל. שרה זאיאנטשקאווסקא
ווינש איך ענקער לעבענסוועג זאל מיט רויזען בעזיירט זיין.
גרשון לעווי און כלה הדסה
לוזער און פעסע גרינבוים

Z intencji zaślubin brata mego
Izaka Lewiego
z panną Salą Zajączkowską
w Tel-Awiwie
życzę różowej przyszłości
Moniek Lewi
z Narzeczoną.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען ברודער און אונזער פריינד
לעאן סלעטשעווסקי
מיט פרל. פאלא סארנא
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל- טוב. זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעזירט זיין.
שוועסטער טאלא קלעטשעווסקא און מאניעק העכט.

בירכת מזל-טוב אנו מביעים ומושיטים לחברנו היקר מר
ישראל לעווי (לאדז)
לרגלי אירושיו עם העלמה מרת
גיטל שארפהארץ (אטוואצק)
יהי רצון שיזהור מזלכם כשמש בצהרים
המברכים
ישראל איסר מווארדאווסקי

אכטונג, קאלאניאל און שפייז=הענדלער!
זונטאג, ד. 1 דעצ. פינקטליך 6 אווענט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (שרוד- מיעסקא 20) א זעהר וויכטיגע
פערזאמלונג
אויף וועלכער ס'וועלען בעהאנדעלט ווע- רען אלע אקטועלע און דרינגענדע פראגען. קומט פינקטליך און צאהלרייך!
די פערוואלטונג פון יודישע קאלאניאל-הענדלער אין לאדז
שרודמיעסקא 20

הזכרה.

זונטאג, דעם 1/XII ה' כסלו 11 פארמ. קומט פאר אין בית- התפלה מחזיקי=חולים, דאווב- טשיקוב (יוליושא) 28, א הזכרה צו די שלושים פון אונזער פער- שטארבענעם ג. פערוו.-מיטגליד נ"ע יצחק יעקב אלשעווסקי צו וועלכע עס ווערען איינגעלא- דען די פאמיליע, קרובים, מיט= גלידער פון מחזיקי - חולים און מיטגלידערינס פון פרויען- און נאהרונגס=סעקציע.

די פערוואלטונג פון „מחזיקי=חולים".

מודעה.

דער בעלמער רבי הרב ר' משה לייבלי שליט"א בהרב מנחם נחום בהרב המגיד זצ"ל מטריסק איז געקומען קיין לאדז, און וועט זיין בלאדז ש"ק תולדות, ויצא, וישלח ביז דאנערשטאג פ' וישב, און שטייט איין ביי זיינעם א חסיד ר' פלטיאל גראבטשאק, יענעלניא 4.

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון
Dr. Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולא- טארישע פון 9-2 און פון 4-8 אוונט.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען-, הארץ- און סקלעראז-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9

ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
מענער=שוועכע
לעטשניצע זגערזשער 17
פון 12—2.

Dr. med.
W. Lubraniecki
אינערליכע קראנקהייטען
Aleja 1 maja 15 אלעיא 1-טען מאי
tel. 108=65.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175=10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5 ביז 830

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9-11 און פון 6—8 אוונט

Dr. med.
W. Łaski
ספעציעל אינערליכע און קינדער- קראנקהייטען
2 פאלודניאווא 2
און נעמט אן נור 2 שעה פון 11—1 בייטאג
אויף נייערס מארק 3/4
Plac Reymonta 3/4.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אוונט

וועגן די לעצטע טעראריסטישע ארויסטרעטונגען פון די אראבער

בעראטונג פון ועד הלאומי מיט פארטרעטער פון ארגאניזאציעס

תל-אביב, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

דער ועד הלאומי האט אפגעהאלטן א קאנפערענץ מיט פארטרעטער פון פארשידענע קערפערשאפטן, אויף וועלכער ס'איז בעטראכט געווארן די איצטיגע לאגע אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע טעראריסטישע ארויסטרעטונגען פון די אראבער.

ס'איז בעשלאסן געווארן זיך צו ווענדן צו דער רעגירונג מיט א פאדערונג צו פארגרעסערן די סובסידיעס פאר יודישע צוועקן.

מיליטער-קרעפטען פון א"י, עבר-הירדן, איראק און עגיפטען

זאלען ווערן פאראייניגט אונטער איין אנפיהרונג

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

ווי מ'טיילט מיט, האבען די העכסטע מיליטער-אינסטאנצען בדעה, צו פאראייניגען די מיליטער-קרעפטען פון ארץ-ישראל, עבר-הירדן, איראק און עגיפטען אונטער אן אייגהייטליכער אנפיהרונג.

אין צוזאמענהאנג מיט דער פארווירקליכונג פון דעם פלאן, איז קיין איראק אפגעפאהרען א דעלעגאציע פון אראבישען לעגיאן אין עבר-הירדן.

אין דייטשלאנד גרייט מען זיך שוין

צו פיהרען א נאצי-פראפאגאנדע צווישען די געסט צו דער אלימפיאדע

בערלין (יט"א) גלייך נאכדעם ווי אין ארגאניזיר - קאמיטעט פון דער אלימפיאדע איז דעלעגירט געווארען א פארשטעהער פון דייטשען פראפאגאנדע - מיניסטעריום — ד"ר בארע, איז מען צוגעטרעטען זיך צו גרייטען א פערצווייגטער נאצי-אגיטאציע צווישען די געסט, וואס זאלען קומען צו דער אלימפיאדע קיין בערלין. פאר די הויזירטענס, וועלכע האבען זיך פערעגעסטרירט, דאס זיי ווילען פערדינגען צימערן פאר די אלימפיאדע-געסט, ווערן איינגעארדענט ספעציעלע פראפאגאנדע-קורסען. די הויזווירטינס וועלען אויפגעקלערט ווערען, ווי אזוי צו פראפאגירען צווישען די אויסלענדישע געסט דעם נאצי-רעזשים און די אנטי-יודישע געזעצען. יודען, איז, ווי בעקאנט, נישט ערלויבט צו פערדינגען צימערן די אלימפיאדע געסט.

לאוואלס נצחון אין פארלאמענט

אנגענומען געווארען די טאג-ארדנונג וואס איז פארגעלעגט געווארען דורך דער רעגירונג

פאריז, 28 (ספ. טעל.)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון פארלאמענט האט פרעמיער לאוואל געשטעלט די פראגע וועגען אויפהאלטען די טאג-ארדנונג, ווי דאס איז פארגעלעגט געווארען דורך דער רעגירונג, אלס א פראגע פון צוטרוי. אין דער אפשטימונג האט דער פארלאמענט אנגענומען די טאג-ארדנונג מיט 345 שטימען געגען 225.

נישט דערלויבען א מעטש מיט דייטשלאנד

פאדערן די ארבייטער-פארטייען אין ענגלאנד

לאנדאן, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

די ארבייטער-פארטייען האבען זיך געווענדעט צום אינערן-מיניסטער מיט א פאדערונג נישט צו דערלויבען א מעטש מיט דייטשלאנד.

אויפגעלעזט די קהלה-פערוואלטונג אין לודמיר

ראוונע, 28 (יט"א טעלעפאניש)

אויף דער פעראָרדנונג פון וואיעוואדע, איז אויפגעלעזט געווארען די קהלה-פערוואלטונג אין לודמיר. אין דער קהלה איז אריינגעזעצט געווארען א קאמיסאר.

5631 יודען אריינגעקומען אין אקטאבער קיין א"י

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

לויט דעם אפיציעלען בעריכט זענען אין חודש אקטאבער אנגעקומען קיין ארץ-ישראל 5631 עולים. דערונטער 399 קאפיטאליסטען. די יודישע בעפעלקערונג אין ישוב איז אין אקטאבער געשטיגען מיט 7397 פערזאן.

לאכען ביז צו טרערן! זעטיגען די אויגען! אנגענעמעס פארן אויער! עסטעטישער גענוס!

אויף די לעצטע פארשטעלונגען

פון דזשעק רעכטצייט

אין „פילהארמאניע"

זאל פילהארמאניע

נארוטאוויטשא 20 — טעל. 213-84

דער טעאטער-יום-טוב פון סעזאן!

דזשעק רעכטצייט

געזעגענט זיך מיט לאדז!

לעצטע פארשטעלונגען!

היינט פרייטאג 9 אווענט | מארגן שבת 4 בייטאג צו פאפולערע פרייזן

פרעמיערע!

דער

פריילעכער ציגיינער

שענסטע אפערעטע!

30 נומערן געזאנג! 30

אין 10 שפראכען

עפעקטפולע טענץ! הערליכע אויסשטאטונג!

הויפט-ראל: דזשעק רעכטצייט.

מארגן שבת

9 א זייגער אווענד

דער

פריילעכער ציגיינער

מיט דזשעק רעכטצייט אין דער הויפט-ראל.

אויסערדעם

„א קרבן פון ראסען-משוגעת"

דאס נייעסטע און הומארפולסטע ווערק פון בעקאנטען און טאלאנטפולען

הומאריסט י. אבערזשאנעק

נאך אין ערגיץ נישט געשפילט. רעזשי און הויפט-ראל פון בעליבטען ארטיסט

יעקב פישער

עס נעמט אנטייל דער גאנצער ערשטקלאסיגער אנסאמבל לויט א.ב

אייזענבערג, בעזמאן, בליאכער, גארליצקא, הערשקאוויטש, זשעניא און היימי לעווין, טופמאן, לאטאוויטש, ניסענצווייג, פישער, פאזנאנסקי, נייהויז, רייכענבערג, שערמאן.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „פילהארמאניע".

אדמיניסטראטאר: ש' הערשקאוויטש.

Togal

Przy bólach reumatycznych i artretycznych stosuje się tabletki Togal, przynoszące ulgę w tych cierpieniach. Przy grypie i przeziębieniu stosuje się również Togal. CENA ZŁ 1.50

קראמען זאלען זיין אפען שבת און געשלאסען זונטאג

אזוי פאדערן די ביאליסטאקער קריסטל. סוחרים

דער ביאליסטאקער „עכא" דערציילט:

„דער פערבאנד פונם קריסטליכען סוחרטום, ביאליסטאקער אפטייל, טרעט ארויס צו די נעהעריגע מאכט ארגאנען מיט א מעמאריאל וועגען רעגולירען א גאנצע רייהע פראגעס, וואס זענען די אנגעווייטאגסטע פאר אונזער סוחרטום.

„קודם כל דארף מען רעגולירען די פערלעריי צופוס און אויף וועגעלעך; מחמת ס'האט זיך נעשאפען אזא סיטואציע, אז בעקערס, למשל, האבען זייערע גאסען-פערקויפערס, וואס טראגען ארום די געבעקס איבער די הייזער, אויך דער פערקויף פון גאלאנטעריע אויף די גאסען רייסט אונטער די עקזיסטענץ פונם דאזיגען האנדעל-צווייג.

„ווייטער גייט די פראגע פון די מילכערייען (מלעטשארניעס), וואס האנדלען אין די שפעטע שעה'ן, אונטערן דאזיגען שילד, מיט שפייז-ארטיקלען, און דער אמת'ער שפייז-סוחר, וואס טראגט אלע התחייבות'ן, מוז שוין 7 א זייגער אין אווענד שליסען דאס געשעפט".

דאס זענען אלע ענינים אלגעמיינע, וואס האבען דוכט זיך, נישט קיין ספעציעלען שייכות צו יודען, און ס'איז נישט נויטיג געווען דערצו דווקא דיאינטערווענץ פונם קריסטליכען פעראיין.

אבער אט דערציילט דער „עכא" ווייטער:

„דער פעראיין שטייט אויך אויפן שטאנדפונקט, אז די קראמען דארפען זיין אפען א גאנצע וואך, א קעגען-זשע דארף דער זונטאג באמת זיין א טאג פון רוה און יום-טוב, נישט בלויז אויפן פאפיר, נאר אין דער ווירקליכקייט. דער האנדעל פון „הינטען" דארף איינמאל פאר אלע מאל פערשווינדען.

„לסוף פראיעקטירט דער פעראיין צו שאפען איין גרויסען קריסטליכען הורט-געשעפט, וואו מ'זאל קענען בעקומען סחורה אויך אום שבת אהן שום שוועריגקייטען און נישט ווי ס'איז איצט דער פאל".

אט די לעצטע צוויי פאדערונגען האבען שוין געקענט קומען נאר פונם קריסטליכען פעראיין —

אבערזשאנעק'ס

לעצטע און הומארפולסטע ווערק

„דער קרבן פון ראסען-משוגעת"

רעזשי און הויפטראל

יעקב פישער

צוזאמען מיט'ן

„פריילעכען ציגיינער"

שבת אווענט

אין „פילהארמאניע"

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 29 נאוועמבער

6.34 גימנאסטיק. 6.50 פליטען. 8 אודיציע פאר שולען. 11.57 צייט-סיגנאל. 12.03 ידיעות. 12.15 אודיציע פאר שולען. 12.40 מוזיק 1.25 הויז-ווירטשאפט. 3.12 לאדזער בערזע. 3.15 עקספארט. 3.30 ווארשאווער בערזע. 4 שמועס פאר קראנקע. 4.15 קאנצערט. 4.45 פראגעס פאר קינדער. 5 רעפארטאזש. 5.15 א מינוט פאעזיע. 5.50 קאנצערט. 6 א ליד פאר פערליבטע. 6.45 פוילישע טענץ. 7.20 רעקלאמע-קאנצערט. 7.35 ספארט. 8.10 ארקעסטער. 9 אווענד-ידיעות. 9.15 פליטען. 10 קאנצערט. 10.30 טאנץ-מוזיק. 11 ידיעות, קאמוניקאטען.

שבת, ד. 30-טען נאוועמבער

6.34 גימנאסטיק. 6.50 פליטען. 8 אודיציע פאר שולען. 11.57 צייט-סיגנאל. 12.03 ידיעות. 12.15 קאנצערט. 1 טאנץ-מוזיק. 1.25 הויז-ווירטשאפט. 1.30 פליטען. 2.25 לאדזער בערזע. 2.30 קאנצערט. 3 „יעשטשע ראז". 3.15 „אונזערים-האנדעל". 3.20 ווארשאווער בערזע. 3.30 וואלצען און מארשען. 4 לעקציע פראנצויזיש. 4.15 פארטעפיאן-קאנצערט. 4.45 „גאנץ פוילען זינגט". 5 רעפארטאזש פון מזרח-פרוסען. 5.15 בייעס פון פליטען. 5.50 „אונזערע שטעט און שטעטלעך". 6 הערשפיל. 6.45 פליטען. 7.20 רעקלאמע - קאנצערט. 7.35 ספארט. 7.50 אקטועלער שמועס. 8 לייכטע מוזיק. 8.45 אווענד-ידיעות. 9 אודיציע פאר פאליאקען אין אויסלאנד. 10 קאנצערט. 11 ידיעות, קאמוניקאטען. 11.05 „א שפאציר איבער אייראפע".

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	95.00
3 פראצענטיגע	בוראוולאנע		—	39.70
4 „	דאלארובקא		—	52.50
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)			61.75
5 „	ווארשאווער ס.-ב.	1934		50.25
5 „	לאדזער			46.00
ענגלישער פונט	—	—	—	26.27
דאלאר אפיצ.	—	532	ניסט-אפיציעל —	5.30
גאלד-דאלאר	—	—	—	9.01
גאלד-רובל	—	—	—	4.76
דייטשער מארק	—	—	—	1.53

קאקס

צום אויסטרוקענען ווילגאטנע דירות בעקומט מען זאבארניא 32, אין קויהלען-סקלאד, וויזאווי דעם לאמבארד

זאַל פילהאַרמאָניע
טעל. 213-84
דינסטאָג
דעם 3-טען דעצעמבער, 8.30 אין אָווענד — זינגט
ADA SARI
פענאָמענאַלע
קאָלאָראַטור-זינגערין
פון וועלט-רוהם
בילעטן צום פּרייז פון 1 זל.
פערקויפט די פילהאַרמאָניע-קאַסע

פּראָצעס געגען די 16 לאָדזער ראַטמענער ווערט נישט אַנולירט
עס וועט פאָרקומען אַן אַפּעלאַציע-פּראָצעס

אין דער פֿראַגע פֿון פּראָצעס וועגן די געשעענישן אין שטאָט־ראַט דעם 28 מאַי 1935, צוליב וועלכע ס׳זענען אָנגעקלאָגט געוואָרן 16 ראַטמענער, איז איצט אַריינגעטרעטן אַ סענסאַציאָנעלע ווענדונג.

ווי בעקאַנט, איז דער פּראָצעס פֿון די 16 ראַטמענער פֿאָרגעקומען דאָס לעצטע מאָל דעם 17 אָקטאָבער ה. י. די אָנגעקלאָגטע זענען שוין געהאַט אויסגעהערט געוואָרן דורכ׳ן געריכט אָבער דאַן האָט אַדוו. יאַראָש פּלוצלונג אַריינגעטראָגן אַ פֿאָרשלאַג צו אַנולירן דעם פּראָצעס צוליב פֿאָלגענדע מאָטיווען:

דער אַרטיקעל 128 קען נישט אָנגעווענדעט ווערן דערפֿאַר, ווייל דאָרט ווערט געזאָגט וועגן בעליידיגען די מלוכה אָדער זעלבסטפֿערוואַלטונגס־מאַכט דורכ׳ן נישט־אַנשטענדיגען אויפֿפֿיהרען זיך, אינים געשלעג און אַוואַנטורע האָבן אָנטיילגענומען בלויז ראַטמענער. קיין שום פֿרעמדע פּערזאָן נישט. די מאַכט איז דאָ דער שטאָט־ראַט, דאָס הייסט, אַז די ראַטמענער האָבן זיך אַליין בעליידיגט און דערפֿאַר קומט נישט קיין שטראָף. דער שטאָט־ראַט־פֿאָרזיצער האָט געקענט אָפּנעמען דאָס וואָרט, אויסשליסען פֿון דער זיצונג און אַזוי ווייטער, אָבער דאָס איז נישט די זאַך פֿון געריכט.

שולדיג איז אייגענטליך דער פֿאָרזיצער פֿון דער זיצונג, ווען ער וואָלט ביים אָנהויב פֿון דער אַוואַנטורע געשלאָסען די זיצונג וואָלט דאָס געשלעג פֿאָרגעקומען נישט בעת׳ן אַמטירען, און צו קיין פּראָצעס וואָלט נישט געקענט קומען. קיין פֿרעמדער מענש איז נישט אָנגעקלאָגט, בלויז ראַטמענער, וועלכע זענען דאָך בעת דער זיצונג געווען די מאַכט, וועלכע איז בעליידיגט געוואָרן. זיי האָבן זיך אַלזאָ אַליין בעליידיגט און דאָס געריכט קען זיך נישט אַריינמישען. אויב אימיצער איז דורך אימיצען בעליידיגט געוואָרן, זאָל ער פֿערקלאָגען אויף אַ ציווילען אופֿן.

דער געריכטס פֿאָרזיצער האָט דאַן ערקלערט, אַז דאָס געריכט איז מסכים מיט דער שטעלונג פֿון די פֿערטיידיגער און אַנולירט דעם פּראָצעס. דאָס געריכט האָט אָנערקענט, אַז ס׳איז נאָר פֿאָרגעקומען אַ שטערונג אין דער עפֿענטליכער אָרדנונג און אַזוי בערגעשיקט די אַקטען צו דער שטאָטישער סטאַראָסטווע אויף אַן׳עווענטועלער בעשטראָפֿונג אויפֿ׳ן אַדמיניסטראַטיווען אופֿן.

דער פּראָקוראָר האָט דאַן ערקלערט, אַז ער איז נישט מסכים מיט דער דעציזיע פֿון געריכט, און וועט אַפּעלירען בעגען דעם.

נעכטען האָבן די בעשולדיגטע ראַטמענער בעקומען די דעציזיע פֿון קרייז־געריכט אויף דער אַפּעלאַציע פֿון פּראָקוראָר. אין דער דעציזיע ווערט געזאָגט, אַז די ווירטשאַפֿטליכע זיצונג פֿון קרייז־געריכט האָט אויסגעהערט די אויספֿיהרען פֿון פּראָקוראָר און האָט בעשלאָסען צו געבען דער אַפּעלאַציע דעם עווענטועלען גאַנג. דאָס קרייז־געריכט האָט די שטעלונג מאָטיווירט דערמיט, וואָס דאָס שטאָטישע געריכט האָט אָנגענומען די דעציזיע וועגן אַנולירען דעם פּראָצעס ערשט דאַן, ווען דער פּראָצעס האָט זיך שוין געהאַט אָנגעהויבען, און צוליב דעם טראָגט די דעציזיע פֿון געריכט שוין דעם כאַראַקטער פֿון אַן׳אורטייל. אַרויסגעהענדיג פֿון דער הנחה, דאַרף די אַפּעלאַציע פֿון פּראָקוראָר בעטראַכט ווערען אויף אַן׳עפֿענטליכער זיצונג פֿון געריכט.

אַזוי־אַרום וועט דער פּראָצעס פֿון די 16 בעשולדיגטע ראַטמענער נאָכאַמאָל בעטראַכט ווערען דורכ׳ן געריכט. ווי בעקאַנט זענען פֿאַר די געשעענישען אין שטאָט־ראַט בעשולדיגט געוואָרן 11 ענדעקעס, 2 פּ.פּ.ס., 1 פּועלי־ציון און 2 פֿון דער פֿעראייניגטער יודישער פֿראַקציע.

פֿאַבריק-מייסטערס קאָנפֿערירען וועגען אַ קאָלעקטיווען אָפּמאַך

(א) נעכטען איז ביים אַרבייטס־אינספּעקטאָר אינזש. וויזשיקאָווסקי פֿאָרגעקומען אַן׳איינזייטיגע קאָנפֿערענץ מיט די פֿאָרשטעהער פֿונ׳ם מייסטער פֿעראיין ז. ז. וועגען דער פֿראַגע פֿון שליסען אַ קאָלעקטיווען אָפּמאַך.

בקרוב וועט זיך דעם דאָזיגען ענין צוזאַמענגערופֿען ווערען אַ קאָנפֿערענץ פֿון ביידע צדדים ,ד. ה. פֿון די פֿאַבריקאַנטען אויך.

Zastępca: Z. Rutstein i S-ka
Łódź, Północna 8.

פּראָצעס פֿון מאַריאַוויטישע בישקופֿען

(א) אין היגען קרייז־געריכט קומט היינט פֿאָר אַן׳אינטערעסאַנטער פּראָצעס: עס האַנדעלט זיך וועגען דעם, וואָס דער איצטיגער מאַריאַוויטישער גלה, דער ערץ־בישאָף פֿעלדמאַן פֿאָדערט אַז דאָס מאַריאַוויטען־הויז, אויף דער פֿראַנציסקאַנער גאַס, וואָס איז פֿערשריבען אויפֿ׳ן נאָמען פֿונ׳ם „דעטראָניזירטען“ גלה קאָוואַלסקי, זאָל איבערגאַנצען אַריבער אין רשות פֿון דער מאַריאַוויטען סעקטע.

טעאַטער
„ראָזמאַיטאָשטשי“
ציגעל-גאַס 27
דיר.: ד. צעלמייסטער. אָנפֿיהרער: י. קרע־מאַן.
לעצטע 3 געזעגנונגס-פֿאָרשטעלונגען!
היינט פֿרייטאָג און מאָרגען שבת
9.15 אָווענד
די בעליבטע קינסטלערין
דינה
האַלפּערן
צוזאַמען מיט איהר פּאַרטנער
סעם בראָנעצקי
און גאַנצען אַנסאַמבל
אין לעצטען טעאַטער-שלאָגער אין 3 אַקטען פֿון ז. פֿילד, בעאַרבייט: ל. מלאך.
רעזשיסירט: ח. סאַנדלער
אָפּענע אויגען!..
הערליכע אויסשטאַטונג! / ליכט-עפֿעקטען! / דעקאָראַציעס פֿון קינסטלער ב. קורעוויטש.
מאָרגען שבת, 4.15 ביי טאָג (צו בילינע פּרייזען)
די גרויסע סענסאַציע אין 3 אַקטען
„די מאַדעלקע“
בעמערקונג: ווער עס קויפֿט פֿריהער אַ בילעט בעקומט אַ בעסערען פּלאַץ.
שבת בייטאָג קאָן יעדער בילעט מיטנעמען אַ קינד ביז 8 יאָהר אומזיסט

בילעטען צו בעקומען פֿון 11 פֿריה אין קאַסע פֿון טעאַטער „Rozmaitości“

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פֿאַר טריפּער, סיפֿילים און הויט-קראַנקה.
בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוואַכע
נעמט אָן פֿון 8—11 בייטאָג און פֿון 4—9 אָווענד.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פֿאַר מענער - שוואַכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פֿון פּסיכאָ - אַנאַליזען
נעמט אָן פֿון 8—11 פֿון 5—8 אָווענד.

שטורמדיגע צייטען
ראָמאַן

40

דער זעלנער איז צוגעקראָכען צו דער הייל. ער האָט אַרויסגענומען דעם רעוואָלווער, וואָס מ׳האָט איהם מיטגעגעבען, און צילענדיג אין דער פֿוסטער שוואַרצער עפֿענונג, איז ער, פּאַמעליך און ציטערענדיג אינגאַנצען — אַריין אין דער הייל...

— כ׳בין איהם איצט נישט מקנא — האָט קאַראַלאַוו בעמערקט.

אַלעמענס אויגען זענען איצט געווען געווענדעט אין דער זייט פֿון דער הייל, יעדער איינער האָט געפֿיהלט, אַז דאָס האַרץ הויבט איהם אָן האַסטיגער צו קלאַפּען. ס׳איז געווען אַ מאָמענט פֿון פּייַנליכער ערוואַרטונג.

איז סעלים־כאַן פֿערהאַן אין דער הייל, אָדער נישט? אויב יאָ, וועט דאָך דער סאָלדאַט פֿאַלען אַ קרבן. עס איז אַדורך אַ מינוט, אַ צווייטע און אַ דריטע — דער סאָלדאַט האָט זיך אַלץ נישט בעוויזען.

די שפּאַנונג איז געשטיגען פֿון סעקונדע צו סעקונדע. די אָפֿיצירען האָבן שוין אָנגעהויבען צו פֿיהרען צווישען זיך אַ דיסקוסיע: וועט דער סאָלדאַט צוריק אַרויסקומען, אָדער נישט? לעבט ער שוין נישט, אָדער לעבט ער יאָ?

און ווידער האָט זיך ביי אַלעמען אַרויסגעריסען פֿון דער ברוסט אַ פּלוצלונגער פֿרייד־געשריי: דער סאָלדאַט האָט זיך צוריק בעוויזען אין דער עפֿענונג פֿון דער הייל און אויף זיין געזיכט האָט זיך געשפּילט אַ זיגערישער שמייכעל.

— ער איז דאָ? — האָט קאַראַלאַוו אַ געשריי געטאָן צום סאָלדאַט — יאָ?

— נישטאָ קיינער! פּוסט! — האָט דער סאָלדאַט אַריבערגעשריען.

ווען דער סאָלדאַט איז צוריק אַריבערגעקומען אויף דער צווייטער זייט, האָט איהם קאַראַלאַוו גענומען אויספֿרעגען, אָטעמענדיג דערביי זעהר שווער.

דער סאָלדאַט האָט ערקלערט, אַז ער האָט גענוי בעטראַכט די הייל, זי איז נישט קיין גרויסע און האָט נישט קיין שום אַנדערען אַרויסגאַנג.

— איך האָב גאָרנישט געפֿונען דאָרט אַזעלכעס, וואָס זאָל געבען אַ גרונד צו טראַכטען, אַז סעלים כאַן איז נאָך דאָרטען פֿערהאַן. די הייל איז פּוסט און פֿינסטער.

— איז זיכער נישט פֿערהאַן קיין שום אַנדער אַרויסגאַנג?

— זיכער נישט, כ׳האָב אַלץ גענוי דורכגעזוכט.

— אַ רעטעניש! — האָט קאַראַלאַוו אויסגערופֿען, — ס׳איז באמת נישט צו פֿערשטעהען, ווי אַזוי דער דאָזיגער שד איז ענטרונען! ווי אַזוי איז דאָס מעגליך?

אָבער וואונדער זיך אהער, וואונדער זיך אהין, דער פֿאַקט בלייבט פֿאַקט: סעלים־כאַן איז אין דער הייל נישטאָ, ער איז אַנטלאָפֿען! איצט האָט מען געדאַרפֿט גענוי אויספֿאָרשען, ווי אַזוי דאָס איז געשעהען.

איצט איז דאָך שוין מעהר נישט קיין מורא זיך אַראָפּצולאָזען אין דער הייל. קאַראַלאַוו האָט דעריבער בעפֿוילען, אַז עטליכע סאָלדאַטען זאָלען זיך אויף שטריק אַראָפּלאָזען איבער דער וואַנד און גענוי אונטערזוכען יעדען שפּאַן ערד אַרום דער הייל, כדי פֿעסטצושטעלען, אויף וואָס פֿאַר אַן׳אופֿן סעלים־כאַן האָט זיך פֿון דאָרט אַרויסבעקומען.

עטליכע סאָלדאַטען האָבן זיך אַרומגעבונדען מיט שטריק און זיך אַראָפּגעלאָזט צו דער הייל. קאַראַלאַוו האָט צו זיי געשריען:

— דורכקוקען יעדעס שטיינדעלע, דאָס מינדעסטע גרעזעלע!

די סאָלדאַטען האָבן גענומען פּאַמעליך קלעטערען אויף דער וואַנד אַרום דער הייל. זיי האָבן זיך געפֿיהלט זיכער, זייענדיג אַרומגעבונדען מיט די פֿעסטע שטריק. זיי זענען געקראָכען אויף אַלע פֿיר און גענומען בעטראַכטען די מינדעסטע קלייניגקייט.

אַ ביסעל פֿון אַ צוואַנציג מעטער נידעריגער פֿון דער הייל האָבן זיי געפֿונען אַ שטיקעל אַבגעריסען שוואַרץ טוך. זיי האָבן עס בעטראַכט פֿון אַלע זייטען. אַ ביסעל נידעריגער האָבן זיי געפֿונען נאָך אַזאַ שטיקעל צוריסען טוך.

— דאָס איז פֿון אַ בורקע — האָבן די סאָלדאַטען ערקלערט מיט זיכערקייט.

די דאָזיגע אָבגעריסענע שטיקלעך טוך האָבן בעוויזען, אַז סעלים־כאַן האָט זיך אַראָפּגעלאָזען איבער דער וואַנט און אַז אויף דעם דאָזיגען וועג, וואו מ׳האָט געפֿונען די צוויי שטיקלעך טוך, האָט ער זיך אַראָפּגעגליטשט אונטען. ביים אַראָפּקריכען פֿון דער וואַנד, האָבן זיך, מן־הסתם, אָבגעריסען עטליכע שטיקלעך געוואַנט פֿון זיין בורקע און זיי זענען געבליבען ליגען צווישען די שטיינדלעך.

הייסט עס, אַז סעלים־כאַן איז פֿאַר די אויגען פֿון די צעהנדליגע וועכטער אַרויסגעקראָכען פֿון הייל, פֿאַר די אויגען פֿון די צעהנדליגע וואַך־פּאָסטענס געקראָכען אויף אַראָפּ אויף דער לאַנגער וואַנד! קאָן דאָס מעגליך זיין? קאָן דאָס מעגליך זיין, אַז דורך דער גאַנצער צייט, וואָס ער איז געקראָכען אויף דער וואַנד, זאָל קיינער פֿון די וואַך־פּאָסטענס איהם נישט האָבן בעמערקט? דאָס רעטעניש איז איצט געוואָרן נאָך גרעסער.

די סאָלדאַטען האָבן נאָכאַמאָל גענוי דורכגעזוכט די גאַנצע וואַנד אַרום דער הייל און מען האָט געפֿונען נאָך עפּעס. אָבער פּלוצלינג האָט איינער פֿון זיי אויסגערופֿען:

— זעהט נאָר, וואָס איז דאָס אַזעלכעס?

אַלע האָבן זיך גענומען איינקוקען.

— אַהאַ, איצט פֿערשטעה איך שוין! — האָט אַ צווייטער סאָלדאַט זיך אָנגערופֿען — דאָס הייסט אַן׳איינפֿאַל פֿון אַ טייוועל!.. איך זאָג אייך — דאָס איז אויסערגעוועהנליך!

האַרט נעבען דער הייל האָט דער סאָלדאַט דערזעהען אַ פֿריש גריבעל, אַ ביסעל ווייטער — נאָך אַזאַ גריבעל, נאָך ווייטער — אַ דריטע. צוזאַמען האָבן די סאָלדאַטען אָנגעטראָפֿען אויף פֿינף אַזעלכע פֿריש־אויסגעגראָבענע גריבלעך.

די סאָלדאַטען האָבן גענוי בעטראַכט די דאָזיגע גריבלעך און געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז נישט סעלים־כאַן האָט זיי אויסגעגראָבען, נאָר די גריבלעך האָבן זיך געמאַכט דערפֿון, וואָס מ׳האָט אויסגעריסען פֿון דעם אָרט מיט׳ן וואָרצעל קליינע קוסטעס, וואָס זענען דאָ געוואַקסען.

איצט איז שוין די זאַך קלאָר געוואָרן, מ׳האָט שוין איצט נישט געדאַרפֿט לאַנג אַריינטראַכטען כדי צו דערגעהן ווי אַזוי סעלים כאַן האָט זיך אַרויסגעקראָגען פֿון דער הייל, בלייבענדיג אינגאַנצען אומבעמערקט פֿאַר די סאָלדאַטען, וואָס האָבן איהם בעלאַגערט.

סעלים־כאַן האָט ביינאַכט כסדר בעטראַכט פֿון אַ ווינקעל פֿון דער הייל דעם לאַגער פֿון זיינע פֿערפֿאָלגער. ער האָט בעמערקט, אַז אין געוויסע מאָמענטען יאָגט דער ווינט אַוועק דאָס פֿייער אין צווייטער זייט, און אַרום דער הייל ווערט דאַן אויף עטליכע רגע׳ס פֿינסטער.

(פֿאָרטזעצונג קומט)

צי װעט פראקלאמירט װערען א שטרײק פון סטרוזשעס?

(א) דער דרײ־חדשים'דיגער טערמין פון קינ־דיגען דעם קאלעקטיװען אפמאך מיט די הױז־װעכ־טער ענדיגט זיך דעם 30 דעצעמבער.

די פראפעסיאנעלע פעראײנען פון די סטרוּ־װשעס האבען דערבײ געמאכט צוגרײטונגען צו אַני־אַקציע יועגען א נײעם קאלעקטיװען אפמאך.

אין שײכות מיט די דאזיגע צוגרײטונגען זע־נען אױפ'ן קומענדיגען זונטאג צוזאַמענגערופען גע־װארען 2 גרױסע פערזאַמלונגען, אױף יועלכע עס יועט אנגענומען יוערען דער ענדגילטיגער בעשלוס מכּוח יװײטערדיגע אונטערהאַנדלונגען, און יועגען אַנ'עװענטועלער שטרײק־אַקציע.

פערזאמלונג פון שאכטעל־מאכער

די פערװאַלטונג רופט אױף זונטאג דעם 1. דעצעמבער אַ בעריכט־פערזאַמלונג פון אַלע לאָד־זער שאַכטעל־מאַכער, עס װעט אױך אַרומגערעדט װערען יועגען די געזעלען און לערן־יונגלען פון דאָזיגען פאַך.

מ ו ד ע ה.

דער ביאַלאבזשיגער רבי איז דא אין ל א ד ז און שטײט אײן בײ זײנעם א חסיד ר' נתן ראזענצװײג, פּאלודניאװא 20, װאהנ. 33, 2. שט. קװער אפּיצינע, טױער, רעכטס.

אױבער - קאַנטאָר משה קוסעװיצקי אין פיל-הארמאָניע

פרײטאג דעם 6־טען און שבת דעם 7־טען דעצעמבער ה. י. װעט דער װעלט־בערימטער אױבער־קאַנטאָר ה' משה קוסעװיצקי מיט'ן אַנטײל פון אױסגעצײכענטען כאָר, אונ־טער דער לײטונג פון קאָמפּאָזיטאָר פּראָפ. זאַקס דאַװנען קבלת שבת, שחרית און מוסף אין פילהאַרמאָניע. דער לאָד־זער יודישער עולם, די גרױסע צאָהל פערעהרער און סים־פּאַטיקער װעלען זיכער אױסנוצען די זעלטענע געלעגנ־הײט און פערפולען דעם זאַל, װײל װי בעקאַנט פערלאָזט אוצט ה' קוסעװיצקי פּױלען, ער פאָהרט אָפּ אױף א לענ־גערען טורנע קײן ענגלאַנד.

ס'איז כּדאי צו בעמערקען, אַז עס זענען ספּעציעל אױס געקליבען געװאָרען די בעסטע קאָמפּאָזיציעס, אין װעלכע ה' קוסעװיצקי האָט די מעגליכקײט זיך צו בעװײזען מיט זײן הערליכער שטימע און װעט פערשאַפען די מתפּללים דעם אמת'ן עונג שבת.

דעבעט געזעגנונגס - פאָרשטעלונגען פון דינה האַלפּערן אין „ראָזמאַיטאָשטשי“

די בעליבטע קינסטלערין דינה האַלפּערן מיט איהר פּאַרטנער סעם בראָנעצקי און געקליבענעם אַנסאַמבל פער־ענדיגען שױן זײערע גאַסטשפּילען בײ אונז אין לאָדז, װײל די טרופּע איז אַנגאַזשירט אױף א טורנע אין די גרע־סערע שטעט פון פּױלען.

הײנט פרײטאג און מאָרגן שבת 9.15 אָװענד װערט געשפּילט די לעצטע צװײ מאָל. דער לעצטער גרױסער טעאַ־טער־שלאַגער פון ז. פילד בעאַרבײט ל. מלאך, רעזשיסירט ח. סאַנדלער „מיט אָפענע אױגען“ מיט דינה האַלפּערן אין דער הױפּט־ראָל.

שבת 4.15 בײטאָג װערט געשפּילט צום לעצטען מאָל צו ביליגע פּרײזען „די מאַדעלקע“ אױף שבת בײטאָג קאָן יעדער בילעט (א חוץ גאַלעריע) מיטנעמען א קינד ביז 8 יאָהר אומזיסט.

אַ טאַנץ־אָװענט בײ די רײזענדע

דער היגער יודישער רײזענדער - פעראײן אָרדענט אײן הײנטיגען שבת־צו־נאַכט דעם ערשטען פאַמיליען - אָװענד, פערבונדען מיט טענץ און פערשידענע פערװײ־לונגען.

די פאַמיליען - אָװענדען פון די היגע רײזענדער האָ־בען זיך שױן קונה שם געװען מיט זײער געמיטליכקײט און האָבען שטענדיג דעם געהעריגער ערפאָלג, בפרט, אַז די הכנסה געהט לטובת דער קאַסע פון יתומים און אלמנות.

מיר האָפען, אַז די מיטגלידער און די בעפעלקערונג װעט אונטערשטיצען דעם אָװענד, אַזױ, אַז דער ציל װעט האָבען דעם געװאונשטען ערפאָלג.

פעראײנס - אַנגעשטעלטע אָרגאַניזירען זיך

עס װערט בײ אונז אין שטאָט אָרגאַניזירט א פעראײן פון אַנגעשטעלטע פון פעראײנען און געזעלשאַפטליכע אינ־סטיטוציעס.

EUROPA

דעמאָנסטרירט איצט

דער גאָלדענער טײך

רעװאָלאַציאָנס־סאָװיעט. פילם.

װי אױך א באָקסער־מעטש פון

Max Baer i Joe Louis

נעכסטער פּראָגראַם:

מיט'ן אַנטײל פון נעניאלען זינגער

Józef SCHMIDT

אין פילם א. נ.

גליקליכסטער טאָג פון מײן לעבן

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציעל־אַרצט פאַר הױט־, געשלעכטס־קראַנקהײטען און מענער־שװעכע

פּיעטריקאָװער 10, טעל. 245-21

נעהמט אָן פון 8 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָװ. זונטאָג פון 10—1 מיטאָג. אַלע אַרט אַנאַליזען פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרײזן

א ספּעציעלער װאַרטע־זאַל פאַר פרױען.

מיט די שענסטע, בעסטע און פרעהליכסטע טעאַטער־פאָרשטעלונגען אין סעזאָן

װעט זיך דזשעק רעכטצײט געזעגענען מיט לאָדז

אַבערזשאַנעקס סקעטש, „דער קרבן פון ראַסן־משוגעת“ אין דער רעזשי און אױספיהרונג פון יעקב פישער

דער בעקאַנטער אַמעריקאַנער אַרטיסט דזשעק רעכטצײט מיט זײן ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל האָט נישט מעהר די מעגליכקײט צו בלײבען אין לאָדז, װאו ער האָט אױפגעשלאָגען זײן טעאַטער־געצעלט נאָר אױף אַ קורצער צײט. צוליב זײנע קאָנטראַקטען מיט אױסלאַנד, איז ער געצװאונגען צו געבען נאָר נאָך 6 פאָרשטעלונגען אין לאָדזער פילהאַרמאָניע־טעאַטער. דעריבער האָבען סײ רעכטצײט, סײ זײן טרופּע און סײ די דירעקציע בעשלאָסען די זעקס פאָרשטעלונגען צו פערװאַנדלען אין אמת'ע טע־אַטער־פעסטיװאַלען, יועלכע װעלען זיך אײנקריצען אין זכרון פון די טױזענדער טעאַטער־ליבהאָבער און פערעהרער פון דזשעק רעכטצײט מיט זײן אױסדערװעהלטער טרופּע.

קודם־כל גיט רעכטצײט צו זײנע 6 געזעג־נונגס־פאָרשטעלונגען די בעסטע פּיעסע פון זײן רעפּערטואַר: דאָס איז „דער פרעהליכער ציגײנער“, װעלכע האָט אומעטום, יואו זי איז נאָר געשטעלט געװאָרען, אַזױ איבעראַשט סײ דאָס ברײטע פּובלי־קום און סײ די טעאַטער־מבינים.

„דער פרעהליכער ציגײנער“ האָט אַ שפּאַ־נענדען אינהאַלט, רײכע מוזיק, אײנשטודירטע טענץ הערליכע דעקאָראַציעס און עפעקטען װאָס לעגען זיך צונױף אױף אַ פּרעכטיגע טעאַטער־פאָרשטעלונג אין פולען זין פון װאָרט.

אָבער כּדי דער טעאַטער־פעסטיװאַל זאָל עהר־ליך פערדינען דעם דאָזיגען נאָמען, װערט צו די פאָרשטעלונגען צוגעגרײט אַנ'איבעראַשונג, װעלכע װעט זיכער נעהמען לאָדז. דער טרופּע איז געלונגען צו בעקומען דאָס לעצטע הומאָריסטישע װערק פון דעם בעקאַנטען הומאָריסט און סאַטיריקער, י. אָבערזשאַנעק. דאָס איז אַ הומאָרפולער סקעטש װעל־כער איז געבױט אױפ'ן יסוד פון די לעצטע אידיאָ־טישע ראַסען־געזעצען, װעלכע זענען אַרױסגעגעבען געװאָרען אין נאַצי־לאַנד. דאָס פרעהליכסטע װערק פון אָבערזשאַנעק טראָגט דעם נאָמען „דער קרבן פון ראַסען־משוגעת“ און דאָרט װערט אָפּגעשפּיגעלט דער גאַנצער קאָמיזם און לעכערליכקײט פון די קאָ־מישסטע געזעצען אין דער װעלט. אַז מ'װעט נאָך צוגעבען, אַז דער סקעטש װערט אײנגעשטעלט און געשפּילט אין דער הױפּט־ראָל דורך אײנעם פון די בעסטע אַקטיאָרען אונזערע יעקב פישער, װעלען מיר בעקומען דאָס פולע בילד דערפון, װאָס יועט פאָרקומען אױף די לעצטע געזעגנונגס־פאָרשטע־לונגען פון דזשעק רעכטצײט מיט זײן טרופּע אין פילהאַרמאָניע־טעאַטער.

די זעקס לעצטע פאָרשטעלונגען װערען געגע־בען הײנט פרײטאָג אין אָװענד, שבת בײטאָג און שבת אין אָװענד, זונטאָג בײטאָג און אין אָװענד און מאָנטאָג אין אָװענד.

מיט אײן װאָרט: לאָדז האָט זיך דערװאָרט אױף אַנ'אמת שענער, גוטער און פרעהליכע פאָר־שטעלונג אין סעזאָן.

אײער באַגאַזש װערט אָפּגענומען פון דערהײם אין צוגעשטעלט קײן ארץ־ישראל דורך PRZEDBORSKI, KOLNER i S-ka, Łódź, Sienkiewicza 6

ביליג און שנעל. קלינגט טעל. נומערן 129-25 און 247-75

הײנט צװײטע פאָרלעזונג פון דר. חיים קנאַפּינג אין זש. ט. ק.
שפּינאָזאַ'ס סיסטעם

הײנט 9 אָװענד קומט פאָר אין זש. ט. ק. די צװײטע פאָרלעזונג פון ד"ר ח. קנאַפּינג װעגען שפּינאָזאַ.

טעזיען: 1) דער טעאָלאָגיש - פּאָליטישער טראַקטאַט! איבערקעהרעניש אין דער טעאָלאָגישער װיסענשאַפט — שפּינאָזאַ'ס מעטאָדע פון אַנאַליז — זײן בליק אױף די נביאים און אױף ישראל'ס פערגאַנגענהײט און צוקונפט — שפּינאָזאַס פעהלער—צװעק פונם טראַקטאַט: דענק פרײהײט 2) שטאַאַטסלעהרע — מאַכט און רעכט — נאַטור־רעכט — אַנטיקער שטאַאַט: פּלאַטאָ — מאָדערנער שטאַאַט: האָבעס.

3) עטיק: גאָט אין נאַטור — די אַטריבוטען פון גאָט — שטעלונג פון מענשען אין דער נאַטור — װאָס איז גוט, און װאָס איז שלעכט — רענע דעקאַרט — פעראײניגונג פון קערפּער און גײסט — פאַרװאָס איז דער מענש נישט פּאָלקאָמען — װאָס איז האַס, און װאָס איז ליבע — װי דערגרײכט דער מענש דאָס גליק — ערקענטניש פון גאָט און נאַטור — דער תכלית פון מענשליכען לאָגיק—דער זין פון דער נאַטור.

הײנט אין „פילהאַרמאָניע“

די שענסטע אָפּערעטע

„דער פרעהליכער ציגײנער“

מיט דזשעק רעכטצײט

רעפעראַט פון רעד. מ. לוסטערניק אין „תרבות“

צו דער 14־טער יאָהרצײט פון פערשטאָרבענעם העברעאישען י. מ. בערדיטשעװסקי, אָרדענט אײן דער הי־גער „תרבות“, דעם הײנטיגען שבת, אַ זײגער 8.30 אין אָװענד אַ רעפעראַט פונם יונגען טאַלאַנטפולען העברעאי־שען דיכטער און רעדאַקטאָר מלכיאל לוסטערניק א. ד. ט.: „דאָס לעבען און שאַפען פון י. מ. בערדיטשעװסקי“.

אַ יום־טובֿ־דיגע שטימונג

װירקט צו פערשטאַרקען די פרײד צוליב די געשאַנקען, װאָס מען בעקומט. קײנער מײדט נישט אױס די געלעגענ־הײט אַרױסצורופען באַטש מיט עפּעס פרײד און צופרי־דענהײט בעזונדערס דעמאָלט, װען די גאַסטפרײנדליכע בעל הבית'טע איז מכבּד מיט קוכען און טאָרט פון ד"ר עטקער.

די הױז־װירטין פערדינט דעמאָלט די דאַנקבאַרקײט פאַר דעם אױסגעצײכענטען, שמאַקהאַפטען און לײכט־פער־דײליכען עטקערס געבעקס.

צום 30־יעהריגען יובל פון „משמרת החולים“

מיטװאָך איז אין אײגענעם לאָקאַל פאָרגעקומען אַ זי־צונג פון יובל־קאָמיטעט און ס'איז בעשלאָסען געװאָרען אַרױסצוגעבען אַ אײנמאָליגע יובילעאום - אױסגאַבע גע־װידמעט די טעטיגקײט פון פעראײן „משמרת החולים“ און צו אַפּעלירען צו דער יודישער געזעלשאַפט אונטער־צושטיצען די אינסטיטוציע.

ד"ר

B. Robinzon

אינערליכע קראַנקהײטען

האָט זיך איבערגעצױגען

אױף 10 פּאַמאָרסקאַ 10

פּראָגנט 11 שטאָק, טעל. 131-86

נעמט אָן פון 6 ביז 8 אָװענד.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון צײהן און יאַסלעס

Piotrkowska 164 tel. 114-20

צוריקגעקעהרט

פון דער אַקצ. געז. פון די טוך־פאַבריקען ה. לאַנדסבערג טאָמאַשאָװ - מאַזאָװיעצק לאַגער אין לאָדז, פּעטריקאָװער 43

װי מיר װערען געװאױר, האָט די אױבענדערמאָנטע בעקאַנטע אַקצ. געז. פון די טוך־פאַבריקען ה. לאַנדסבערג אין טאָמאַשאָװ־מאַז., װאָס האָט דעם לאַגער אין לאָדז, בע־שלאָסען פאַר'ן יעהרליכען רעמאַנענט אײנצואָרדנען אַ בי־ליגען רעשטען - אױספערקױף פון די בעסטע קװאַליטעטען סחורות.

די סחורות פון דער פירמע אַקצ. געז. ה' לאַנדסבערג זענען דעם ברײטען פּובליקום גוט בעקאַנט מיט זײער הױ־כער קװאַליטעט, װאָס שטעהען נישט אָפּ פון די ענגלישע אױסאַרבײטונגען. ס'איז זיכער, אַז דער רעשטען־אױספער־קױף װעט האָבען אַ קאָלאָסאַלען ערפאָלג.

אײנשטימיגע מײנונג:

„די פרײליכסטע קאָמעדיע פון סעזאָן“

דער

װאָהנזיניגער פּאַרוטשניק

אין די הױפּט־ראָלען: Gustaw Froehlich

Lida Baarowa, Georg Aleksander

פּראָדוקציע: „Sascha, Wiedeń“

RIALTO

אַנהױב פון די סעאַנסען 4, 6, 8 און 10 אָװנט שבת, זונטאָג 12 בײטאָג.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15 טעל. 149-07

ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער־שװעכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָװענד.

זונטאָג פון 9—1 פאָרמיטאָג.

Doktór

Z. Henrykowski

ספּעציאַל־אַרצט פאַר װענערישע הױט־קראַנקהײטען און מענער־שװעכע

9 טראַאוגוטאַ 9

טעל. 262-98

נעהמט אָן פון 8—11 און פון 6—9 אָװענד

זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 בײטאָג.

פאַר פרױען אַ ספּעציעלער װאַרטע־זאַל.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרײזן

ספּאָרטאָװע

נישט דורכנעצבאַרע פאַר דער יוגענד

9.90

27-30

בריאָן װי אױך שװאַרצע	31—35	צו 11.90 זל
„	31—39	„ 13.90
„ מענער־שיך		„ 17.90

(גאַראַנטירט פאַר יעדען פּאָר)

ספּעציעלע ספּאָרט־שקאַ־פּעטען

רײנע װאָל און האַנד־אַרבײט 1.90, 2.20, 2.50

Be-Ka

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 59

מעלדונגען

לערנט א פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן־װאַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט“ קאָן מען זיך אײנשרײבען אױף פאָלגענדע פאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש־אַרבײט 2) מעכאַנישע רונד־זאָקען־אַרבײט; 3) מעכאַנישע הילפס־אַרבײט פון דער װירקער־בראַנזשע: שפּולען קעטלען; 4) סװעטער־שטריקערײ; 5) אױסאַרבײטונג פון הענדשקעס; 6) מעכאַנישע װעבערײ; 7) פּרױען, שנײדערײ מיט צושנײדען; 8) װעש־נײהערײ מיט צושנײדען; 9) גאַרסעטען־אַרבײט מיט צושנײדען; 10) אָנדולאַציע און האָר־פאַרבען; 11) מאַניקור; 12) הוט־פּוצערײ; 13) האַנד־שטיקערײ און מאַשין־האַפט.

הסתדריות „תרבות“ בלודז

רח' פּיוטרקובסקה 18 (קומה שניה בשער השני)

1) במוצאי שבת 30 נאָװ. ש. ז. ב 8.30 בערב תתקיים הרצאת העורך מ. לוסטערניק על הנושא: „חיי מ. י. ברדי־צבסקי ויצירותיו“.

ראשי פרקים

תולדותיו. ההתנגדות לרוח ההיסטוריות ולחשבון ההיסטורי. הדת הטבעית והדת האלהית. הדת האלהית והדת ההיסטורית. ישראל ואוריתא. הספר והחיים. היהדות והיהודים. צער האומה בספוריו, התומור והטטוריה בספו־ריו, הכלל והפרט, ההוי היהודי בספוריו, הרומן האחרון „מרים“ או בקשת האחדות וההרמוניה.

כל העברים המוזמנים.

2) מתקבלות הרשמות לסטודיה העברית בהנהלת ה' יצחק קאַצנלסון.

3) מתקבלות הרשמות לחוגים: לספרות עברית, לתנ"ך לקורות, לפסיכולוגיה ולסוציולגיה

זש. ט. ק. (װאָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53)

די נאָהענטסטע אױספלוגען:

שבת ד. 30 נאָװעמבער ה. י. קומט פאָר אַנ'אױספלוג אין דער מעכאַנישער בעקערײ פון קאָפּטשינסקי. זאַמעל־פּונקט 10.15 פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

זונטאָג, ד. 1 דעצעמבער ה. י. קומט פאָר אַנ'אױס־פלוג אין עטנאָגראַפישען מוזע. זאַמעלפּונקט 10.45 אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

אימפּרעזעס:

פרײטאָג ד. 29 ה. ח. 9 אַ זײגער אָװ. קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ 2־טע פאָרלעזונג פון ד"ר ח. קנאַפּינג (לעמבערג) פון ציקל „שפּינאָזאַ זײן לעבען און שאַפען“. אײנגאַנג פאַר מיטגלידער פרײ.

זונטאָג ד. 1 דעצעמבער ה. י. 5 אַ זײגער פאַרנאַכט קומט פאָר אין אײגענעם לאָקאַל אַ חברישער טײ־אָװענד. אײנגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

שפּראַך־קורסען אין זש. ט. ק.

צוליב דער װאַקסענדער פעראינטערעסירונג מיט די שפּראַך־קורסען אין זש. ט. ק. װערען אָנגענומען װײטער־דיגע אײנשרײבונגען אױף די בײ־געשאַפענע קאָמפּלעטען פון ענגליש (פאַר אָנפאַנגער און אַװאַנסירטע) פּראַנצױזיש יודישע שפּראַך און ליטעראַטור, העברעאיש און עספּע־ראַנטאָ. די לעקציעס קומען פאָר 2 מאָל װעכענטליך אין די אָװענד־שעה'ן און װערען אָנגעפיהרט דורך ערשטקלאַ־סיגע פּעדאַגאָגען. דער אָפּצאָהל איז אַ מינימאַלער.

אַ גימנאַסטישער קורס פאַר דאַמען

דער גימנאַסטישער קורס פאַר דאַמען קומט פאָר 2 מאָל װעכענטליך, מיטװאָך און שבת אין די אָװענד־שעה'ן. די איבונגען קומען פאָר בײ קלאַװיר - אַקאָמפּ. אײנשרײבונ־גען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט אין די ביוראָ־שעה'ן.

אַ סקי־סעקציע אין זש. ט. ק.

בײ דער געזעלשאַפט איז געשאַפען געװאָרען אַ סקי־סעקציע, װעלכע האָט דעם ציל צו פלעגען דעם דערמאָנ־טען ספּאָרט בײ דער ברײטסטער שיכטען פון דער יודישער יוגענד דורך אײנאָרדנען קורסען און אױספלוגען אין משך פון װינטער. עס זענען אױך פאָראױסגעזעהן אַ גאַנצע רײה װײטערדיגע אױספלוגען (נאָך זאַקאָפּאַנע) און אַנדערע סקי־אימפּרעזעס. די מיטגלידער פון דער דערמאָנטער סעק־ציע װעלען געניסען פון פערשידענע הנחות.

דער אָפּצאָהל איז אַ מינימאַלער. אײנשרײבונגען אין סעקרעטאַריאַט.

אַ קורס פאַר סאָציאַל - פּסיכאָלאָגיע

אין די נאָהענטסטע טעג װערט געשאַפען בײ דער גע־זעלשאַפט אַ האַלב־יעהריגער קורס פאַר סאָציאַל־פּסיכאָלאָ־גיע. דער קורס װעט אָנגעפיהרט װערען דורך פּראָפ. י. טראַנק (מיטגליד פון דער אינטערנאַציאָנאַלע אוניע פאַר אינדיװידועלע פּסיכאָלאָגיע אין װין) אינפאָרמאַציעס און אײנשרײבונגען אין סעקרעטאַריאַט.

הנחה־בילעטען אין די טעאַטערס און קינאָס

דער סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט גיט אַרױס טעגליך פון 10—2 און 6—10 הנחה־בילעטען אין שטאָ־טישען טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ און אין די קינאָס „גראַנד“ און „פּאַלאַס“ און אַנד. די הנחה'ס זענען בע־דײטענדע.

פאַר גאַרד, ביזשוטעריע און לאַמבאַרד־קװיטעס צאָהלט די העכסטע פּרײזען

אַלעקסאַנדער פּיאַלקאַ

פּיעטריקאָװער 7.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
„LIRA“
Limanowskiego 37.

אַנ'איבעראַשענד-גראַנדיעזער דאָפּעלט-פּראָגראַם!
1) דאָס גראַנדיעזסטע ווערק פון דער וועלט-קינעמאַטאָגראַפיע!
דאָס ווערק, וואָס האָט זיגרייך דורכגעפירט די עקראַנען פון ביידע זייטן ים'ס. דאָס ווערק, וואָס האָט דערפירט צו עקסטאַזישער ענטציקונג מיליאָנען.
דאָס ווערק, וואָס ענטציקט, איבעראַשט, פאַרכאַפּט ביז צו דער פולשטענדיגער זעלבסטפאַרגעסונג און בעלעהרט
„דאָס גראַנדיעזע געשעהעניש“
אין די הויפּט-ראָלן: דער וועלט-בעריהמטער, גרויסער „מענש-וואָלף“ HENRY HULL און PHILIPS HOLMES
2) דער גראַנדיעזער סענסאַציאָנעלער פילם — פאַר אונזערע צושויער א סקעפּטישער איבעראַשענדער פּרעמיע-פילם
„די חלוצים פון טעקסאַס“ / פּרייזן נישט געהעכערט
מאָרדען, שרפות, אינטריגעס, אַרבייט און שפּאַנונג, קאַמפּן און מלחמות.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(ווינקל קאָפּערניקאַ)

הײַנט און פאָלגענדע טעג

דאָס יאָהר 1905. אונטערערדישע קאָנספּיראַציע פון די פּוילישע רעוואָלוציאָנערן, וואָס קעמפן מיט דער טיראַנעריי פון צאַריזם אין פילם
די טאָכטער פון גענ. פּאַנקראַטאָוו
אין די הויפּטראָלן: MARJA BOGDA, NORA NEY, KAZIMIERZ JUNOSZA STĘPOWSKI, FRANCISZEK BRODNIEWICZ, MIECZYSŁAW CYBULSKI
נעכסטער פּראָגראַם: „ליבעלעי“ (Liebelei) אין די הויפּטראָלן: Magda Schneider, Olga Czechowa, Paul Hörbiger. אָנהויב 4 נאָכמ. זונטאָג 12 בייטאָג

RAKIETA
סענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22
אָנהויב אין וואָכ. טעג 4 א זייגער נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

הײַנט און פאָלגענדע טעג!
די הערליכער ווינער ליבעס-פילם געדרעהט און געזונגען אויף דײַטש
א וואַלץ פאַר דיר
(Ein Walzer für Dich)
אין דער הויפּטראָלע: די אונפאַרגלייכליכע CAMILLA HORN און דער וועלט-בעריהמטער טענאָר LUIS GRAVEURE
הײַנט און פאָלגענדע טעג!

קלאַנג-קינא
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

הײַנט און פאָלג. טעג!
„די איבערגעחלומטע וועלט“
אין די הויפּט-ראָלן: CLAUDETTE COLBERT i CHARLES BOJER
נעכסטער פּראָגראַם: „דער חלום פון א זומער-נאַכט“ פון שעקספּיר. אָנהויב טעגליך 4.30 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג.

קלאַנג-קינא-טעאַטער
CORSO
לעגיאָנוב 2/4

הײַנט און פאָלגענדע טעג!
1) אַ מענש—אַ וואָלף
סענסאַציאָנעלע סאַלאָן-דראַמע אין די הויפּטראָלן Henry Hull i Warner Oland
אינהאַלט! טעמפּאָ! סענסאַציע! שפּאַנונג!
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!
2) פּאַסירונגען פון א שלים-מזל
פרעהליכע קאָמעדיע. — אין די הויפּטראָלן: דער קעניג פון הומאָר JIM SAVO i DOROTHEA DARLING
הײַנט און פאָלגענדע טעג!
ווי אויך „פּאַט“-צײַטונג. אָנהויב 4 א זייגער, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. פּרייזן פון די פּלעצער: 1-טער סעאַנס 50 און 54 גר. די ווייטערע 54, 85 און 1,09 זל.

קירזשנער-ווערקשטעל
פון מ. שאַליט
4 נאַרוטאָוויטשאַ 4
נעמט אָן אַלער אַרט
פעלץ-אויסאַרבייטונגען
לויט די לעצטע מאָדעלן צו ערמעסיגטע פּרייזן.

איבערציהונגען און עקספּעדיציעס נאָך
ארץ-ישראל
אין געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזן
„POLSKI LLOYD“ Sp. Akc.
oddział w Łodzi Kilińskiego 45 tel. 213 20, 209-72, 106-45
פּערטרעטונג: Palestine Shipping Co. Ltd. Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

מעטאַל-בעטען
מאַטראַצען אַלער אַרט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכן אויסוואַהל
וויזשימאַטשסעס, אייז-קאַסטענס, פעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt“ א. ד. גל. קויפט מען אַמביליגסטן אין דער עלטסטער און רעיעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס-לאַגער
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס!
ספּעצ. רעפּעראַטור-ווערקשטעל און לאַקערער.

רעגיסטראַציע פון גענזלער
היות ווי א גרויסער טייל פון דעם יודישער בעפעל-קערונג ווענדעט זיך טאָג-טעגליך צו דעם ראַבינאַט, אַז מען זאָל זיי אָנווייזן בײַ וועלכען גענזלער אָדער קצב מען קען רוהיג קויפען געגזענס און עופות אָהן חשש נבלה וטרפה, פאָדערן מיר דעריבער אויף אַלע אַלע גענזלער און קצבים, וואָס ווילען אָפּהיטען די פאָרשריפ-טען פון ראַבינאַט און האָבען אין געוועלב נאָר געשאָכ-טענע גענז און עופות פון די שוחטים, וואָס זענען אונ-טער דער השגחה פון היגען ראַבינאַט, אַז זיי זאָלען זיך רעגיסטרירען בײַ אונז און דער ראַבינאַט וועט זייערע נעמען און אַדרעסען בעקאַנט מאַ-כען אין דער פּרעסע און אין די בתי התפלות, דאָס נאָר בײַ זיי קען מען רוהיג קויפען געגזענס און עופות אָהן חשש נבלה וטרפה. די רעגיסטראַציע קומט פאָר טעג-ליך פון 12 ביז 2 בייטאָג.
ועד הרבנים עם ועד הכשרות אין לאָדז

ברוסט-קראַנקע
ליידענדע אויף פערשידענע רופּטורען פערקרימונגען פון רוקען-ביין, פיס און הויקערס
דאָס ליידען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען. ווייל די פאָלגען זענען פאַר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מע-טאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי-הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלע-סיגטע געפעהרליכע ברוכען בײַ מענער, פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע און געפאַהר. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען און גאָרסעטען געגען אַלערליי פער-קרימונגען, פערקרימטע פּלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמער-צענדע פּלאַט-פיס. פאַר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאַלאָן-אַרבייט).
ביים אָראָפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד"ר גלענאַרד דער אמת'ער בעריהמטער אין גאַנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס-פּראָפעסאָרען אַנערקענט
ספּעציאַליסט Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דײַטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אָווענט
אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23
פּערזענליכע ערשיינען פון קראַנקע בײַ מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

רעטשניצע
פאַר ווענערישע-קראַנקע
מענער-שוואַכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָווענד. פרויען און קינדער נעמט אָן א פרוי דאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָווענד.
א בעראַטונג 3 זל.

רעטשניצע
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
בזשעזשינער 11
טעל. 137-63
עס נעהמען אָן פאָלגענדע דאָקטוירים
ד"ר קויפמאַן, ד"ר דינענזאָן, ד"ר רויטער, ד"ר שפּירא, ד"ר שמערלאָווסקי. ד"ר י. איציקזאָן, ד"ר סטופאַי ד"ר שמירגעלד, נערווען-קראַנקה. און דענטיסטין סטאַראָפּאָלסקאַ
וויזיטען אין שטאָט.
אַלע אַרט מעדיצינישע הילף.
קאַבינעט פאַר פיזיקאַלישער טעראַפּיע.
אַ וויזיט 3 זל.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע!

קינדער-וועגעלעך מעטאַל-בעטען
אין פאַבריק
„DOBROPOL“
אין הויף Piotrkowska 73

ד"ר יעקב האַנדזעל
ספּעצ. פון אָרטאָפּעדישע (קנאָכען-און געלענקען-קראַנקהייטען)
Sienkiewicza 20.
Tel. 141-41. פון 4-7 אָווענד

Dr. med.
G. Wegmajstrowa
18 Śródmiejska 18
tel. 246-58
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
נעמט אָן טעגליך פון 5—1 נאָכמיטאָג.

Dr. W. Łagunowski
spec. chorób wenerycznych seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło leczniczy)
Piotrkowsk 70, tel. 181-83.
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedziele i święta od 10—1.

Dr. J. Herszfinkiel
ספּעצ. פאַר קינדער-קראַנקהייטען
נעהמט אָן בײַ זיך זשעלאַזנאַ 8a
טעל. 111-87
ווי אויך אין לעטשניצע „פּאַמאָץ“ אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אָן פון 3-4 אָווענד.

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעמט אָן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אָווענד.

Dr. H. SZUMACHER
Choroby skórne i weneryczne
przyjmuje od 9—1 i od 5—9-ej
ul. Piotrkowska 56
tel. 148-62.

רעפאַרמאַציע-פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לע-בער-ליידען. געגען דיק-קייט, אַטרעטיזם דאָס קוי-מען בלוט אין קאָפּ. שטילען די יסורים פון העמאָראידען רייניגען דאָס בלוט און בײַ נייגונגען צו אַבסטרוקציע—גינסטיגען דאַרכריינונגס-מיטל.
צו נעמען 1 אָדער 2 פּילען א נאַכט.
פּרייז פון א שאַכטעל 1.35
צו באַקומען אין די אַפּטייקען און קלאַזען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

PHILIPS-RADJO

NA RATY

poleca GRIMM i KAMIEŃSKI, Łódź, Piotrkowska 64, tel. 206-26.

SUSMANEK

דער לאנגיעהריגער
קירזשנער-אטעליר פון
פיהרט אוים אלערליי
פעל־ץ-בעשטעלונגען

פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורה, נעמט אויך אן
רעפעראטורען לויט די גייסטע מאדעלען. פינקטליכע
און רעעלע אויספיהרונג צו מאנסורענע-פרייזן

פיעטריקאווער 19, אין הויף

„PRACA"

פרויען-פאך-קורסען ביי דער געו.
צו פערשפרייטען פאך-קענטענישען צווישען יודישע פרויען.

וואולטשאנסקא 21, טעל. 167-15

נעהמט אן איינשרייבונגען:

1) קונסט-שטיקעריי,
2) דאמען-שניידעריי-צושניידען,
3) גארסעטען-פאך-צושניידען,
4) היטען-פוצעריי,
5) וועש-נייהען-צושניידען,
6) אנדולאציע,
7) מאניקור.

דער סעק־רעטאריאט איז טעגליך פון 9—13 און פון 15— 19.

טראץ דער ביינוועל-העכערונג האט דער

KONSUM

PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.

ROKICIŃSKA 54. Dojazd tramwajami 10 i 16

בעדייטענד פערקלענערט די פרייזן היפטזעכליך אויף וועש, ווי:
אויף טאשען-טיכלעך, העמדער און פיזשאמעס פאר
דאמען, הערען און קינדער, האנדטיכער, פאדפינ-
קעס, ציכלעך, שירצען און אנדערע ארטיקלען.

מיר עמפפעהלען די העכסטע קוואליטעטען סחורה מארקע OK

דער פאבריקס-לאגער איז שטענדיג פערזעהען מיט
רעשטלעך, סעקונדא
גענוס! | און קופאנען | פון די ביליגע פרייזען!

צאהן-ארצט
העלענא האלפערן
נארוטאוויטשא 2,
טעל. 170-96.
נעהמט אן פון 10—1 און פון 4—7 אח.

Warszawskie

TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI

Spółka Akcyjna, Oddział w Łodzi

(LOMBARD)

zawiadamia, że w dniu 18 grudnia 1935 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 8 grudnia 1935 roku w numerze 337 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 20 grudnia 1935 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 8 grudnia 1935 r., gdyż po tym terminie zastawcy poniosą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i ogłoszeń.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

Telefon 12-333

Legjonów 6 (Zielona)

czynne bez przerwy przez całą dobę.

Szybka pomoc lekarska we wszystkich specjalnościach.

פרייטאג דעם 29, שבת דעם 30 ד.ח. און זונטאג דעם 1 דעצעמבער פערבאנד פון די ארטיסטען פון די ווארשאווער און לאדזשער ביהנעס אונטער דער ליי-
טונג פון J. Szyndler האט דעם כבוד
צו פרעזענטירען די פרעהליכע הומארפולע
סאטירע - רעוויע אין 14 בילדער א. נ.

„דאס איז אונזער לאדז"

עס נעהמען אנטייל די ניי-אנגאזשירטע ארטיסטען: Edward Jaśkowski בעקאנטער הומאריסט פון די לעמבערגער ביהנעס, usia Lepertówna .
טאלאנטירטע וואדעווילי-סטקע, אויסערדעם ווערען אויפטרעטען: Helena Gryczyńska, Junosza Szyndler, Wiktor Smigielski, Eli Mines
אויך דער בעקאנטער טאנץ-דועט Silvini אויפ'ן עקראן: „דאס געהיימניש פון דער רויטער גאנדאלא" מיט Dorotha Boucher און Jozef Szyldkraut

דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז
קינא-רעוויו
AMOR
89 פאמארסקא 89, טעל. 250-48

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2

Shirley Temple

„לעבעדיגער משכון"

פאטאפארטוס און הנחה-בילעטען א חוץ אמטליכע אונגילטיג.

די לעצטע טעג!
די געפעהרליכע קאנקו-
רענטקע פון די סטארס
די 5-יעהריגע

וועט אלע פערכישופ'ן אין פילם

אויסער פראגראם : קלאנג-צייטונג פון P.A.T.

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

ראפסאדיע פון באלטיק

אין די הויפט-ראלען: M. Bogda, B. Orwid, A. Brodzisz, J. Marr, M. Cybulski S. Sielański

קינא-טעאטער
Palace
פיעטריקאווער 108

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

א לעהרערין, א גוטע פעדאגאגין, ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע אין פויליש, יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייז. לאסמאן, בזשעזשינער 15.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice pianowe) נייע און גענוצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטען. טעל. 166-27.

Kompletna wędzarnia i smażalnia śledzi i ryb, nowocześnie urządzona, w centrum miasta — tanio do odstąpienia. Adres poda administracja.

Najelegantsze suknie ślubne i balowe w nowootworzonej wypożyczalni Józefowiczowej, Brzezińska 11, front, I piętro.

זאל גאנץ לאדז וויסען! אז די גע-שמאקסטע מיטאגען צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נאר ביי גערמאן לעווינסקי, פילסודסקיעגא 29, פראנט, 2. שטאק. טעל. 169-94.

איך נעם אן 56-ער רענדער צו מאכען, ביליג מיט אכטונג וויינגאלד, זגערזשער 18 פראנט 3-טען שטאק וו. 16.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען 2 מאשינען, 1 מאשין אויסצוארבייטען „הענדשקעס נום. 8 „דוביער", 1 מאשין אויסצוארבייטען סוועטערן נום. 8 „אידעאל" ביידע מאשינען זענען אין בעסטען צושטאנד. צו ערפאהרען ביי ס. בעכער, קילינסקיעגא 60.

צוליב אפרייזע צו פערקויפען א הענדשקע-מאשין נומער 8 „גראסער" ווי אויך א סווי-טער מאשין 8-60 דיבריום, טשאלטשינסקי, קילינסקיעגא 28 וו. 1.

אכטונג! די יודישע מעכאנישע שלייפעריי פון וואלבארסקא 18 איז געוואָרען איבערגע-טראגען אויף וואלבארסקא 19 פראנט געוועלב.

א לאנגיעהריגע צוקערניע מיט איינגעפיהר-טע קליענטעלע מיט זעמטליכע איינריכטונג איז אוועקצוגעבען. צו ערפאהרען אין עלעק-טרישען געוועלב 6-טען שערפיען 32.

עס ווערט געזוכט א פערטרעטונג, ווי אויך א גוט-געהענדעס געשעפט מיט א קאפיטאל פון 10.000 זל. אפערטען פאר „ר".

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11. front, III piętro, godz. 6—9 wiecz

פערשידענעס

ס'ווערט געזוכט א שניידער-ארבייטער מע-נער-בעשטעלט אויף זשגאווסקא 56 ביי קאליש.

אכטונג, הענדשקע-מאכער! איך נעהם אן רענדער אויף א 4-ער מאשין, ווי אויך צו שטרימפ. פלאץ וואלנאשטשי 11, פ. פונדעק.

א קיאסק אויף פאפיראסען אויף מאנאטליך אדער אויף דזשערדזשאווע ווערט געזוכט אין צענטרום שטאט. צו ערפאהרען ביי ראזען, בזשעזשינער 82.

ענגלישע לעהרער פון א ענגלישע הויכשולע ערטיילט אונטערריכט גוט, שנעל און ביליג, ווי אויך האנדעלס - קארעספאנדענץ. פעטרי-קאווער 90 וואוינונג 9 טעלעפאן 258,13.

א שדכן, וואס פערקעהרט אין בעסערע הויזער קען זיך מעלדען. אפערטען אונטער „שדכן" אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

א שפול־מאשין 6 ווינדיגע פוס-בעטריב אין בעסטען צושטאנד צו פערקויפען. ערפאהרען צעגעלניאנא 15 וו. 31 פון 1—3.

א ספר-תורה אין גוטען צושטאנד ווערט גע-זוכט געלעגענהייטליך צו קויפען אפערטען אין „נייעם פאלקסבלאט" פאר „ספר תורה".

א קויהלען-בודקע צו פערקויפען אויף זא-וואדזקא 47 (רוג פאנסקא).

א קאמפארט איינגעארדענט מעבלירט צימער ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע איז אפצוגע-בען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט עווענטועל פאר א יונג פאר-פאלק. צו ערפאהרען קאטיענא 22 וואוינונג 19.

2 יונגעלייט ווערען געזוכט צו שלאפען ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע. צו ערפאהרען ביי ברעסלער, נאוואמיעסקא 26 פראנט 3-טען שטאק.

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר אנ'אנ-שטענדיגען יונגערמאן, זאכאדניא 39 וו. 5 פראנט 1-טער שטאק.

א בעקוועם ארט צום שלאפען פאר 2 אנ-שטענדיגע יונגעלייט, אדער פריוויינס צו ער-פאהרען זגערזשער 12 שיע דוד ניעדזשוויעצקי

צו פערדינגען פון זאפארט א שעהן גרויס צימער מיט בעקוועמליכקייט פאר א יונג פאר-פאלק אדער פאר 2 יונגעלייט. צו ערפאהרען צעגעלניאנא 15, וואוינונג 31.

א גאלאנטעריע - געוועלב אפצוגעבען ביליג. ביליג דירה-געלד, סיבה צו וויסען אויפ'ן ארט, פאלודניאווא 12 אפערטען אונטער "Irma."

Do wynajęcia 2 pokoje z kuchnią z wygodami od 1 stycznia. Tanie komorne. Al. 1 Maja 71. Wiadomość u gospodarza.

Pokój umeblowany dla samotnej osoby do odnajęcia. Gdańska 31a, m.18 oficyna II-ie wejście.

ראקאלען

עס ווערט געזוכט א מעבלירט צימער מיט בעזונדערן איינגאנג נישט ווייט פון נאווא-מיעסקא. צו קלינגען טעל. 226-17.

צו פערדינגען א געוועלב מיט איינריכ-טונגען מיט וואוינונג אדער אהן וואוינונג. צו ערפאהרען בזשעזשינער 6 אויפ'ן ארט.

א האלב געוועלב ביליג אפצוגעבען בזשע-זשינסקא 13, „כלאדניא ווארשאווסקא".

א פארטער-פאבריקס - לאקאל מיט קראפט אויף זשעראמסקא 8 צו פערדינגען. ערפא-רען ביי לעשטשינסקי צווייטער הויף.

א שעהן בעזונדער צימער ביי א פאר פאלק אפצוגעבען פאר איין אדער צוויי בעסערע יונ-געלייט עווענטועל בלויז צו שלאפען. גדאנ-סקא 76 וו. 34.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונגענמאן ביליג דירה-געלד. ציגעל-גאס 23 וו. 25.

א שטוב מיט א בעזונדערן איינגאנג פון זא-פארט צו איבערצוגעבען. צעגעלניאנא 37 וו. 27

לאזשי קענען בעקומען 2 יונגעלייט עווענ-טועל פריוויינס. צו ערפאהרען פאלודניאווא 23 וו. 16.

א צימער אויף א פראצאווניע פאר א שניי-דערין אדער אנדערע ארבייט אפצוגעבען, זא-כאדניא 52 וו. 10.

Za wydawnictwo „Nejer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 2...

אין לאַנד פון כמעלניצקי און גאָנטע

אין שפּיגעל פון דער ליטעראַטור אין ראַטען־רוסלאַנד

פון נ. י. גאָטליב

וואָסער לאַנד אויף אונזער ערד־קוגעל איז פאַר די לעצטע עטליכע יאָהרהונדערטען אזוי רייך בעפּיכט געוואָרען מיט יודיש בלוט ווי אוקראַינע? אוקראַינע! דאָס דאָזיגע שוואַרצערדישע, זוניגע, פּאַטעטישע לאַנד, וואָס פערמאָגט אַזעלכע כשופדיגע נעכט, אַזאַ שעהן־בעזונגענעם דניעפּר, אַזוינע פרוכטבאַרע פעלדער און אַזעטיגע גרויסע — באַנדיטען, יודענ־פרעסער! . . .

זינט די יודען זענען אין גלות — שוין, ברוך השם צוויי טויזענט יאָהרעלעך, — האָבען זיי צו געדענקען דריי גאָר געהויבענע שחיטה־דאַטעס, פון וועלכע גאַנצע צוויי פאַלען אויס אויף דער אוקראַינער „געבענשטער" ערד... די ערשטע גאָר־געהויבענע שחיטה־דאַטע נישט רעכנענדיג טויזענדער קלענערע, איז די צייט פון די בעריהמטע קרייץ־צוגען אין מערב־איראָפּע. הויפּטזעכליך, אין דייטשלאַנד... (איצטער זענען די קרייץ־צוגען פערביטען געוואָרען אויף האַקענקרייץ־צוגען...) די צווייטע געהויבענע שחיטה־דאַטע פאַלט אויס אין די יאָהרען ת״ח ות״ת — די בעריהמטע „גזרות ת״ת ות״ת אויף אוקראַינע, און די דריטע געהויבענע שחיטה־דאַטע איז דער בעריהמטער יאָהר 1919 — ווידעראַמאָל אויף אוקראַינע. מיט עטליכע יאָהרהונדערטען צוריק איז אוקראַינע „בעריהמט" געוואָרען דורך איהרע גרויסע פּאָגראָם העלדען כמעלניצקי און גאָנטע. אין אונזער דור איז אוקראַינע א צווייטען מאָל „בעריהמט" געוואָרען דורך אַזעלכע שעהנע נפשות ווי פּעטליורא, מאַכנאָ, גריגאָריעוו און הונדערטער אַנדערע, קלענערע „באַטקאָס", אטאַמאַנען און גלאַט מערדער... חוץ מיט יודישע פּאָגראָמען האָט זיך די רייכע, זוניגע אוקראַינע נישט געהאַט מיט וואָס צו בעריהמען.. א פּנים, אַזאַ לאַנד איז עס שוין געווען, אַזאַ פערפעסטעטע לופט האָט דאָרטען געהערשט. אַזאַ א חוץ פּאָגראָמען, יודען־העצעריי און גלאַט אַנטיסעמיטיזם — האָט דאָרטען קיין זאַך נישט געקענט אויפבליהען... און די זייער פון דער גיפטיגער פּאָגראָמען־זריעה זענען שטענדיג געווען — ווי געוועהנליך — נישט די פּראָסטע, פּשוטע זיהן פון פאָלק, נישט די דאָרפישע פויערים און די שטעטעלשע קליינבירגער, נאָר גראָד די „קולטור"־פאַרשטעהער פון לאַנד, די „אינטעליגענץ", די קירכע־כהנים און די „הויכע" אַריסטאָקראַטיע... ס׳קען גרייליך זיין, אז ווען אוקראַינע וואָלט פערמאָגט עהרליכערע פאָלקס־פיהרער א מענשליכערע אינטעליגענץ, — וואָלט צו כמעלניצקי און פּעטליורע שחיטות נישט געקומען, וואָרים דעם פּשוטען פאָלקס־מענש קען מען שטענדיג דרעהען, ווי מען וויל: צום גוטען אַזוי גוט ווי צום שלעכטען. דער אוקראַינער פויער אפילו דער ווילדער הײדאַמאַק, קאָזאַק, האָט גאָר קיינמאָל נישט געפיהלט קיין שנאה צו זיין שטעטעלשען יודישען שכן. יודען און נישט־יודען האָבען דאָך ביז די פּאָגראָמען און צווישען די פּאָגראָמען געלעבט צווישען זיך גאַנץ אידיליש. מען האָט זיך געביטען נישט נאָר מיט עקאָנאָמישע ווערטען, נאָר אויך מיט גייסטיגע, אין דעם הינזיכט, אין הינזיכט פון גייסט, האָבען די יודען, פערשטעהט זיך, גענאָמען די אויבערהאַנט... אָבער נישט איין אוקראַינער פויערע, באַמזולע, האָט געגאַשט פון יודישען לשון, פון יודישע מנהגים, און אפילו פון יודישער העברעער קונסט. אָבער נישט נאָר דער טיראַנישער פּריץ, האָט אָנגעוויזען נישט נאָר דער צבוועקישער גייסטליכער, דער דעגענערירטער לעהרער און דער שיכורער טשינאָווניק — נאָר אויך די סאַמע קרוין, פון דער אומה, די סמעטענע פון פאָלק, דאָס אויבערשטע פון שטויסעל: די פאָלקס־דיכטער און פאָלקס־שרייבער!..

האָט אוקראַינע מיט הונדערט יאָהר צוריק אַרויס געגעבען צוויי גרויסע דיכטער, שעווטשענקאָ און גאָגאָל, זענען זיי ביידע געווען קנאָפּע יודען־פריינד, ביי גאָגאָלן, דעם גרויסן הומאָריסט, איז דאָך דער יוד גאָר א מיאוסע בריאה, אָהן דעם וואָרט „זשיד" רירט זיך גאָגאָל נישט פון אָרט. און וויפיל שפּאָט און עקעל גאָגאָל לעגט אַריין אין יעדען וואָרט „זשיד" זיינעם! נאָר גאָגאָל, דערצעהלט מען, איז געווען א מיזאַנטראָפּ, א מענשען־פיינט בכלל... האָט ער דאָך יודען אוודאי געמעגט פיינט האָבען!... וואָס האָט, אָבער שעווטשענקאָ געהאַט צו די יודען? ער, שעווטשענקאָ, דער מחבר פונם בעריהמטען „קאָבזאַר" וואָס איז ביי די אוקראַינער אַזאַ הייליג בוך, ער, שעווטשענקאָ, וואָס איז געווען א רעוואָלוציאָנער, וואָס האָט פיינט געהאַט די פּריצים תכלית־שנאה, וואָס האָט געקעמפּט פאַרן אָרימען פאָלק, און האָט דערפאַר בעצאָהלט מיט סיביר, — פאַרוואָס קען ער זיך נישט בעגעהן אָהן דעם זידעל־וואָרט „זשיד"? פאַרוואָס האָט ער געזייט אין זיינע לירישע געזאַנגען שנאה צום יודען? האָט ער דען געזעהן צווישען די אוקראַינער יודען רייכע פּריצים, וואָס עקספּלואַטירען דעם אָרימען פאָלק? ער האָט דאָך מן הסתם געזעהען, דאָס אָרים, ביטערע לעבען פון די וואָלינער שטעטלעך? ...

אַט אַזוי האָט מען דעם אוקראַינער פאָלק אַלץ דערצויגען אין שעהנעם פּאָגראָם „גייסט"... די זייער זענען געווען מענשען פון קולטור פון הויכע ווערטען, און די שניטער? די שניטער זענען געווען די זעלבע שניטער פון די אוקראַינישע פעטע פעלדער!.. מיט די זעלבע סערפּען און גראַבליעס, מיט וועלכע מען האָט געקאָסעט און צונויפגענומען דעם אוקראַינער גילדערנעם ווייץ, מיט די זעלבע פרידליכע כלי־זיין האָט מען דערנאָך געקאָסעט העלזער פון יודישע מעוברתע פרויען און זויג־קינדער.. מיט די זעלבע סערפּען האָט מען קעפּ געשפּאָלטען, מיט די זעלבע גראַבליעס האָט מען אויגען געשטאָכען, בייכער אויפגעריסען, געשלעכט־גלידער צעפּיצעלט...

פון „גזרות ת״ח ות״ת" זענען אונז א חוץ קברים (וואָס זענען שוין מן הסתם אויך נישטאָ), געבליבען נאָר סליחות און א הייפעל געשיכטע־בלעטער ביי גרעצ׳ן, דובנאָוו׳ן און אַנדערע יודישע היסטאָריקער, פון די לעצטע אוקראַינער פּאָגראָמען זענען שוין ביי אונז פאַראַן מעהר דאָקומענטען, חוץ צענדליגער ביכער געשיכטע, זענען נאָך פאַראַן א היבש ביסעל ליטעראַטור ביכער, קינסטלערישע ווערק דיכטונג, און פּראָזע, וועלכע שפּיגלען אָפּ און פעראייביגען די פינסטערע בלוטיגע פּאָגראָם־צייט, אַט קו מען מיר איפּן זכרון עטליכע שורות פון דוד האָפּשטיינס א ליד מיטן נאָמען אוקראַינע:

אין קראַנקען מוח,
ווי הייסער פעך,
זיך שיטען נעמען
פון שטעט פערשוואונדענע,
בלוטיג נאָהענטע
און בלוטיג פרעמדע . . .
פאַסטאָוו!
וואַסילקאָוו!
און נאָך,
און נאָך . . .

אָבער ס׳איז קיין חידוש נישט, וואָס יודישע שרייבער, דיכטער וועהטאָגען נאָך אַלץ אויס אין זייערע שאַפונגען דעם מוראַדיגען גרויל פון די יודישע פּאָגראָמען אויף אוקראַינע.

א חידוש איז ווען א נישט־יודישער קינסטלער, אַנ׳עכטער אוקראַינער גראַד, קומט צוגעהן און דערצעהלט אייך א קאַפּיטעל יודישע פּאָגראָמען, און שילדערט פאַר אייך איבערלעבונגען פון א יודישער יונגער פרוי, וואָס איז אַרויס פון א פּאָגראָם „בשן עין"!... און שילדערען שילדערט דער דאָזיגער יונגער קינסטלער גראַד שטאַרק, טיף, מיט אַנ׳עכטען יודישען טעמפּעראַמענט און מיט יודישער פּסיכאָלאָגיע!...

איך האָב שוין פריהער דערמאָהנט אַז ס׳ווענדט זיך, ווער ס׳פיהרט אָן מיטן פאָלק און וואָס פאַר א וועג מען פיהרט איהם. די זעלבע אוקראַינער פויערים, וואָס האָבען אין ניינצענטען יאָהר געשניטען יודישע העלזער, וועלכע האָבען פערפייניגט ביז צום טויט מינדעריאָהריגע יודישע מיידלעך, וועלכע האָבען זיך בפועל ממש געבאָדען אין יודיש בלוט — די זעלבע פויערים זענען איצט גאָר גוטע פריינט מיט זייערע יודישע שכנים און די פריינטשאַפט איז נישט קיין אויסערליכע, נישט קיין פערמאַסקירטע, נאָר אַנ׳עכטע. א פריינטשאַפט וועלכע קומט דורך פערשטאַנד, דורך געמיינזאַמער און נעגענזייטיגער ארבייט, הילף און דערנעהנטערונג.

מיר האָט דערצעהלט א יוד, וואָס האָט אַליין איבערגעלעבט עטליכע פּאָגראָמען און וועלכער האָט איצט נישט לאַנג צוריק, בעזוכט זיין אַלטע אוקראַינישע היימלאַנד, — האָט מיר דער דאָזיגער יוד דערצעהלט, אז די זעלבע זיינע בעקאַנטע „גויים" וואָס בעת ער האָט זיי געזעהען אין מאָמענטען פון א פּאָגראָם, האָבען זיי אויסגעקוקט ווי אמתע חיות, איז איצט האָבען זיך עפּעס זייערע פּנימער געביטען... עפּעס איז דאָס חיה׳שעס פון זיי פערשוואונדען געוואָרען... א מענשליך ליכט האָט זיך בעוויזען אויף די ווילדע פינסטערע, חיה־פּנימער פון די אַמאָליגע פּאָגראָמשטשיקעס... און אַזאַ דערשיינונג איז גאַנץ פערשטענדליך, ראַטענרוסלאַנד טוט אַלץ כדי אויסצוגלייכען די „קריוודעס" צווישען די אוקראַינער און זייערע יודישע שכנים. דורך מענשליכער און טאַקט־סאָציאַלער דערציהונג, דורך עהרליכער אויפקלערונג, דורך פערברידערונג און דערנעהנטערונג — מעקט ראַטענרוסלאַנד אָפּ די טיפע, בלוטיגע מחיצה וואָס האָט הונדערטער יאָהרען געהערשט צווישען דעם אוקראַינישען פויער און דעם יודישען שכן זייטעם.

געטון ווערט עס הן אויפן עקאָנאָמישען געביט, הן אויפן קולטורעלען. אויפן עקאָנאָמישען געביט ווייסען מיר שוין פון דער גרויסער יודישער קאָלאָניזאַציע אויף די אוקראַינער פעלדער און סטעפּעס, וואו ס׳וואַקסט א יודיש געזונט פויערטום, האַנט ביי האַנט מיטן אוקראַינישען, און דער אוקראַינער קען שוין מעהר נישט זאָגען, אז דער יוד, זיין שכן, איז נאָר א פּאַראַזיט, א בלוט־זויגער, א הענדלער און אָפּנאַרער, א פּראָצענטניק, דער אוקראַינער זעהט, ווי דער יוד, זיין שכן, ארבייט, האָרעוועט, שוויצט מיט איהם בעגלייך! דער אוקראַינער זעהט, ווי דער יוד פערדינט כשר זיין ביסען ברויט.

אויפן קולטורעלען געביט דערנעהנטערט די ראַטענמאַכט די צוויי שפּראַכען. יודיש און אוקראַיניש, צווישען זיך, זי בעקענט די אוקראַינער מיט יודישער קולטור, מיט יודישער ליטעראַטור געשיכטע, וויסענשאַפט, אוקראַינער שרייבער, אפשר אייניקלעך פון כמעלניצקין און גאָנטען, שרייבען איצט ווערק איבער יודיש לעבען און נישט אַנטיסעמיטישע ווערק זענען עס, נאָר ביכער, בעגייסטערטע פון יודישע רעוואָלוציאָנערע העלדען, ביכער, אָנגעזאַפּטע מיט פּיין און מיט גרויל פון די יודישע פּאָגראָמען.

מוזיק ביי יודען

היסטאָרישער איבערבליק

פון **ד״ר חיים קנאַפּינג**

— 2 —

די אור־אַלטע צייט

אין אַלע זיינע היסטאָרישע ערשיינונגען שטעהט דאָס יודענטום פרעמד נעגען איבער דער וועלט. שונאים און פריינד שטודירען דעם מהות פונם יודענטום, זיי זוכען אין איהם פערשידענע נעגאַטיווע און פּאָזיטיווע אייגענשאַפטען, יעדער זוכט עפּעס אנדערש אינם יודענטום. אַזוי איז שוין זיין גורל, ווי בכלל דער גורל פון א זשעני וואָס ווערט נישט פערשטאַנען.

אַזוי איז אויך מיט דער מוזיק־פראַגע ביי יודען. אַט הערט מען: דאָס יודענטום איז דורך אויס א מוזיקאַליש פאָלק, אַט קומט אָבער רישאַרד וואַגנער און פערזיכערט, אז יודען האָבען בכלל נישט קיין פערשטענדניש פאַר מוזיק, און אַלע דרשנען לגנאי.

וואו ליגט דאָך דער אמת? צי איז דאָס יודענטום ווירקליך א מוזיקאַליש פאָלק? בכדי צו ענטפערען אויף אַט דער דאָזיגער פראַגע מוז מען זיך קודם כל פערטיפען אין דער געשיכטע פונם יודענטום און א טיפערן בליק וואַרפען אין דער פּסיכאָלאָגיע פונם יודישען גייסט.

פּסיכאָלאָגיש בעטראַכט, מוז מען מודה זיין, אז אין דער יודישער נשמה ליגט עפּעס א בעזונדער געפיהל פאַר מוזיק. אמת, עס איז נישט א מוזיקאַליש פאָלק „פאַר עקסעלאַנס" למשל, ווי די איטאַליענער, פּסיכאָלאָגיש גערעכט צו זיין מוז מען זאָגען, אז מוזיק האָט אין יודענטום פערנומען א גרויסען פּלאַץ, נאָר זי איז געווען א צווייג פון זיין גענעאַליטעט א טיף גרייפענד געפיהל אין זיין גייסט.

וועלכע סיבות און אומשטענדען האָבען אַרויסגערופען אין דער יודישער נשמה אַזאַ שטאַרק מוזיקאַליש געפיהל? דאָס איז געווען דער אומשטאַנד וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם געוואַלדיג ערהאַבענעם געדאַנק פון מאָנאָטעאיזם, „אחדות ד׳" וועלכע האָט געהאַט אַזאַ געוואַלדיגע השפּעה אויף די קולטורען פון פערשידענע פעלקער און אויף די שאַפונג פון נייע רעליגיאָנען, דאָס יודענטום האָט אַלזאָ געדאַרפט האָבען א שפּראַך צו רעדען צו דער גאַנצער מענשהייט, און אַט די שפּראַך איז די מוזיק. דאָס בוך, אין וועלכען דער מאָנאָטעאיסטישער געדאַנק ווערט פערווירקליכט, דיביבעל, איז א קוואַל פון ריטם, א ריטם וועלכער צוימט די ליידענשאַפטען וועלכער לייטערט די נשמה וועלכע פיהרט דעם מענש אין לעבען אויף טריט און שריט לויט העכערע עטישע אידעאַלען. א ריטם, וועלכע פּאָעטיזירט דאָס לעבען, א ריטם וועלכער ברענגט אין א האַרמאָניע קערפּער און גייסט. צי האָט אַזאַ ריטם פון לעבען פון האַרמאָניע מיט דעם איינגעבוירענעם לעבהאַפטען טעמפּעראַמענט געקאָנט האָבען א ווירקונג צו ענטוויקלען א טיפען מוזיקאַלישען געפיהל אינם יודישען גייסט.

ווען אַלזאָ יודען קענען נישט בעטראַכט ווערען אַלס א ספּעציעל מוזיקאַליש פאָלק, איז אָבער דאָך די מוזיק א צווייג־טייל פון זיין אינטעלעקט.

דעריבער זעהען מיר שוין ביי די אַלטע עברים די מוזיק פערשפּרייט אין אַלע טיילען פונם פּריוואַטען און פונם געזעלשאַפטליכען לעבען. ביי אונזערע אבות שוין אין אַלטע אור־צייטען האָט די מוזיק אָנגענומען ווייט פערצווייגטע פאָרמען. עס מוז נאָך בעמערקט ווערען, אז א גרויסער טייל, אָדער כמעט דער גרעסטער טייל פון דער מוזיק ביי די אַלטע עברים און פערלוירען געגאַנגען און אַזוי איז געבליבען די ווינציגע געזאַנגען אָבער א גרויסע צאָהל פון מוזיקאַלישע אינסטרומענטען, וואָס זענען בעשריבען אין דער ביבעל.

אַלע ביבעל־פאָרשער מיינען, אז דער גרעסטער טייל פון דער אַלטער העברעאישער מוזיק איז פערלוירען געגאַנגען.

אין אַלטען יהודה האָבען געהערשט פערשידענע פאָרמען פון מוזיק, נעמליך פאַמיליען מוזיק, ווי עס שילדערן די נביאים (שופטים, 21, 21 שמואל א׳ 18, 6), געזעלשאַפטליכע מוזיק (איכה. 5, 14, ישעיהו 23 16), ערציהערישע (מלכים ב׳ 3, 16) וועלטליכע (ישעיהו 23, 16) גאָטעסדינסטליכע: (תהילים). א גרויסען פּלאַץ האָט פערנומען די פרויען־מוזיק. די פאַמיליען מוזיק איז געברויכט געוואָרען ביי פערשידענע געלעגנהייטען. מיר ווייסען נישט, צי האָט זיך יעדע פאַמיליע געשאַפען איהרע אייגענע מוזיק, צי האָט עקזיסטירט א אַלגעמיינע פאַמיליען מוזיק, נאָר היסטאָריש איז דאָס זיכער אז אין פאַמיליען לעבען פון די אַלטע עברים, זענען פאָרגעקומען פערוויילונגען און טענץ, בעגלייט פון געזאַנג און מוזיקאַלישע אינסטרומענטען.

א גרויסען פּלאַץ האָט פערנומען די פרויען־מוזיק. שוין די ביבעל דערצעהלט אונז, אז מרים האָט ביים ים־סוף פערזאַמעלט די פרויען און האָט מיט אַקאָמפּאַניאַמענט פון פּויקען געזונגען דאָס פרייהייטס־ליד, עס ווייזט זיך אויס, אז אין מצרים האָבען די פרויען אָרגאַניזירט א בעזונדערען מוזיק־קרייז

א גרויסע בעדייטונג האָט געהאַט די ערציהערישע מוזיק. צום ביישפּיל איז אין דער נביאים־שול געווען דער מנהג אז דורך מוזיק האָט מען אַרויסגערופען דעם רוח הנביאה.

איין מאָל האָט ער יאָ געליבּט

(ענדע פון 9־טער זייט)

אויפכאַפּען, האָב איך געטראָפען די מאַמע זיצענדיג ביי מיין בעטעל.

איך בין געוואַקסען און עלטער געוואָרען, האָב איך זיך אַלץ וועניגער און וועניגער געכוימט אין דער מאַמע׳ס בעדינונג, אָבער די מאַמע האָט מיך נישט געוואָלט אויסגעבען, אין איהרע אויגען בין איך נאָך אַלץ געווען דער מאַמע׳ס קינד.

די מאַמע האָט שוין גענומען קוקען אויף מיר ווי אויף אַנ׳ערוואַקסענעם, האָט זי זיך אָפּגעהיט פון צו קושען און צערטלען מיך, האָט זיך מיר געדאַכט, אז זי איז געוואָרען אומעטיגער, ס׳האָט זיך פון איהר נישט געטראָפען די פריהערדיגע פרעהליכקייט און ליכטיגקייט.

אין מיין נשמה האָבען זיך נייע פריהלינגס־בלומען פערבליהט, מיט א נייעם רייץ, מיט א נייער ליכטיגקייט האָט פאַר מיר דאָס יונג לעבען אָפּגעשטראַהלט. דער מאָן האָט אין דער טיפעניש פון מיין האַרצען גענומען זינגען מיט א נייעם צויבערליכען זינגען; האָב איך זיך שוין מיט שעהנע מיידלעך אַרומגעפיהרט, פאַר דער מאַמען האָב איך אַלץ וועניגער און וועניגער געקערט.

איך האָב זיך פערליבט. דאָס מיידעל האָט מיך אויך געליבט. מיין לעבען איז איצט געפלאָסען אַזוי ווי שטאַרקער ווין, איך בין אַלע מאָל געווען ווי א פער׳שכור׳טער. טאָג בין איך געווען פערנומען מיט מיין שטודירען, מיט מיין צוגרייטען זיך צום פּראַקטישען לעבען; נעכט בין איך מיט מיין מיידעלע אַרומגעגאַנגען, און דער מאַמען האָב איך אינגאַנצען פערגעסען, דאָך האָב איך מיט אומרוהיגקייט גענומען עטוואָס מערקען.

איך בין אַמאָל ביינאַכט אַהיימגעקומען און געטראָפען א פּוסטע הויז. איך האָב געוואוסט, אז דער טאַטע איז אין פאַבריק, אָבער איך האָב נישט געוואוסט וואו די מאַמע איז, ווען זי איז געקומען. האָב איך געפרעגט, וואו די מאַמע איז געווען. זי איז געוואָרען צומישט. זי האָט מיר גענומען דערצעהלען מעשיות, אז זי איז דאָ און דאָרטען געווען. איך האָב זיך דערוואוסט, אז די מאַמע האָט מיר דערצעהלט אויסגעטראַכטע מעשיות. ווען איך פלעג טראַכטען וועגען טאַטען, וועגען דעם אָרענטליכען פערהאָרעוועטען טאַטען, פלעגען מיר זיך אוועקלעגען שטיינער אויפ׳ן האַרצען. איך בין געוואָרען אינגאַנצען א צערודערטער.

איך האָב גענומען דער מאַמען שטילערהייט נאָכקוקען, פּשוט נאָכשפּיאָנירען. איך האָב שוין געוואוסט, אז זי געהט מיט א פרעמדען מאַן.

ס׳איז געווען א זומער־נאַכט. די מאַמע איז געווען אין פּאַרק מיט דעם פרעמדען. איך בין זיי נאָכגעגאַנגען טריט נאָך טריט. זיי האָבען זיך פערקליבען צווישען בוימער אין א טיפען פערבאָרגענעם ווינקעל. איך בין געווען נישט ווייט פון זיי. זיי האָבען זיך געקושט און געהאַלזט. איך בין געשטאַנען א צומישטער, א צערודערטער, א משוגענער. אַזוי לאַנג ווי איך וועל לעבען וועל איך יענע נאַכט נישט פערגעסען.

ווילדע געדאַנקען האָבען געבּרענט מיין מאַרך. איך האָב געטראַכט אַרויפוואַרפען זיך אויף דעם „פרעמדען", דערווארגען איהם. איך האָב דאָס נישט געטון. איך האָב געטראַכט וועגען מיין אָפּגענאַרטען טאַטען, וועגען דעם גוטען, אָרענטליכען טאַטען; איך האָב געוואָלט אין א יאָמער אויסברעכען און איך האָב דאָס נישט געטון. איך האָב געוואָלט לויפען צום טאַטען, איהם אַלץ דערצעהלען, אָבער איך האָב זיך נישט געקענט אויף דעם בעשליסען.

איך האָב איצט געטראַכט וועגען פרויען אַזוי ווי וועגען שלאַנגען. איך האָב געטראַכט, אז אויך זי — מיין מיידעל, מיין געליבטע — איז א שלאַנג. איך האָב זיך פאַרגעשטעלט, ווי זי נאַרט מיך מיט א צווייטען הינטער מיינע פּלייצעס. אין מיין טיפען האַרצען האָב איך א בעשלוס געפאַסט, אז ס׳זאָל זיין אויס מיט איהר, ס׳זאָל זיין אויס מיט פרויען!

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

(ענדע פון 8־טער זייט)

לעוו, וואו עס איז אין די יאָהרען 1846 — 1870 געווען 6 פערלעגערס (בלויז טשעכען און אין די יאָהרען 1870—1880, 8 פערלעגערס (5 טשעכען און 3 יודען).

אַט אַזוי האָט אויסגעזעהען די ערשטע פאַזע פון דער ענטוויקלונג פון לוין סיסטעם אין לאָדז, אין דער ביינוועל־אינדוסטריע, א סיסטעם, א געוויס נאָך כאַאָטישער מיט א שטאַרקער, קאָמערציאָנעלער בעפאַרבונג. דער סיסטעם איז ענטשטאַנען, על פּי צופאַל. איינע פון די הויפּט־סיבות, איז אפשר אויך געווען דער תחילתדיגער דוחק אין מזומן אויך ביי די סוחרים, וועלכע האָבען געהאַט אויף לאַגער גרויסע רעזערוון פון אומפערקויפטען באַוועל, ווייל די וועבערס האָבען צוליבן מאַנגעל אין געלד אויפגעהערט צו קויפען. אָטאָ דער דוחק אין מזומן פון ביידע צדדים האָט געקענט אונטערוקען דעם געדאַנק אויסצונוצען דעם גאַרן אויף סחורה און צוצאָהלען ארבייטס־לוין, אויף אַזאַ עהנליכען אופן האָבען אויך געווירקט אויף דער ענטוויקלונג פון לוין־סיסטעם די קרעדיט־בעציהונגען: דער וועבער וועלכער האָט פאַר זיין בעקומענעם קרעדיט (אין גאַרן, צי אין מזומן) נישט געקענט געבען קיין אַנדערע גאַראַנטיע, האָט ער פער׳משכנט דאָס אָראָפּגענומענע שטיק סחורה פון וואַרשטאַט, וועלכעס ער האָט, על פּי רוב, שוין נישט צוריק בעקומען. דער נאָמען וואָס האָט פאַר דעם סיסטעם זיך איינגעשטעלט: „אומבייט אויף אויסאַרבייטונג", שטריכט אויך אונ־טעם און זיין בראשית.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 29 נאוועמבער
ג' כסלו תרצו
זון-אויפגאנג 7.19
זון-אונטערגאנג 3.29
ליכט-צינדען: 3.15

וואס דארף מען וויסען וועגען דער עקזעקוציע-פראצעדור פון דער שטייער-מאכט?

פון אדוו. ע. שעסקין

דאס געזעץ וועגען עקזעקוציע-פראצעדור פון דער שטייער - מאכט זעהט פאר א גאנצע רייה פאלען, ווען מען קען נישט אדורכפיהרען עקזע־קוציעס צוליב דעם אביעקט, וועלכען מ'דארף לי־ציטירען .

איך וועל נישט אויסרעכענען די אלע פאלען; איך וועל נאר דערמאהנען, אז מ'דארף נישט אפ־שרייבען קיין הויז-זאכען, בעטגעוואנד, וועש און מלבושים, וואס זענען נויטיג פאר'ן בעל־חוב און מיטגלידער פון זיין פאמיליע; מ'טאר נישט אפ־שרייבען קיין רעזערוען פון לעבענסמיטעל און בעהייצונג וואס זענען נויטיג פאר'ן בעל־חוב, זיין פאמיליע און בעדינונג אויף א חודש צייט; זאכען און רויה־שטאפען וואס זענען נויטיג פאר'ן פערזענ־ליכען פערדינסט פון בעל־חוב, וועלכער ארבייט אויף פערדינסט א. א. וו.

נאך דעם ווי מען בעקומט „אנ'אופאמניעניע" קומען 9 טעג פון אפווארטען, דאן קומט די „זאי־יענטשע". דער דאזיגער 9-טאגיגער טערמין פון דער אופאמניעניע דינט דעם צאהלער צו עווענ־טועלען פונאנדערלעגען דעם חוב אויף ראטעס, אויף זוכען וועגען אויף עווענטועלען בעפרייען זיך פון דעם שטייער א. א. וו. די גרעסטע צאהל אין דער עקזעקוציע-פראצעדור שפילט דער אופן פון פונאנדערלעגען אויף ראטעס.

דאס געזעץ וועגען דער עקזעקוציע־פראצעדור זעהט פאר, אז אויב דער בעל־חוב האט אריינגע טראגען א ביטע וועגען ראטעס, קען דער שטייער־אמט אפשטעלען די עקזקעוציע. אין דער פראק־טיק שטעלען די שטייער־אמטען אפ די עקזעקוציעס אויב די ראטעס ווערען געגעבען און ווערען גע־צאהלט.

מ'דארף פעסטשטעלען, אז אונזערע צאהלער זענען ארומגעגומען פשוט מיט א פסיכאז פון פונאנדערלעגען אויף ראטעס, יעדער שטייער אפילו דער קלענסטער ווערט פונאנדערגעלעגט אויף רא־טעס. יעדער צאהלער, אפילו דער פערמעגליכסטער פאר וועלכען די סומע פון שטייער שפילט נישט קיין שום ראל, האלט פאר זיין פליכט אפצוגע־בען א ביטע וועגען ראטעס, דאס איז פשוט א גראטעסק־ערשיינונג. די צאהלער קריגען זיך וועגען די ראטעס, ווי עפעס וועגען אנ'אוצר. וויל האבען די קלענסטע ראטעס, ווי דעם גרעסטען אוצר. פערגעסענדיג, אז דאס אלץ קאסט און ס'קאסט זעהר טייער. אז זיי צאהלען פאר דער אופאמניעניע, צאהלען פאר דער ביטע, צאהלען פראצענטער פאר פראלאנגירען.

ראטעס — דאס איז דאס מאגישע ווארט, דער ערשטער געדאנק פון צאהלען נאכדעם ווי ער בע־קומט די אופאמניעניע. זיכער איז די סיבה פון פונאנדערלעגען אויף ראטעס אין דער גרעסטער צאהל פאלען די אוממעגליכקייט צו בעצאהלען דעם שטייער אין איין מאל, אבער וויפיל פאלען קען איך, ווען מ'בעט וועגען ראטעס בלויז אזוי, צוליב סאטיספאקציע, פון געוואוינהייט, פון דעם נא־רישען שטראם, וועלכען ס'האט אזוי וויציג אויס גע'לאכט טובים אין זיין „יארמארק רימוב". די צאהלער גיבען זיך נישט אפ קיין חשבון דערפון, אז דער גאנצער אפאראט פון דער עקזעקוציע־מאכט, האלט זיך אויף אויפ'ן חשבון פון צאהלער, אויפ'ן חשבון פון זיינע אפצאהלען פאר אופאמ־ניעניעס, פאר זאיענטשעס א. א. וו.

די ביזאיצטיגע פראקטיק פון פינאנץ־מיניס טעריום איז געגאנגען אין דער ריכטונג צו פער־גרעסערען „דאס געיעג" נאך ראטעס, וועלכעס איז ביז איצט אויך גענוג גרויס. אלע געזעצען און צירקולארען גיבען הנחות די וועלכע האבען פערלעגענע חובות פון שטייערען, די וועלכע הא בען בשעת בעקומען פיל קליינע ראטעס און האבען בעצאהלט נאר א טייל — דער רעשט פון פערלעגענעם חוב פון די פריהערדיגע יאהרען איז געווארען אנולירט עווענטועל אפגעלעגט אויף א רייה יאהרען. ס'איז גענוג צו דערמאהנען דאס מאראטאריום־געזעץ פון 15 אפריל 1935 א.א.וו.

די וועלכע האבען בשעת בעקומען קליינע ראטעס אויף זייער שטייער־חוב האבען גוט אפ־געשניטען — דאס איז אנ'אונשטרייטבארער פאקט — און דאס איז אויך איינע פון די סיבות צוליב וועלכע די צאהלער יונגע און עלטערע, רייכע און ארימע אהן אונטערשיד פון גלויבען און גע־שלעכט בעטען די הערען עקזעקוציע־לייטערס און די הערען נאטשעלניקעס פון די אמטען וועגען דעם „מן פון הימעל", וועגען די ראטעס...

אויף יעדער פעראָרדנונג פון עקזעקוציע־א־גאן, וועלכע איז נישט אין הסכם מיט די פארשר פ־טען פון דער עקזעקוציע־מאכט מעג מען זיך בע־קלאגען אין שטייער־אמט, וועלכער דעצידירט ווע־גען דעם קאנפליקט, אונאפהענגיג דערפון, האט מען דאס רעכט צו רעקורירען אין פערלויף פון 14 טעג אויף יעדער דעציזיע פון שטייער־אמט.

ליידער זענען די צאהלער נישט אינפארמירט וועגען דעם דאזיגען רעכט און נאך יעדער עק־זעקוציע - טעטיגקייט, וועלכע זענען געגען דעם רעכט, שטעהען זיי אינגאנצען הילפלאז, נישט ווי־סענדיג וואס ווייטער צו טון, דער איינציגער וועג, וועלכער איז בעקאנט דעם צאהלער איז אזוי־גע־רופענע „ווילאנטשעניע" און דער וועג איז אין דער גרעסטער צאהל פאלען אויסגענוצט דורך די צאהלער.

וועגען דעם מיט וואס פארא וויציגע מיטלען די צאהלער שטרעבען צו „ווילאנטשעניעס" וואלט מען געקענט אנשרייבען א רייה ארטיקלען, דאס וואלט אבער געווען א נישט־דיסקרעציע פון מיין זייט און ס'וואלט בעשווערט די לאגע פון פיל צאהלער בנוגע די שטייער־אמטען — דעריבער וועל איך נישט בעריהרען די פראגע, איך וועל נאר זאגען, אז דאס איז א זעהר קאמפליצירטער טייל פון דער עקזעקוציע־פראצעדור און אויב מ'וויל בעקומען א „ווילאנטשעניע" אין שטייער־אמט, אהן געריכט, מוז מען יעדען ענין אליין און געניי בעארבייטען. איך האב געהאט פאלען, ווען א דאנק דעם שלימזלדיגען אוועקשטעלען דעם ענין, האבען מענשען געמוזט ענטפערען, אויף אנ'אומגע־ריכטען אופן פאר פרעמדע חובות. דאס געשעהט דערפאר ווייל די ביטע וועגען „ווילאנטשעניע" איז געווען נישט ענטשפרעכענד פאנסטרויאירט און די גאנצע פראצעדור אין שטייער־אמט איז גע־ווען אדורכגעפיהרט אהן דער מינדעסטער קענטניש פונ'ם ענין.

איינס קען איך פעסטשטעלען אויפ'ן יסוד פון מיין ביזאיצטיגער פראקטיק, א „ווילאנטשעניע" דארף מען זיך בעמיהען אדורכצופיהרען אין די שטייער־אמטען, וועלכע בעהאנדלען די ענינים מעהר זאכליך און וועניגער ריגאריסטיש ווי די געריכטען. אין געריכט איז, אין די גרעסטע צאהל פאלען, דאס בעקומען א „ווילאנטשעניע" זעהר און זעהר שווער בעזונדערס ווען ס'האנדעלט זיך וועגען די שטאטישע געריכטען.

מ'דארף בעטאנען, אז וועלענדיג דעם ענין אדורכפיהרען דורכ'ן געריכט, דארף מען אלץ איינס צוערשט דעם ענין שיקען אין שטייער־אמט, אין געגענפאל איז דער שטייער־אמט נישט פעראנטווארטליך פאר די געריכטס־קאסטען, אויב אפילו דער אמט פערשפילט דעם פראצעס.

אין צוזאמענהאנג מיט דער פראגע פון „ווי־לאנטשעניעס" פון זאכען, וועלכע ס'געהערען צו א דריטער פערזאן, שטעהט די פראגע פון פער־אנטווארטליכקייט פון אנ'אונטערנעהמונג פאר אומ זאן־שטייער, אויפ'ן יסוד פון דער אזוי־גערופע נעם ווייטער פיהרען די אונטערנעהמונג. פיהרען די שטייער־אמט זעהר אפט אדורך עקזעקוציעס, פאר די חובות פון דער ליקווידירטער פירמע, אין דער נייער פירמע, וועלכע איז ענטשטאנען אויף די חובות פון דער ליקווידירטער אונטערנעהמונג. דאס דרינגט ארויס פון די ספעציעלע רעכט, פון וועל כע עס געניסט דער אומזאץ־שטייער, אויף דעם האדען ענטשטעהען זעהר אפט עקזעקוציע־קאנ־פליקטען. די פראגע וועלען מיר ברייטער ארומ־רעדען אין נאהעסטען ארטיקעל.

זופענווירפעל „גראף" בעסטע קוואליטעט
פאדערט איבעראל!
כשר
„GRAF"
Buljon w kostkach
בהשגחת הרב ר' ישעי' פירסט שליט"א, רב „ערת ישראל". וויען.

שוואכער געווארען די האנדעלס-בעציהונגען

צווישען ראטען-פערבאנד און לאדז

(ג) אין דער לעצטער צייט האט מען אין אויס־לענדישען האנדעל בעמערקט א כאראקטעריסטישע ערשיינונג, וואס איז אנ'אויסדרוק פון א נייער טענדענץ אויפ'ן פוילישען אויסערליכען מארק. עס האנדעלט זיך וועגען דער אפשוואכונג פון דעם סחורות־אויסטויש צווישען לאדז און ראטען־פער־באנד. די האנדעלס־בעציהונגען צווישען לאדז און ראטען־פערבאנד זענען ביז לעצטענס געווען זעהר לעבהאפט. עס האט זיך געדוכטען, אז נאכדעם. ווי ראטען־פערבאנד איז צוריקגעקעהרט אויף די וועלט־מארק יועט פוילען, און בעזונדערס לאדז זיין אומשטאנד, אויב נישט אינגאנצען, איז יע־דענפאלס אויף וויפיל די איצטיגע פערהעלטענישען ערלויבען עס, צו בענייען דעם סחורות־אויסטויש מיט'ן סאוויעטישען מארק, אזוי ווי דאס איז געווען פאר דער מלחמה. די דאזיגע וואהרשיינליכקייט איז געווען בערעכטיגט צוליב דעם, וואס דער סאוויע־טישער און לאדזער מארק האבען זיך געגענזייטיג דערגענצט. דעריבער האט מען אין די לאדזער אינדוסטריע־קרייזען ערנסט גערעדט וועגען בעד־דייטענדע עקספארט־מעגליכקייטען אויפ'ן סאוויע־טישען מארק, ספעציעל אין טעקסטיל־ארטיקלען און קאנפעקציע. די האפנונגען האבען זיך ביז איצט נישט פערווירקליכט צוליב דעם, וואס די ערשטע יאהרען פון דער צווייטער פיאטילעטקע האבען מיט זיך געבראכט אנ'ענטוויקלונג אין דער סאוויע־טישער טעקסטיל־אינדוסטריע און דעריבער האט זיך פערקלענערט דער עקספארט פון - פערטיגע אויסארבייטונגען. דער איינציגער ארטיקעל, וואס איז נאך לעצטענס עקספארטירט געווארען קיין ראַ־טען־פערבאנד איז געווען גאלאנטעריע. קיין לאדז איז אימפארטירט געווארען סאוויעטישער ניי־גארן. לעצטענס האט זיך אבער די לאגע געענדערט, זייט עס איז איינגעפיהרט געווארען דער נייער צאל־טאריף.

אין די לאדזער סוחרישע קרייזען ווייזט מען אן, אז נישט קוקענדיג אויף אלעם, זענען נאך פערהאן א רייה מעגליכקייטען פון עקספארט קיין ראטען־פערבאנד, למשל, פון קאנפעקציע. מיט אנ־דערהאלבען יאהר צוריק האבען די רוסישע קאנפעקציאנערען ארויסגעשיקט א קאלעקציע אין ראטען־פערבאנד וואס איז דארט אנערקענט געווא־רען. צוליב דעם אבער, וואס עס האט זיך אפגע־שטעלט דער אימפארט פון סאוויעטישען ניי־גארן, ווערען די אויבען־דערמאהנטע עקספארט־מעגליכ־קייטען פולשטענדיג נישט־אקטועל.

צו 3 חדשים ארעסט

פאר וועלען געבען שוחד אנ'ארבייטס-אינספעקטאר

(א) דער אינהאבער פון א פארבעריי, אלטער גאלדבערג (דרעוונאווסקא 102) און זיין כלה, די 24־יאהריגעביילע פאגעל, זענען נעכטען ביידע פערמשפט געווארען דורכ'ן היגען שטאטישען גע־ריכט אויף 3 חדשים אומבעדינגטען ארעסט — יע דערער.

זיי זענען בעשולדיגט געווארען אין וועלען אונטערקויפען דעם ארבייטס־אינספעקטאר קא־קאווסקי, וועלכער האט דעם 14 סעפטעמבער ה. י. אדורכגעפיהרט א לוסטראציע אין גאלדבערגס פאב ריק, און דארט געפונען א רייה זאכען נישט אין ארדנונג.

פערמשפט 6 יונגעלייט

פאר'ן נישט מעלדען זיך בעצייטענס צום פאבאר

(א) דער שטראף־דעפעראט ביי דער לאדזער שטעטישער סטאראסטווע האט פאר'ן נישט מעלדען זיך צו דער פאבאר איבערזיכט בעשטראפט מיט 1 חודש ארעסט פאלגענדע פערזאנען:

דעם 25־יאהריגען יוזעף שימטשאק (זאוו שא 36), דעם 24־יעהריגען עדמונד דיבאלא (וואיטאוי־סקא 4), דער 25־יעהריגער אלטער־מאיר אנצוי־קעוויטש (פיעטרקאווער 19), דער 24־יאהריגער בראַ־ניסלאוו טאניא (פאדזשעטשנא 15), דער 25־יעה־ריגער פעליקס זשעפצקי (טאמאשעוסקיעגא 45), און דער 24־יאהריגער יוזעף וואלענצקי (פרינצי־פאלנא 26).

ביליגע פרייזען

אויף דער שענסטער טעאטער-פאטעליג:
שבת בייטאג אין פילהארמאניע
דזשעק רעכטצייט
אין „פרעהליכען ציגיינער"

פאליטישער פראצעס

(א) דאס קרייז־געריכט האט נעכטען פער־משפט די בעשולדיגטע אין קאמוניסטישער טע־טיגקייט:

דעם 17־יאהריגען יואל גיטער — אויף 6 ח־שים טורמע און די 15־יאהריגע לוציגא פייער־שטיין — אויף אויסבעסערונגס־הויז מיט'ן אפ־לעגען די שטראף .

פאבאר פון יאהרגאנג 1915

(א) ביז'ן 30. ד. ח. דארפען זיך שטעלען אין מיליטערישען ביורא פון דער פערוואלטונג פון שטאט לאדז פיעטריקאווער 165, מענער וואס זענען געבוירען אין 1915 און וואוינען אין לאדז, וועלכע האבען זיך צוליב וואסערע עס איז סיבות נישט גע־שטעלט צום פאבאר.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפ־טייקען: מ. קאצפערקעוויטש (זגערזשער 54), רי־טעל (קאפערניקא 26), י. זונדעלעוויטש (פעט־ריקאווער 25), ס. באיארסקי און וו. שאט (פזשע־יאזד 19), מ. ליפשיץ (פעטריקאווער 193), א. ריכ־טער און ב. לאבאדא (11 ליסטאפאדא 86)

„פרעהליכער ציגיינער"
מיט דזשעק רעכטצייט
אבערזשאנעק'ס
„קרבן פון ראסען-משוגעת"
מיט יעקב פישער
שבת אווענד
אין טעאטער-פעסטיוואל
אין פילהארמאניע.

אויסערארדענטליכע זיצונג פונם לאדזער ביירא‎ט

(א) דאנערשטאג, ד. 5 דעצעמבער, 6 אין אווענד וועט פארקומען אנ'אויסערארדענטליכע זי־צונג פונ'ם לאדזער ביירא‎ט, בכדי צו איבערגעבען דעם פראפ. טשעסלאוו יויטאשינסקי דעם וויסענ־שאפטס־פרייז פון דער לאדזער שטאט־פערוואל־טונג.

קאלעקטיווער אפמאך אין דער קצבים-אינדוסטריע

(א) נעכטען איז אויף א קאנפערענץ אינ'ם ארבייטס־אינספעקטאריאט, אונטערן פארזיץ פונ'ם אינספעקטאר זיזשיקאוסקי, געשלאסען געווארען א קאלעקטיווער אפמאך אין דער קצבים־אינדו־סטריע. דער אפמאך איז אנ'אהנטערמיניגער, און ער קאן געקינדיגט ווערען דורך יעדען צד בעזונ־דער אויף א צייט פון 6 וואכען.

KINO TEATR
MIRAŻ
הייגט פרעמיערע!
נייעסטע סענסאציע פון סעזאן!
טארזשאן
דער אונערשראקענער
אין דער הויפט-ראלע:
BUSTER GRABBE
אויסער'ן פראגראם:
קלאנג-צייטונג פון P.A.T.
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייט.

Dr. med.
R. Zalcwasser
כירורג
צעגעלניאנא 19, טעל. 125-17
נעמט אן פון 1-2 און פון 4-6.30.

אין שוץ פון מוטער און קינד

מעדיצינישע אַרטיקלען צוגעשיקט פון לאָדזער „טאָז"

דאַרף „טאָז" גרינדן אַ בעראַטונגס־שטעלע פאַר קינדערלאָזע פאַרפּעלקער?

פון ד"ר מ. וואָלפסאָן

אַניענטפער דעם הי ג. אויף זײַן ווענדונג אין נומער 271 פון „נײעם פאָלקסבלאַטט") אויף דער דאָזיגער פראַגע קאָן מען געבען אַנ־ענטפער סײַ פון פּרינציפּיעלען, סײַ פון פּראַקטישען שטאַנדפּונקט.

בעטראַכטענדיג די פראַגע פּרינציפּיעל, מוזען מיר נעהמען אין אַכט די אויפגאַבען, וועלכע „טאָז" שטעלט זיך אין זײַן אַרבייט און די צילען, וועלכע ווערען פאַרפאָלגט דערבײַ. דער אינהאַלט פון „טאָז"־אַרבייט איז געזעלשאַפטליכע מעדיצין און היגיענע. „טאָז" אינטערעסירט זיך מיט די יעניגע זײַטען פון געזונד־שוץ וועלכע האָבען אַ געזעלשאַפטליכע בעדייטונג, למשל, דיפראַגע וועגען ראַציאָנעלע ערנעהרונג פון אונטערוואַקסענדען דור, וועגען שול־היגיענע קאַמף מיט שווינדזוכט, מיט אַנשטעקענדע קראַנקהייטען א.א.וו. דאָס זענען אַלץ פראַגען וועלכע האָבען אַ געזעלשאַפטליכע בעדייטונג, ווייל די געזעלשאַפט אַלס אַזעלכע, און נישט נאָר דער יחיד, איז פאַראינטערעסירט אין דעם, אַז די דאָזיגע פראַגען זאָלען זײַן ריכטיג געלעזט, אַז שווינדזוכט זאָל זיך נישט פאַרשפּרייטען, אַז די שולען זאָלען זײַן היגיעניש אײַנגעריכטעט, אַז אַלע יונגע מוטערס זאָלען וויסען ווי אַזוי ראַציאָנעל צו ערנעהרען זייערע זויג־קינדער.

ווען מיר ווענדען זיך צו דער פראַגע וועגען קינ־דערלאָזע פאַמיליעס קענען מיר לײַכט קומען צו דער איבערצײַגונג אַז דאָס איז איבערהויפּט נישט קיין פּראָבלעם, מיט וועלכער די יודישע געזעלשאַפטליכ־קייט דאַרף זיך אינטערעסירען, דאָס איז אַ ריין אינ־דיווידועלע, אָפּטמאָל זעהר פּייַנליכע ערשײַנונג אין לעבען, אָבער בײַ הײַנטיגען טאָג האָט דאָס פאַר דעם יודישען פאָלק קיין שום געזעלשאַפטליכע בעדייטונג, ווייל פון דער זײַט דראָהט אונז דערווייל קיין שום געפאַהר, דאָס יודישעפאָלק האָט דערווייל קיין שום נאַטירליכען צוּוואוקס און קאָן רוהיג פאַראויסזעהן, אַז אַזוי שנעל וועט זיך דער צוּוואוקס נישט פאַרקלע־נערען און אויב ער וועט זיך יאָ אַמאָל אָנהויבען צו פאַרקלענערען, וועט דאָס זײַן נישט צוליב דעם ווייל מיר האָבען צו פיל עקרות, נישט צוליב דעם ווייל מענער, נאָר צוליב דעם וואָס צענדליגער און אפשר הונדערטער טויזענטער פון יודישע עלטערען, וואָס קאָנען יאָ האָבען קינדער, האַלטען זיך פון דעם אָפּ צוליב עקאָנאָמישע סיבות.

מיר קומען אַלזאָ צום בעשלוס, אַז די פראַגע פון קינדערלאָזע פאַמיליעס קאָן נישט בעטראַכט ווערען אַלס אַ פּראָבלעם פון „טאָז"־אַרבייט.

דאָס איז אונזער פּרינציפּיעלע בעציהונג צו דער פראַגע.

בעטראַכטענדיג די פראַגע פון פּראַקטישען שטאַנדפּונקט, קענען מיר אָנווײַזען, אַז די אָדער יענע אײַנצעלנע פערזאָנען, וועלכע די דאָזיגע פראַגע ריהרט אָן פּראַקטיש, קאָנען אין די ראַהמען פון די שוין עקזיסטירענדע „טאָז"־אינסטיטוציעס געפינען אַ ענט־פער. בײַם „טאָז" איז דאָ אַ בעראַטונגס־שטעל פאַר יונגע מוטערס, וועלכע ווערט געפיהרט דורך ער־פאַהרענע פרויען־דאָקטוירים, דאָרט קאָן יעדע קינ־דערלאָזע פרוי קריגען אַ געהעריגע עצה.

מיר זעהען אַלזאָ, סײַ פון פּרינציפּיעלען, סײַ פון פּראַקטישען שטאַנדפּונקט, איז נישט נויטיג אַז דער „טאָז" זאָל גרינדען אַ ספּעציעלע בעראַטונגס־שטעל פאַר קינדערלאָזע פאַמיליעס.

צום סוף וויל איך צוגעבען אַז די יעניגע קינ־דערלאָזע פאַמיליעס וועלכע האָבען קיין שום האָפע־נונג צו האָבען אייגענע קינדער, קענען אַ דאַנק דער טעטיגקייט פון „טאָז" געפינען אַ געוויסען טרייסט און אויך די מעגליכקייט צו בעפרידיגען זייער על־טערען געפיהל. „טאָז" האָט אונטער זײַן אויפזיכט אַ געוויסע צאָהל יתומים, סײַ אין „זשלאַבעק", סײַ אין דעם פּאַטראָנאַט און ווער עס האָט אַ ווילען און די נויטיגע מעגליכקייטען קאָן זיך דורך דעם „טאָז" נעהמען אַ קינד אויף צו ערציהען און אויך מיט דער צייט צו אַדאָפּטירען.

צי וואָס ס'האָט געצילט דער קיאָסק פון טאָז

פון ד"ר מ. שוואַלבע

דער שפּאַציר אין קיאָסק *) און דאָס איבערלייענען פון די טאַבעלען האָט בעקענט דעם בעזוכער מיט דעם פאַרנעהם און טיילווייז מיט די מעטאָדען פון „טאָז"־אַרבייט.

אָבער צי קאָנען מיר צופרידען זײַן? נײן, מיר ווייסען אַז די הילף וועלכע „טאָז" ברענגט איז נישט גענוגענד, און אפילו נאָר קליין אין פאַרגלייך מיט די בעדערפעגישען פון דער יודישער בעפעלקערונג, מיר ווייסען, אַז „טאָז" פאַרברייטערט נישט די אַר־בייט שוין אַ פּאָר יאָהר. אַז „טאָז" האַלט אויס מיט גרויס אָנשטרענגונגען די אינסטיטוציעס, וועלכע זע־נען געשאַפען געוואָרען אין די גוטע יאָהרען פון אַנ־הויב ווען עס זענען נאָך געווען סובסידיעס פון אויסלאַנד.

„טאָז" האָט נישט די מעגליכקייטען צו ענטוויק־לונג, ער געפינט זיך אין אַ ענגען לאָקאַל, וועלכער איז נישט צוגעפּאַסט צו דער גרויסער צאָהל בעזוכער וועלכע קומען יעדען טאָג. דער לאָקאַל איז קליין און ענג, אין לאָקאַל איז נישטאָ קיין גרויסער זאַל אויף פאַרלעזונגען, קיין ביבליאָטעק און לעזע־זאַל פון פּאָ־פּולערע מעדיצינישע און היגיענע ליטעראַטור, און דעריבער אַ וויכטיגער טייל פון דער „טאָז"־אַרבייט — פאַרלעזונגען און שמועסען פאַר דערוואַקסענע — ווערט פאַרנאַכלעסיגט.

שוין איניגע מאָל האָבען זיך אין „טאָז" גע־ווענדט יודישע אײַנוואוינער פון געגענד פון פּלאַץ־ריימאָנטאַ און געבעטען און געפאָדערט, „טאָז" זאָל עפענען אין דער געגענד אַ בעראַטונגס שטעל פאַר מוטערס, די מוטערס קענען נישט קומען פון דער גע־גענד אויף ציגעל־גאַס. די פערוואַלטונג האָט אָנער־קענט די פאָדערונג פאַר אַ גערעכטע און האָט אָנגע־נומען ענטשפּרעכענדע בעשלוסען, אָבער די פראַגע איז ביז אַהער נישט רעאַליזירט געוואָרען. צוליב מאַנגעל פון נויטיגע געלד־מיטלען.

צוועלף יודישע שולען האָבען שול־מעדיצינישע אויפזיכט מצד „טאָז". אין די איבריגע שולען, אין אַ קלײנעם טייל געפינען זיך פּריוואַטע דאָקטוירים, וועלכע קומען אין שול אונטערזוכען מעהר צו ווי־ניגער מאָל די קינדער, אָבער דער גרעסטער טייל פון שולען האָבען נישט קיין מעדיצינישער אויפזיכט. מיר האָבען שוין פיל מאָל וועגען דעם געשריבען. גע־מונטערט, געפאָדערט, אויפגעקלערט, אָבער אָהן רע־זולטאַט, דער גרעסטער טייל שולען איז פאַראינטערע־סירט אַז דאָס אויג פון „טאָז"־דאָקטאָר זאָל נישט אַ־ריינקוקען אין זייער אַרבייט. טאָמער וועט מען פאָ־דערען אײַנפיהרען גימנאַסטיק פאַר די קינדער, אָדער נישט דערלאָזען צו צעהן שעה אַרבייט אַ טאָג פאַר די אויסגעמאַטערטע און שוואַכע קינדער, וועלכע דאַר־פען אַ ביסעל שפּילען זיך אויך און בעוועגען זיך אויף דער פרישער לופט און נישט זיצען אַ גאַנצען טאָג בײַם ספר, אָדער ער וועט נאָך פאָדערן נישט פערהאַקען ווינטער די פענסטער נאָר עפענען יעדען טאָג אויף דורכצולופטערען, יעדענפאַלס, ווי ס'זאָל נישט זײַן, דער שול־דאָקטאָר פון „טאָז" ווערט נישט אַרײַנגעלאָזט.

אויך נישט גענוגענד קליין איז די זומער קאָלאָ־ניע. „טאָז" שיקט אַרויס אַכט הונדערט פופציג קינ־דער אַ יאָהר. וואָס מאַכט דאָס אויס, אין די שולען, נאָר אין די אָרימע „פּאָווסעכנע" פּריוואַטע און שטעטישע שולען בעזוכען דרייסיג טויזענט יודישע קינדער, ס'איז נישט קיין גוזמא, ווען מיר וועלען בע־הויפּטען אַז יעדעס קינד נויטיגט זיך אין אַ פּאָר וואָכענדיגען אָפּרוה. אָבער דער גרעסטער טייל דאַרף געוויס געניסען פון „טאָז" — ווי איז אָבער אין דער ווירקליכקייט? **בלויז דריי ביז פיר פּראָצענט דאָס הייסט דריי פיר קינדער אויף הונ־דערט, קענען אַרײַנקומען אויף דער טאָז קאָלאָניע. ווען עס קומט די צייט פון שי־קען קינדער, קומען הונדערטער און טוי־זענטער מוטערס און בעטען זיך, ווײ־נען און ליאַרמען מען זאָל אויך זייערע קינדער אַרויסשיקען אויף דער קאָלאָניע און „טאָז" איז הילפלאָז. דאָס שאַפט אַ פערביטערונג בײַ די אַלע וועלכע ווענ־דען זיך און וועמען מען ענטזאַגט. די קאָלאָניע מוז פערגרעסערט ווערען. דער לאָקאַל פון „טאָז" מוז פערגרעסערט ווערען. דאָס מוז זײַן די וויכטיגסטע אויפגאַבע.**

און די בעשפּײַזונג פון קינדער אום ווינטער? און אַ ווינטער קאָלאָניע פאַר גאָר אָפּגעשוואַכטע קינדער? און דאָס פּראָבלעם פון גאַסען־קינד? און נאָך און נאָך אָנגעוועהטאָגטע פראַגען. צום רעאַליזירען פון די אויפגאַבען מוז מען זיך ענערגיש נעהמען.

די לאָדזער געזעלשאַפט מוז אויך זאָ־גען זײַן וואָרט אין דער וויכטיגער פראַ־גע.

*) זעה „נײער פאָלקסבלאַטט" פון 8טען און 15־טען נאָוועמבער.

געבוירענע און דערוואַקסענע פעהלער

פון ד"ר י. האַנדזעל

— 3 —

די ענגלישע קראַנקהייט (ראַכיטיס) און איהרע פאָלגען.

די געפעהרליכסטע שונאים וואָס בעדראָהען דעם קינדליכען גוף און פיהרען צו פאַ'ערליי דערוואָרבענע פערקריפּלונגען איז די ראַכיטיס — די ענגלישע קראַנקהייט און די טובערקולאָזע. בײַ אונקענטעניש בײַ נעדאַנקענלאָזיגקייט,, בײַ דער נישט געהעריגער אכטזאַמקייט מצד די עלטערען פיהרען די קראַנקהייטען צו שווערע פאָלגען, וואָס מאַכען פון דעם קינד דורך זײַן גאַנצען לעבענס־שטח אַ קראַנק און אומ־גליקליך בעשעפעניש.

שוין פאַר דער מלחמה. בײַ פערהעלטנישמעסיג גוטע בעדינגונגען האָבען די ראַכיטיס־קראַנקע קינ־דער בעטראָפען כמעט 90%, און נאָך דער מלחמה מיט איהרע גאָר שלעכטע ערנעהרונגס־מעגליכקייטען האָט מען געקאָנט, ספּעציעל אין די שטעט, זעל־טען טרעפען אַ קינד מיט געזונדע ביינער. עהנליך האָט עס אויסגעזעהען מיט דער טובערקולאָזע, דער־פאַר איז עס די ערשטע און וויכטיגע אויפגאַבע מצד עלטערען צו בעקענען זיך מיט די סמנים פון דער קראַנקהייט און בײַ זייער ערשטען בעווײַזען זיך זו־כען ערצטליכע הילף.

די ראַכיטיס איז הויפּטזעכליך אַ קראַנקהייט פון דעם ערשטען און צווייטען לעבענס־יאָהר, זי קען אָ־בער נאָך אויפטרעטען ביז צום 12—15 יאָהר. איהר סיבה ליגט הויפּטזעכליך אין דער שלעכטער ערנעה־רונג, און מאַנגעל אין ליכט און לופט. די נישט־ריכטיגע ערנעהרונג בעווירקט אַז אין דעם אויפבוי פון די יונגע ביינער פעהלט דאָס וויכטיגסטע בוי־מאַטעריאַל: דער קאַלך און דאָס איז גורם וויכע ביינער, וואָס לאָזען זיך לײַכט בייגען.

ווי אַזוי זעהט אויס אַ ראַכיטיש קינד?

עס מוז נישט אויסזעהען עלענט, שוואַך און אויס געמאַגערט, להיפוך די קינדער זעהען אָפט אויס דיק איבער־ערנעהרט, מיט אַ אויפגעשריבענעם בויך, דאָס אָרט וואו דער שאַרבען קומט זיך צוזאַמען אײ־בערן שטערען איז נאָך מיט 15־16 חדשים אָפען (עס שליסט זיך אין סוף פון דעם ערשטען יאָהר). דער שאַר בען איז פון הינטען אָפּגעפלאַכט, דאָס קישען איז אונטער דעם קינדס קעפּעל נאַס, דער גאַנצער קאָפּ פערשוויצט. נאָך מיט 8־10 חדשים זענען קיין סי־מנים פון ציין נישט פאַראַן, מיט 18־20 חדשים הויבט דאָס קינד אָן צו געהן, זעהר וויכטיג איז נאָך איין סימפּטאָם: אַ געזונד, למשל, יעהריג קינד, אַז מען הויבט עס אויף, זוכט עס מיט די פיס צו בע־ריהרען דעם באָדען, אַ ראַכיטיש קינד הויבט די פיס האָט פחד זיך צו שטעלען, שוין אין אָט די ערש־טע חדשים זעהען מיר, אַ פערקרומטען רוקען, אויס־געקרימטע פיס, און אויסגעבויגענע הענט.

ווי אַזוי היילט מען און, וואָס וויכטיגער — ווי אַזוי פערהיט מען די קראַנקהייט?

דער ערשטער בעדינג איז די ריכטיגע נאַהרונג. עס איז אַ פליכט אַ אומבעדינגטער חוב פון יעדער מוטער, אַז זי זאָל איהר קינד, אין די ערשטע פּאָר (5־6) חדשים אַליין נעהרען.,. ווען עס קומט אין די שפּעטערע חדשים צו נאָך אַנדערע נאַהרונג, זאָל זי נישט בעשטיין פון אַ סך מילך, פון מעהליגען ברײַ —די נאַהרונג מוז האָבען אַ ריכטיגע אָפּוועקסלונג, אויבסט, קאָמפּאָטען, געריבענע מייערלעך, און די שפּעטערע חדשים אַ לייכטע אייער־שפּייז — אָט די שטאָפען דאַרף דאָס קינד צום ריכטיגען אויפבוי פון זײַן וואַקסענדיגען גוף! איך בעטאָן: וואָס ווי־ניגער מילך אַלץ בעסער.

ספּעציעל יודישע מוטערס האָבען אַ אַמביציע די קינדער אײַנצוהילען אין קליידער, באַרכעטען, קישענס און שפּיצען פון אַלערליי פאַרבען. כדי די „פּשייאַטשולקע" זאָל זעהן, וואָס פאַר אַ נגידיש קינד דאָס איז. עס וואָלט כדאי געווען צו פערביטען דאָס אײַנהילען פון קינד אין די אַלע מיני בעבעכעס. די דעליקאַטע הויט שוויצט, קאָן נישט אָטעמען, די קינדער בעקומען אויסשלאָגן, פערקיהלען זיך לייכט און דער סך הכל איז, אַז מען איז אין פחד אַרויס צופיהרען דאָס קינד אויף לופט מען האַלט עס אין שטוב, אָהן ליכט אָהן זון — אונטער די שעהנע שפּיצען און דער, צו הייסער לופט, וואַקסט אַ קרי־פּעל. זומער און ווינטער מוז דאָס קינד זײַן 2—3 שעה אויף פרישער לופט! עס דאַרף ליגען אויף אַ האַרטער אונטערלאַגע, אָהן קישענס, גלייך אויסגע שטרעקט, לייכט צוגעדעקט: כדי צו שטאַרקען די מוסקולען פון דעם רוקען דאַרף עס פון צייט צו צייט ליגען אויף דעם בויך.

עס איז זעהר צוועקמעסיג יעדען צווייטען חודש. 3 מאָל אין דער וואָך מאַכען אַ באָד מיט אַ זשמענע זאַלץ און טעמפּעראַטור פון 36 גראַד צעל־זיוס, 5 מינוט לאַנג. נאָך דעם באָד אָבריבען דאָס קינד מיט אַ פלאַנעלעל.

אין די ערשטע מאָנאַטען טאָרען די קליינע קינ־דער נישט ווערען אײַנגעפּאַקט און אײַנגעהילט ווי מומיעס, פרײַ זאָלען זיי ליגען אויף אַ האַרטער אונ טערלאַגע, פרײַ בעוועגען מיט די פיסלעך, און הענ־טעלעך. די מוטערס דאַרפען אויך בעצוימען זייער אַמביציע. אין 3־4־5 מאָנאַטליכע קינדער נישט אָנ־טון קיין מענטעלעך אונטער וועלכע עס וואַקסט דער הויקער.

איינס פון די וויכטיגסטע פּראָבלעמען איז דאָס, אויפזעצען, דאָס טראָגען אויף די הענד און דאָס פיהרען פון די קינדער. ווי שטאָלץ איז די מוטער אַז איהר קינד זעצט זיך שוין אין 6טען מאָנאַט און נאָך אַ מאָנאַט ־ צווײ שטעלט עס זיך און הויבט שוין אָן צו געהן. אַ געניאַל קינד, אַ געלונגען קינד! ווי פערשטערט ווערט בײַ פרייד! די אײַנענע לאַסט פון דעם קליינעם גוף, בויגט אויס דעם שוואַכען חוט השדרה, די קאַלך־אָרימע ביינער פון פיס און הענד. — הויקערס, קלענערע און גרעסערע, O־פיס און X־פיס, פלאַטפיס, פערקרימטע הענט זענען די נאָר־מאַלע פאָלגען דערפון, נאָך 12־14־16 מאָנאַטען מעג מען ערלויבען דאָס קינד זיך צו זעצען, צו־שטעלען און גיין. און נאָר דעמאָלט ווען עס האָט דעם אייגע נעם ווילען, די אייגענע קראַפט דערצו! האָט עס אין אָט דער צייט נישט די קראַפט דערצו, איז עס קראַנק.

קינדער האָבען אַ טבע, אַז זיי ווײַנען, און אַז זיי ווײַנען האָבען מוטערס, און מוהמעס, און באָבעשים אַ טבע עס צו נעהמען אויף די הענט, אויף איין האַנד, אײַנזײַטיג, פערקרימט, אויסגעבויגען, צוגע־דריקט דעם קינדס פיסלעך צום טרעגערס גוף. ווי שווער מוז אַ קינד פאַר אַזאַ מין צערטליכקייט בעצאָה־לען, עס בעצאָהלט מיט פעראונשטאַלטעטע פיס, מיט אַנ'אויסגעקרומטען רוקען, דעם ריכטיגען אופן פון טראָגען דאָס קינד איז מיר דאָ, אָהן בילדער, שווער צו דעמאָנסטרירען: אויב מען מוז שוין יאָ טראָגען אַ קינד אויף די הענד טאָ מוז דער מוטערס אונטער־אָרעם זײַן געבויגען אויף 90 גראַד דאָס קינד מוז זיצן גלייך, ביידע הענד אַרום דער מוטערס האַלז, און די פיס פרײַ, נישט צוגעדריקט.

מען גנעהט אויף דער גאַס מיט דעם קינד שפּאַ־צירען וואָס פאַר אַ תענוג איז עס צו פיהרען דאָס קינד בײַ אַ האַנד. נאַטירליך מוז מען דעם קינדס האַנד פעסט אויסציהען, דער חוט־השדרה (דער קרעג גאָסלופּ) גייט מיט, ווערט אויסגעקרומט אין שפּאַ־צירגאַנג, און נאָך איינס, אַ וואָך נאָך אַ וואָך און אויף דערזעלבער זײַט — און דער הויקער איז אויס־געהאָדעוועט, אויב מען וויל שוין פיהרען דאָס קינד טאָ מוז מען עס האַלטען בײַם קליידעל, בײַם מענ־טעלע, לײַכט פון הינטען, צווישען די לאָפּאַטקעס עס איז פאַרהאַן אַ ים מיט מיטלען.

צו היילען

די קראַנקהייט. פּרעפּאַראַטען פון קאַלך, לעבער־טראָן אייל בעשטראַהלט מיט קוואַרצלאַמפּען, בעשטראַה־לונגען, א.אז.וו. א.אז.וו. דאָס אַלץ געהער צום דאָק־טאָר, די גאַנצע הייל־מעטאָדע מוז פון אַ פאַכמאַן געהעריג דורכגעדאַכט ווערען, אַנטשפּרעכענד צום קינד, זײַן עלטער, קראַנקהייט וכו'.

די פערקרימונגען מוזען וואָס גיכער בעהאַנדעלט ווערען, עס איז אַ פערברעכען צו וואַרטען ביז זיי ווע לען זיך „אויסוואַקסען". אַזוי עצה'ט די שכנטע, אָבער דער שכל דיקטירט אַז מען זאָל תיכף ומיד גע־גענווירקען.

דאָס היילען פון קינדער מיט קרומע רוקענס ספּעציעל עלטערע קינדער, מוז קומען אין די הענד פון אַ בעהאַוונטען דאָקטאָר. אָבער אַ פּאָר פראַגען מוזען שוין דאָ בעריהרט ווערען. קודם כל דעם גאָרסעט — דער מידער. עס איז אַ חטא דאָס קינד אין ערשטען און אפילו אין צווייטען סטאַדיום אײַנצופּרעסען אין אַ מידער. ער איז גורם, אַז די מוסקולען ווערען נאָך מעהר אָפּגעשוואַכט, געלאָ־קערט און דאָס בויפעליגע הויז מוז שטענדיג אונ־טערגעשטיצט ווערען דורך דעם גאָרסעט. אין דריי־טען סטאַדיום קען עס על פּי נויט געגעבען ווערען, אָבער אין די ערשטע צוויי קומט אין ערשטער רייה גוטע און פאַכמענישע מאַסאַזש, גימנאַסטיק גע־פיהרט דורך ערנסטע, עהרליכע און גוט אויסגע־שולטע מענשען. ביידע, די מאַסאַזש און גימנאַסטיק דאַרפען דאָס קינד נישט צופיל אָנשטרענגען און עס מוז דערנאָך אַ האַלבע שעה אויסרוהען, ליגענדיג, אויב מען קאָן זיך, צוליב מאַטעריעלע טעמים נישט דערלויבען אַ מאַסאַזשיסט, קאָן די מוטער נאָך אַ פּאָר מאָל לײַכט אויסלערנען, ווי אַזוי איהר קינד אַליין צו מאַסאַזשירען און דאַרף עס טעגליך צוויי מאָל צו צעהן מינוט דורכפיהרען. גימנאַסטיק איז אַנ'אַרבייט: דאָס קינד דאַרף האָבען די נויטיגע קראַפט און ענערגיע דערצו! מאַסען־גימנאַסטיק פון אַ סך קינדער, ספּעציעל מיט מאַשינען האָט קיין צוועק נישט, ווייל יעדעס קינד מוז אינדיווידועל בע־האַנדעלט ווערען. פּריוואַט ־ גימנאַסטיק, מיט יעדען קינד בעזונדער ענטשפּרעכט אַמבעסטען דעם צוועק. אָבער דאָס איז נישט זעהר ביליג. מיר האָבען דאָ אין לאָדז אַ זעהר גוט און זעהר שעהן אײַנגעריכ־טעטען גימנאַסטיק־זאַל אין „טאָז". די אײַנריכטונג איז מאָדערן, גוט, צוועקמעסיג, דאָס פּערזאָנאַל איז אויסגעבילדעט און ענטשפּרעכענד אײַנגעשולט. דער אָפּצאָהל איז אַ מינימאַלער און דאָך פיהרט מען יודישע קינדער אין אַנדערע אַנשטאַלטען, וואו זיי זענען נישט קיין זעהר גערן געזעהענע געסט, און וואו דער אָפּצאָהל איז אַ גרעסערער. אַ סך קינדער וואָלטען זיך אויסגעהיילט און זיך אָפּגעהיט פון זייערע קרומע רוקענס און זייערע הויקערס, ווען זייערע עלטערען וואָלטען אײַנגעשעצט די בעדייטונג פון דעם גימנאַסטיק־זאַל אין „טאָז".

מען קען אויך אין דערהיים אײַנאָרדענען אַ ספּעציעלע אײַנריכטונג אויף גימנאַסטיק צום פּאַסיגען ליגען און שלאָפען און אפילו אין דער היים קען מען אַ טייל גימנאַסטיק דורכפיהרען. עס מוז נאָר זײַן דער אינטערעס, דער גוטער ווילען, דאָס פערשטענדניש, אויב דאָס איז פאַרהאַן טאָ קאָן מען היילען, אָדער לכל הפחות אָפּהיטען די קינדער פון לעבענסלענגליכער בושה און שטענדיגער פּיין.

טראמוואי-בילעטען זאלען ביליגער ווערן

אויטאבוסען אנשטאט טראמוואיען.—פארשלאגען איינגאנצען אפצושאפען דעם טראמוואי-פערקעהר אויף פיעטריקאווער און נאוואמיעסקא-גאסען. — שטאטישער צוגאב צום מלוכה'שען-שטייער אויף הייזער. — דעקלאראציע פון ראטמ. ליבערמאן. — ענטשעדיגונג פארן באלוטער שעכט-הויז

נעכטיגע זיצונג פון שטאטישען ביירא ט

די נעכטיגע זיצונג פון שטאטישען ביירא ט איז דאס ערשטע מאל געווען אנ'עפענטליכע. אויף דער גאלעריע איז געווען א פובליקום, וועלכעס איז געקומען הערען די בעראטונגען פון דער שטאטישער קערפערשאפט.

די זיצונג ווערט געעפענט דורכ'ן פרעזידענט גלאזעק פונקט האלב 8 א זייגער אין אוונט אין דער אנוועזענהייט פון 22 מיטגלידער פון ראט. דער פרעזידענט בעגריסט די גאלעריע, וועלכע איז דאס ערשטע מאל אנוועזענד אויף דער זיצונג.

דער סעקרעטאר בארטשעווסקי, לייענט דאן פאר די קאמוניקאטען פון דער שטאט-פערוואלטונג פון וועלכע מען דערוויסט זיך, אז די פייערליכע זיצונג פון בייראט, אויף וועלכער ס'וועט איבערגעגעבען ווערען דעם לאדזער לאורעאט פראפ. יוזאשינסקי די וויסענשאפטליכע פרעמיע, וועט פארקומען דעם 5 דעצעמבער.

ראטמאן ליבערמאן גיט דאן אפ פאלגענדע ערקלערונג:

צוליב דעם, וואס דער יודישער בעפעלקערונג, וואס בעטרעפט איין דריטעל פון דער בעפעלקערונג אין שטאט, איז אנערקענט געווארען א פערשווינדענד קליינע רעפרעזענטאנץ אין שטאטישען ביירא ט, איז דאס אננעמען מיין מאנדאט דיקטירט געווארען נאר צוליב דער נויטיגקייט פון אנטייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין זעלבסט-פערוואלטונגס-לעבען פון אונזער שטאט הגם, אין פרינציפ, שטעה איך אויפן שטאנדפונקט, אז די שטאטישע זעלבסט פערוואלטונג מוז זיין א קערפערשאפט, וואס איז ענטשטאנען פון וואהלען, האב איך, נאך א וואקלעניש און נאכטראכטונג, אנגענומען דעם מאנדאט אין דער איבערציייגונג, אז מיין ארבייט אין ביירא ט וועט זיין נוצליך, אבער אויך אין דער ערווארטונג פון א געהעריגער פערשטענדניש פאר די געזעלשאפטליכע, נאציאנאלע, קולטורעלע און ווירטשאפטליכע בעדערפענישען פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איך האב פערטיידיגט צוזאמען מיט מיינע חברים אין די פריהערדיגע שטאט-ראטען.

נאך דער דאזיגער ערקלעהרונג טראגט אריין דער ראטמאן ,אדוו. ביליק 2 פארשלאגען, איינעם בעט ער צו בעטראכטען אלס א דרינגענדען און דעם צווייטען אלס א געוועהנליכען.

דער דרינגענדע פארשלאג איז, אז די שטאט פערוואלטונג זאל מאכען בעמיהונגען אין דער טראם וואי-געזעלשאפט

אז דער פרייז פון טראמוואי-בילעטן זאל רעדוצירט ווערען פון 25 גר. אויף 20 גר.

גלייכצייטיג זאל אויך ענטשפרעכענד רעדוצירט ווערען דער פרייז פון די הנחה-בילעטען אויף די שטאטישע טראמוואיען.

ס'איז בעשלאסען געווארען, אז די פארשלאגען זאלען בעטראכט ווערען צום סוף פון דער זיצונג.

דאן איז מען צוגעטרעטען צו דער טאג-ארדנונג.

ראטמאן ראדאקאוסקי רעפערירט די פראגע פון בעשטעטיגען דעם קויף פון פערשידענע פלעצער אויף קאנאליזאציע- און וואסערלייטונגס-צוועקען און צו רעגולירען די טייכען. איינגאנצען זענען איינגעקויפט געווארען 56 פלעצער פאר א סומע פון 77 טויזענד זלאטעס. איינשטימיג ווערט בעשלאסען צו בעשטעטיגען די דאזיגע קניות.

ראטמ .פידלער רעפערירט דאן די פראגע פון ענדערען דעם סטאטוט פון די לאדזער סטיפענדיסטען. ווי בעקאנט האט די לאדזער שטאט-פערוואלטונג בעשטימט 25 סטיפענדיעס פאר סטודענטען די ענדערונג דארף געמאכט ווערען אין דעם זין, אז די סטיפענדיסטען וועלען דארפען, נאכדעם ווי זיי וועלען ענדיגען דעם סטודיום און אנהויבען פערדינען, צוריקצאהלען די גענומענע סטיפענדיעס. דאס איינקאסירטע געלד וועט פערנוצט ווערען אויף צו פערגרעסערען די צאהל סטיפענדיעס. דער ביירא ט האט איינשטימיג אנגענומען דעם דאזיגען פארשלאג.

ראטמאן פידלער רעפערירט דאן דעם פארשלאג פון

שטאטישען צושלאג צום מלוכהשען שטייער אויף אונבעוועגליכע גיטער

דער רעפערענט לעגט פאר, אז דער צושלאג זאל זיין דער זעלבער וואס אין יאהר 1935. דערביי בעמערקט דער רעפערענט, אז די שטייער-מאכט האט פערלאנגט, אז דער שטאטישער צושלאג זאל זיין אנ'איינהייטליכער און זאל בעטרעפען פאר אלע הייזער 70 פראצענט צום מלוכה'שען שטייער. די שטאט-פערוואלטונג איז אבער געשטאנען אויפ'ן שטאנדפונקט ,אז די הויזווירטען פון די קליינע הייזער אויף די פארשטעט זענען פעראָרימט און זיי קענען נישט צאהלען אזא הויכען שטייער ווי די הויזווירטען פון צענטר שטאט און דריבער דארפען די קליינע הייזלעך צאהלען ווייניגער און די גרויסע מעהר. די שטייער-מאכט איז איינגעגאנגען אויף דעם פארשלאג פון דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג און איינגעגאנגען אויף א פראגרעסיוו-שטייער נאר אויפ'ן יאהר 1936.

דער שטאטישער צושלאג צום מלוכה'שען שטייער אויף הייזער

דארף, לויט'ן פארשלאג פון דער שטאט-פערוואלטונג זיין פאלגענדער: פאר הייזער, וועלכע האבען דירה-געלד ביז 2000 זל. — 30 פראצענט, פון 2000 ביז 4000 זל. — 50 פראצענט, איבער 4000 זל. — 75 פראצענט. פאר הייזער, וועלכע האבען מעהר ווי א העלפט וואוינונגען פון 3 שטובען מיט א קוך — 100 פראצענט. פאר הייזער, אין וועלכע עס זענען פערהאן פאבריקס-בנינים — 75 פראצענט.

ראטמ .וואלטשאק האלט, אז פאר די קליינע הייזער אויף די פעריפעריעס איז דער שטייער נאך צו גרויס, ווייל אין זיי וואוינען מייסטענס ארבייטסלאזע, וועלכע צאהלען נישט קיין דירה-געלד און און מ'קען זיי נישט עקסמיטירען.

אין דער זעלבער מיינונג איז אויך ראטמ. טאמטשאק.

וויצע-פרעזידענט קאזלאוסקי ערקלערט, אז אויך די איצטיגע סטאווקע איז פשוט אויסגעקעמפט ביי דעם פינאנץ-מיניסטעריום. אויב די שטאט-פערוואלטונג וועט איצט קומען מיט א נייעם פארשלאג, וועגען דעם ענין, איז פערהאן א בעגרינדעטע מורא, אז דאס פינאנץ-מיניסטעריום וועט פערלאנגען איינצופיהרען אנ'איינהייטליכע סטאווקע און דעמאלס וועלען די ווירטען פון די קליינע הייזער, געווען נאך מעהר בע'עולה'ט.

אויך דער פרעזידענט גלאזעק האלט, אז מען דארף אננעהמען דעם פארשלאג פון דער שטאט-פערוואלטונג, ווייל אנדערש קען די פראגע אויפ'ן יאהר 1936 שוין נישט ערלעדיגט ווערען. מיט א מעהרהייט שטימען ווערט אנגענומען דער פארשלאג פון דער שטאט-פערוואלטונג.

דאן דארף בעטראכט ווערען די פראגע פון ליקווידירען און אויסצאהלען א געוויסע סומע די קאנצעסיאנערען פון באלוטער שעכט-הויז. אומגעריכט פאר אלע שטעלט אבער דער רעפערענט פון דער פראגע, ראטמ. אדוו. פאוולאווסקי

א פארשלאג צו בעטראכטען דעם ענין אויף א געהיימער זיצונג פון שטאטישען ביירא ט

דער פארשלאג ווערט אנגענומען און ס'ווערט בעשלאסען צו בעטראכטען די פראגע נאכדעם, ווי די טאג-ארדנונג וועט זיין אויסגעשעפט.

מ'מרעט צו צום בעטראכטען דעם פארשלאג פון אדוו. ביליק, אדוו. פאוולאווסקי און ד"ר מאגילניצקי, וועגען

ביליגער מאכען דעם פרייז אויף טראמוואי-בילעטען

די דרינגליכקייט פון פארשלאג ווערט איינשטימיג אנגענומען.

דאס ווארט בעקומט אדו. ביליק, וועלכער זאגט אז פיל רעדען וועגען דעם דאזיגען פארשלאג דארף מען נישט. די פראקטיק פון ווארשא האט בעוויזען ,אז נאכדעם ווי ס'זענען ביליגער געווארען טראמוואי - בילעטען, האט זיך די פרעקווענץ אזוי פערשטארקט, אז די דירעקציע האט גארנישט דערביי פערלוירען. דער פרייז פון בילעטען אויף די לאדזער טראמוואיען איז נאך פון דער צייט, ווען לאדז האט זיך געפונען אין דער שענסטער אויפבליה-צייט. די שטאט-פערוואלטונג דארף זיך בעמיהען, אז די טראמוואי-געזעלשאפט זאל זיך רעכענען מיט די אינטערעסען פון דער בעפעלקערונג. דערביי דארף מען אויפמערקזאם מאכען, אז דער פרייז פון 20 גראשען ווערט פערלאנגט נאר ביי דער איצטיגער לאגע, אויב ס'וועלען אין דער נאהענטסטער צייט ביליגער ווערען רויה-שטאפען בעזונדערס קויהלען, וועט דער ביירא ט דארפען פערלאנגען, אז דער פרייז פון די טראמוואי-בילעטען זאל נאך ביליגער ווערען.

פרעזידענט גלאזעק ווייזט אן, אז די שטאט-פערוואלטונג האט שוין אנגעהויבען צו אונטערהאנדלען מיט דער טראמוואי-געזעלשאפט וועגען דעם דאזיגען ענין. די פראגע געפינט זיך אויף דער טאג-ארדנונג פון דער פערוואלטונג אין דער געזעלשאפט, וועלכע דארף געבען אנ'ענטפער. מען דארף אבער געדענקען, אז ס'זענען פערהאן קאנצעסיע-שוועריגקייטען שנעל די פראגע צו לעזען.

דער נאטשעלניק בזשאזאווסקי ווייזט אן ,אז לויט דער קאנצעסיע האט די טראמוואי-געזעלשאפט דאס רעכט צו נעהמען 25 גראשען פאר א טראמוואי-בילעט. דאס זענען אבער מאקסימאלע פרייזען, וועלכע קענען רעדוצירט ווערען.

נאך א קורצער רעדע פון אדוו. ביליק ווערט איינשטימיג בעשלאסען, אז די שטאט-פערוואלטונג זאל אנגעהמען ענטשפרעכענדע שריט אין דער טראמוואי-געזעלשאפט אז דער פרייז פון נארמאלע טראמוואי-בילעטען זאל רעדוצירט ווערען פון 25 גר. אויף 20 גר. און ענטשפרעכענד צו דעם זאלען אויך ביליגער ווערען די פרייזען פון הנחה-ב לעטען.

דאן טרעט דער ביירא ט צו צום בעטראכטען א זעהר אינטערעסאנטען פארשלאג פון אדוו. ביליק. ער לעגט נעמליך פאר, אז די שטאט-פערוואלטונג זאל זיך בעמיהען

אפצושאפען די טראמוואיען פון גייערם מארק ביז באלוטער פלאץ און מ'זאל זיי פערטרעטען מיט אויטאבוסען

אדוו .ביליק ערקלעהרט, אז אין די גרויסע אייראפעאישע שטעט זענען אויף די הויפט-גאסען בכלל שוין אפגעשטעלט געווארען די טראמוואיען און זיי זענען פערטרעטען געווארען מיט אויטאבוסען ,צוליב דער שטערונג, וואס עס מאכען די שינעס אין מיטען גאס. און די דראטען איבער די טראמוואיען. א חוץ דעם מוז מען צוליב די טראמוואיען כסדר אראפרייסען דעם ברוק, וועלכער קען נישט דערהאלטען ווערען אין ארדנונג. אומעטום פערנעהמען די אויטאבוסען דאס ארט פון די טראמוואיען. נאכמעהר אויף אזא ענגער גאס ווי ס'איז די פיעטריקאווער און נאוואמיעסקא. די שטאט-פערוואלטונג דארף זיך בעמיהען אונבעדינגט דעם ענין אדורכצופיהרען.

קיין דיסקוסיע ווערט וועגען דער דאזיגער פראגע נישט געעפענט, און ס'ווערט בעשלאסען זי איבערצושיקען אין דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים.

ראטמ ביליק רעפעריירט נאך דאן א דריטען פארשלאג ,דהיינו,

אז די פאביאניצער טראמוואיען זאלען צוגעהן ביז צום ריימאנט-פלאץ, וואו עס שטעלען זיך אפ די שטאטישע טראמוואיען,

כדי די פאסאזשירען זאלען נישט דארפען לויפען 200 מעטער פון איין טראמוואי צום צווייטען. אויך די דאזיגע פראגע איז איבערגעשיקט געווארען אין דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים.

דאן ווערט דער זאל אפגעלעדיגט פון פובליקום און דער ביירא ט טרעט צו צום בעטראכטען די פראגע וועגען

דער אפרעכנונג מיט דעם ליקווידירטען באלוטער שעכט-הויז

ווי בעקאנט האט זיך די קאנצעסיע וועלכע עס האבען געהאט די איינהאבער פון באלוטער שעכט-הויז געענדיגט און די שטאט האט דאס שעכט-הויז ליקווידירט. איצט איז ענטשטאנען די פראגע פון ענטשעדיגונג פאר די קאנצעסיאנערען. די קאנצעסיאנערען האבען פערלאנגט 2 מיליאן זל. אויף דער נעכטיגער זיצונג פון ביירא ט איז בעשלאסען געווארען אויסצוצאהלען נאר 400 טויזענד זל. בתנאי, אז די אויפזיכטס-מאכט וועט דאס בעשטעטיגען.

Przedstawicielstwo i Skład Konsygnacyjny DOM HANDLOWY ENER,
Warszawa, Świętokrzyska 25, tel. 244-16 i 596-05.

Casino
אנהויב 4, 6, 8 און 10 אווענד.
שבת און זונטאג – פריהמארגען-סעאנסען
פרייזען פון 80 גר. אן.
BODO
BENITA
FERTNER
Jaśnie
Pan
Szofer

ערשטע בחנמ'דיגע קוך ווערט געעפענט

(א) לויט א בעשלוס פון בירגער-קאמיטעט צו שאפען הילף פאר די ארימסטע אין לאדז, איז בעשלאסען געווארען דעם 1 דעצעמבער ה. י. צו עפענען די ערשטע אומזיסטע קוך פאר 300 פערזאן — אין דעם פאבריקס-לאקאל אויף ראג לעאנהארדט-פלאץ און זשגאווער.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם:
— I —
„די שקלאפין פון מאנדאלאי"
אין די הויפט-ראלען:
WARNER OLAND
און RICARDO CORTEZ
— II —
„כ'וויל נישט וויסען ווער דו ביזט"
מיט Szöke Szakall
און Liana Hayd
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 מריה.

דזשעק רעכטצייט
מיט זיין אויסדערוועהלטע טרופע
געזעגענען זיך היינט מיט לאדז
מיט דעם
„פרעהליכען ציגיינער"

חלוצים גראָבן אויס די אַלטע שטאָדט סדום

חלוצים-גייסט איז א"י בעווייזט זיך אויף פערשידענע געביטען פון יודישער ארבייט

(ספעציעלע קאָרעספּאָנדענץ)

פון ש. זאַך

דער חלוציזם לעבט נאָך אין דער ברייטער וועלט און אפילו אין ארץ-ישראל גופא, א סך מענשען מיי־נען, אז דער וואוקס פון די שטעט און אָרגאַנזשען־ווירטשאפט האָבען אריינגעצויגען אַלע יונגע איינ־וואַנדערער און דער פּיאָנער, דער פערהאַרעוועטער בויער פון נייע ישובים, איז שוין לאַנג פערשוואונ־דען. דאָס איז נישט ריכטיג. פערשטעהט זיך, אז פון דער גרויסער אימיגראַציע-כוואַליע פון צעהנדליגער טויזענטער געהען פּראָפּאָרציאָנעל ווייניג צו חלוציזם אָבער א בעדייטענדער טייל פון די יונגע איינוואַנ־דערער לאָזט זיך נאָך איצט אוועק אויף שווערע און ויזיקאַלישע אַרבייטען, פונקט ווי די הפועל-הצעיר־ניקעס מיט 25 יאָהר צוריק. אין תל-אביב בעמערקט מען דאָס נישט. דאָרט זעהט מען דעם נאָרמאַלען שטאָטישען ארבייטער, וואָס באַשיצט זיינע פּראָפעס־יאָנעלע אינטערעסען. אָבער איבערן לאַנד לעבט דער חלוצים-גייסט אַזוי ווי פריהער.

אָט זענען דריי גרויסע נייע חלוצישע צענטערען, וואָס זידען מיט פּיאָנערען-מוט און נאַציאָנאַלען מסירות נפש.

אויפן ערשטען פּלאַץ קומט דער עמק חפר, א־דער וואדי-כאוואראט, וואָס ליגט נישט ווייט פון חיפה. דער געגענט ווערט קאָלאָניזירט פאַר די לעצ־טע דריי יאָהר. און ער איז אַזוי ווילד, ווי דער עמק יזרעאל איז געוועזן מיט 12-13 יאָהר צוריק. קיין וועגען זענען נישטאָ. די יודישע ישובים זענען ארומגע־רינגעלט פון טויזענטער אויפגעהעצטע בעדואינען, און יעדען טאָג קאָן מען זיך ריכטען אויף א צו־זאַמענשטויס. אָבער די אַרבייט אויפן שטח פון 45 טויזענט דונאַם לאַנד געהט צו פיבערהאַפט, שנעל, מסירות-נפש'דיג.

דער געגענט איז אַפּגעריסען פון דער וועלט אין דער צייט פון רעגענס. א דאָקטאָר, וואָס קומט בעזו־כען די קבוצות, מוז פאָהרען רייטענדיג אויף א פערד, און אָפט ווערט דאָס פערד איינגעזונקען אין בלאָ־טע. מאַלאַריע איז דאָרט גאָר א וואָכעדיגער גאַנג. דעם ערשטען זומער איז די מאַלאַריע בעפאַלען גאַנ־צע 100 פּראָצענט פון די חלוצים. דעם צווייטען זו־מער — נאָר 80 פּראָצענט. היינטיגעם יאָהר לײדען, גאָט צו דאַנקען, פון דער מאַלאַריע בלויז 50 פּראָצ.

אָבער פאַר די דריי יאָהר איז דאָרט אויסגעוואַק־סען א שטאַרקע אַרבייטער - קאָלאָניזאַציע, און כמעט אָהן פינאַנציעלער שטיצע. די ציוניסטישע אינסטי־טוציע האָט בלויז געגעבען דאָס לאַנד, די בעאַרביי־טונג האָט געמוזט געטון ווערען פון די חלוצים מיט פלאַנמאַטאָרען און פון זייערע אַפּשפּאָרונגען שאַ־פען זיי איינענע בליהענדיגע ישובים.

דאָס איז א מייסטערהאַפטער ביישפּיל פון דער אומגעהויערער חלוצישער ענערגיע פאַר די לעצטע יאָהרען, שוין אין די צייטען פון פּראָספּעריטי און שפּעקולאַציע...

נאָך א צענטער איז חולה. דאָרט איז אויך א שווערע לאַגע. די היגיענישע בעדינגונגען זענען גאָר נישט קיין גינסטיגע. מען דאַרף טריקענען זומפּען, בעוואַסערען וויסטעניישען, טון די אמת'ע פּיאָנערען אַרבייט און ווי נאָר די „הסתדרות" האָט ארויסגע־לאָזען א רוף, אז מען דאַרף חלוצים פאַר חולה, זע־נען געקומען מעהר, וויפיל מען האָט בעדאַרפט און די אַרבייט אין חולה קאָכט אונטער די הענט.

און פון סדום האָט איהר געהערט? סדום איז חומש, וואו לוט'ס ווייב איז פערגליווערט געוואָרען אין א שטיק זאַלץ. אויך דאָרט האָבען זיך איצט געשטעלט חלוצים אַרבייטען. סדום ליגט נעבען ים המלח. די היץ איז דאָרט נישט אריבערצוטראָגען. דער פּלאַץ געהערט צו דער פּאָטאַש-קאָמפּאַניע, וואָס האָט די מינעראַל-קאָנצעסיע אויפן ים-המלח. לעצ־טענס האָט די קאָמפּאַניע גענומען עקספּלואַטירען סדום. זי האָט אָנגעשטעלט בעדואינער פאַר 4 פּיאַס־טער א טאָג. יודישע אַרבייטער קאָנען בשום אופן נישט אַרבייטען פאַר אַזאַ לוין. אָבער גלייכצייטיג איז דאָס א וויכטיגע אַרבייטס-פּאָזיציע, וואָס טאָר נישט פערלאָזען ווערען. האָט מען מאָביליזירט אין די קבוצות חלוצים פאַר סדום. איצטער שטעהען דאָרט יודישע יונגעלייט מיט שוואַרץ-בעגאָסענע פּנים'ער און גראָבען און אַרבייטען. די בעדינגונגען זענען דאָרטען אַזעלכע, אַז וואַסער מוז מען פיהרען פון ירושלים. אָבער, אַז עס איז אַרויס דער לאָזונג: מען דאַרף יודישע אַרבייטער אין סדום! — איז מען געגאַנגען!

דער חלוצישער גייסט מערקט זיך אויך אין אַזאַ געביט. ווי פּאָליציר-שויץ. ביז איצט האָבען יודען נישט געהאַט קיין חשק צו ווערען פּאָליציאַנטען. ראשית, איז שווער פאַר אַן'אינטעליגענטען יודישען יונגען־מאַן פון מזרח-אייראָפּע צו ווערען א פּאָליציאַנט און זיין אָפט געצוואונגען צו טון זאַכען געגען זיינע אי־בערצייגונגען. א הויך-געבילדעטער יונגערמאַן, א הסתדרות'ניק, וועלכער איז נאָר וואָס אריינגעטראָ־טען אין דער ארץ-ישראל'דיגער פּאָליציי, האָט פאַר מיר ביטער געוויינט: „שטעלט זיך פאָר, אַז מיר וועט אויסקומען צו אַרעסטירען פּיקעטס אין א שטרייק".

א סך פּאָליציאַנטען דאַרפען וואוינען אין אראַ־בישע דערפער, און חוץ דעם, ווערט דער פּאָליציאַנט שלעכט בעלוינט.

אָבער מען האָט זיך ארומגעזעהען, אַז אויב עס וועט אַזוי ווייטער געהן, וועט נישט זיין קיין איין יודישער פּאָליציאַנט אין ארץ-ישראל, וואָס זאָל בע־שיצען יודיש לעבען אין פּאָגראָמען און אין אַן'עת־צרה. די הסתדרות האָט דעריבער ארויסגעגעבען דעם לאָזונג: „געהט אין דער פּאָליציי" — און מען געהט. מען רייסט זיך אָפּ פון די טייערסטע, ווייל דאָס איז א שטיק חלוציזם.

— ווייסט איהר וואו דער חלוצישער גייסט פעהלט? אין די עלטערע קאַפּיטאַליסטישע קאָלאָניעס ווי פּתח-תקוה, רחובות, גדרה, דאָרטען ווילען יודי־שע יונגעלייט נישט זיין קיין לוין-אַרבייטער פאַר די קאָלאָניסטען. דאָרט עקזיסטירען קלאָרע קלאַסען־אינטערעסען, ווייל דער חלוץ וויל זיך נישט מקריב זיין פאַר דעם רייכען קאָלאָניסט, כדי ער זאָל מאַ־כען גרויסע פּראָפיטען. ער זעהט אין דעם נישט קיין צוועק.

— עס איז אָבער דאָ אַן'אונטערשיד צווישען דעם איצטיגען חלוץ און דעם פריהערדיגען. דער איצטיגער חלוץ דאַרף זאָרגען נישט נאָר פאַר זיך, נאָר אויך פאַר דער פאַמיליע, וואָס איז געבליבען אין פּוילען אָדער אין ליטע, און דאָ שטעהט ער פאַר א שווערער פּראָבע. א בוי-אַרבייטער אין תל-אביב קריגט 80 פּיאַסטערס א טאָג. קאָן ער דערפון אַליין לעבען און שטיצען זיין פאַמיליע. א חלוץ אין סדום קריגט אָבער בלויז 8 פּיאַסטער א טאָג, און עס פאָ־דערט זיך א געוואַלטיגע אָנשטרענגונג צו לאָזען די 80 פּיאַסטער אין תל-אביב און געהן אין סדום. מיט אַזאַ שריט לאָזט דער חלוץ זיין פאַמיליע אויף הפקר, און מען קאָן דעריבער נישט פערדענקען איינעם, וואָס קלערט איבער זעהר ערנסט, צי זאָל ער מאַכען דעם שריט.

אונזערע בעליבטסטע באַנבאָנס
MALTOMILK — FRUTOMILK
ענטהאַלטען מאַלץ - צוקער - זאַהנע
BRANKA

עפענט די טויערן!

אַפּעל פון די דייטשע יודען צו די פעלקער פון דער וועלט

אין די נאָהענטסטע טעג שטעלט אָפּ דער הויך-קאָמיסאַר פון פעלקער-בונד פאַר פליטים-ענ־ינים מאַקדאָנאַלד זיין טעטיגקייט און פאָהרט צו־ריק קיין אַמעריקאַ. קיין גרויסע ישועות האָבען די דייטשע פליטים פון דעם פעלקער-בונד-קאָמי־סאַר נישט געזעהען, ביי זיין בעסטען ווילען איז איהם אוממעגליך געווען עפּעס ממשות'דיגע אויפ־צוטון. דעם 28 ד. ח. דאָס הייסט נעכטען איז זיך אָבער אין זשענעווע צוזאַמענגעקומען די קאָמיסיע וואָס איז בעשטימט געוואָרען אין פעלקער-בונד, בכדי איבערצונעהמען מאַקדאָנאַלדס ירושה. אין שייכות דערמיט האָט די „יודישע רונדשוי" פער־עפענטליכט אַ אַפּעל צו אַלע פעלקער און וועלכען עס ווערט געשילדערט די טרויעריגע לאַגע פון די דייטשע יודען און עס ווערט אָנגעוויזען ,אַז עמי־גראַציע איז די איינציגע רעטונג.

אין דעם אַפּעל ווערט צווישען אַנדערעם גע־זאָגט : „די עמיגראַציע פראַגע איז אין די לעצטע וואָכען ווידער געוואָרען אַקטועל אין אַזאַ מאָס, ווי מען האָט עס נישט געקענט ערוואַרטען. הגם שוין אין 1933 איז ענטשטאַנען אַ שטאַרקע עמיג־ראַציע, אָבער, נאָך דער פערענדיגונג פון דער נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישער רעוואָלוציע, איז דאָך נישט קוקענדיג דערויף וואָס די יודישע לאַ־גע. און זייער בעשיכטיגונגס מעגליכקייטען אין דייטשלאַנד איז שטאַרק בעשרענקט געוואָרען ,ביי אַ גרויסער צאָהל דייטשע יודען צוליב פּאַקטישע און פּסיכאָלאָגישע סיבות געבליבען דער בעשלוס צו בלייבען אין לאַנד אַנשטאָט צו אויסוואַנדערען אין דער אונוויסענהייט. עס האָט דאָך געהערשט די האָפנונג ,אַז פאַר'ן פרייז ,וואָס יודען וועלטן זיך אָפּזאָגען פון יעדען אַנטייל אין עפענטליכען און קולטורעלען לעבען, וועט זיי מעגליך זיין צו פיהרען ווייטער זייערע עקזיסטענץ, ווייל אויף לויט די ערקלערונגען פון דער רעגירונג האָבען די אַריער-געזעצען זיך געזאָלט נישט בעציהען אויפ'ן ווירטשאַפטליכען לעבען. אַ סך יודען האָבען נישט געוואָלט אויסוואַנדערען ,ווען אפילו עס איז זיי אין דייטשלאַנד אַ סך שלעכטער געגאַנגען ווי פריהער ,ווייל זיי האָבען זיך געפיהלט שטאַרק פער־בינדען מיט'ן לאַנד און זיין קולטור, און לאָזען מיר עס זאָגען אָפען — זיי האָבען דאָס לאַנד ליב געהאַט .ווען עס איז אָבער פון די פערשידענע שריט און ערקלערונגען פון דער רעגירונג קלאָר געוואָרען, אַז די רעגירונג פון די עפענטליכע מיינונג, האָבען נאָך פערעפענטליכונג פון די ערשטע אַריער-געזעצען אין דער אויסוואַנדערונג פון די יודען פון דייטשלאַנד געזעהען די געגעבענע ענטוויקלונג, איז פאַר די יודען, וואָס האָבען גע־וואָלט אויסוואַנדערען ענטשטאַנען די פראַגע : וואו־אַהין ?"

און ווייטער ווערט אין אַפּעל געזאָגט : זייט דער פערעפענטליכונג פון די נירענבערגער געזע־צען איז די דאָזיגע פראַגע געוואָרען נאָך דרינ־גענדער. אַ גרויסער טייל פון די יודען האָט קיין שום אויסזיכט נישט אויפצוהאַלטען אין דייטשלאַנד זייער ווירטשאַפטליכע עקזיסטענץ אָדער צו קע־גען שאַפען נייע ,הגם די נירענבערגער געזעצען ריהרען נאָך נישט אָן דאָס ווירטשאַפטליכע געביט לאָזט זיך אָבער שוין פיהלען זייער אויסווירקונג אויף דער עקאָנאָמישע לאַגע פון די יודען, פאַר די וואָס לעבען אין דייטשלאַנד ודאַרף מען ערשט נישט קיין בעווייז. אַז די עמיגראַציע נויט איז אוי־סערגעוועהנליך געשטיגען."

אַרומרעדענדיג ווייטער די פערשידענע פּלע־נער ווערט אין אַפּעל ווייטער געזאָגט : וועלען אונז די בעראַטונגען ,וואָס הויבען זיך אָן היינ־טיגע וואָך נעהנטער ברענגען צו דער לעזונג פון פּראָבלעם ? מען דאַרף יעדענפאַלס פאָדערען ,אַז אַלע יודישע אָרגאַניזאַציעס, בעזונדערס די גרויסע הילפס-פערבאַנדען און אַלע יודישע אינסטאַנצען, וואָס פערנעהמען זיך מיט עמיגראַציע, קאָלאָני־זאַציע און עהנליכע פּראָבלעמען זאָלען אַוועק־שטעלען די דיסקוסיע איבער דער דאָזיגער פראַגע אין זיין גאַנצען פערנעהם. מיר אַלע, וואָס לעבען דאָ אין לאַנד, ווייסען ,אַז עס איז אויך דאָ אַ מענשליכע זייט פון פּראָבלעם. מענשען, וואָס וי־לען אַרבייטען, וואָס אפילו אונטער בעשיידענע און אָנגעשטרענגטע פערהעלטענישען, ווילען זיי אויפבויען אַ עהרליכע עקזיסטענץ און שאַפען אַ לעבענסמעגליכקייט פאַר זייערע קינדער, און וועל־כע קיין לאַנד לאָזט נישט אַריין, ווערען געטריבען צו פערצווייפלונג. מיט הומאַניטאַרע רעדעס, וואָס די פערטרעטער פון די פעלקער-בונד מלוכות האָבען שוין געהאַלטען בעת דער הערבסט ססיע פון 1933 און שפּעטער אין די פערשידענע קאָמיטעטען וועט מען זיי נישט העלפען, צו די דאָזיגע מלו־כות מוז געווענדעט ווערען דער אַפּעל : עפענט די טוירען ! די גרויסע יודישע פערבאַנדען און אפשר אויך די אָרגאַניזאַציעס ,וואָס האָבען ענט־שפּרעכענדע פינאַנץ-אינסטרומענטען, דאַרפען זאָר־גען דערפאַר, אַז די איינוואַנדערער זאָלען אין זייער נייער היים נישט פאַלען צו לאַסט, נאָר זאָלען איינגעגלידערט ווערען אין ווירטשאַפטליכען לעבען.

די אַרבייטסוויליגע יודישע אימיגראַנטען זע־נען פּראָדוקטיווע עלעמענטען, און די יאָהר הונ־דערט יעהריגע געשיכטע פון דער יודישער וואַנ־דערונג האָבען גענוג בעוויזען, אַז די איינוואַנדע־רונגס לענדער האָבען פון דער דאָזיגער איינוואַנ־דערונג געצויגען נוצען און נישט געהאַט קיין שאָדען. דאָס פּראָבלעם פון מאַנגעל פון פּלאַץ אין דער וועלט, איז פונקט אַזוי אונפערשטענדליך, ווי מאַנוכע פענאָמענען פון ווירטשאַפטליכען קריי־זיס. אַזוי ווי מען קען נישט פערשטעהן, פאַרוואָס עס ווערען אין אַמעריקאַ פערברענט ווייצען און שיפס - לאַדונגען מיט קאַוע ווערען דערטרונקען אין ים, בעת אויף דער אַנדערער זייט פון ערד קוגעל הונגערען מיליאָנען מענשען, אַזוי איז אויך אונפערשטענדליך פאַרוואָס ערד -טיילען ווי קאַ־נאַדע ,אויסטראַליען, טיילען פון דרום אַמעריקאַ קענען נישט אויפנעהמען קיין גרעסערע איינ-וואַנדערונג ,הגם זיי זענען אַ סך שיטערער בעזעצט ווי אַנדערע עהנליכע לענדער. דער דרוק פון דער נויט מוז דאָ געפינען אַ אויסוועג, און מיר זע־נען אין דער מיינונג ,אַז די בעראַטונגען אין זשע־נעווע וועלען נאָר דאַן האָבען עפּעס אַ פּראַקטישען ווערט, ווען זיי וועלען אויף דעם געביט עפּעס אויפטון .

אַסך דייטשע יודען קוקען מיט גרויסער זאָרג אין דער צוקונפט .זיי האָבען צו בעקעמפען דאָס אונגעהויערע צרלעבניש ,וואָס דער גורל האָט זיי בעשטימט און זיי שטעהען פאַר די געוואַלדיגע פי־זישע און זעלישע אָנשטרענגונגען ,וואָס עס פאָ־דערט פון יעדען איינציגען צו געפינען אַ נייע היי־מאַט, דאָס זענען אָהן אַ צאָהל איינצעל גורלס, וואָס מען מוז האָבען פאַר די אויגען, בכדי נישט אַריינצופאַלען אין אַ ביוראָקראַטישען שאַבלאָן. די דאָזיגע מענשען האָבען אַ סך אַדורכגעמאַכט, אָבער זייער קראַפט איז נישט געבראָכען, זי איז נאָך צום טייל געשטיגען, ווייל זיי זענען אַרויסגעשטויי־סען געוואָרען אין דער רעאַליטעט. פאַר אַ סך איז ארץ-ישראל געוואָרען אַ רעטונג, אָבער צעה־נער טויזענדער ווייסען נישט וואו אַהין. עפענט די טויערען, מיר ווילען אַרבייטען און מיר וועלען עס אייך דאַנקען ! אַזוי רופען זיי צו די פעלקער פון דעם ערד-קויל.

איז פאַרהאַן אַ האָפנונג, אַז די דאָזיגע שטי־מען וועלען געהערט ווערען ?

Dr. med. H. LUBICZ
ספעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע
און געשלעכטס-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43). טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שטונדען 8–10, 12–2 און 5–8 אָוועגד,
זונטאַג פון 9–11 ביטאָג.

דאָס לעבען אין וואַרשא

(טעלעפאָנישע ידיעות פון דער הויפּט-שטאָט)

דאָס איינפיהרען אין לעבען די רע־דוקציע פון דירה - געלד

די הויז-בעזיצער, וועלכע זענען, לויטן דעקרעט פון 14. נאָוועמבער, פערפליכטעט צו פערקלענערען דאָס דירה-געלד פון 1. דעצעמבער, האָבען שוין פאַר־גאַנדערגעשיקט צו זייערע לאָקאַטאָרען מעלדונגען, וועגען איינפיהרען אין לעבען די דאָזיגע רעדוקציע.

דאָס קאָנטראָלירען האַנדעלס-ביכער

דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום האָט אַרויסגעשיקט א צירקולאַר וועגען קאָנטראָלירען די האַנדעלס-בי־כער דורך די שטייער-אַמטען. דאָס מיניסטעריום עמ־פעהלט, אַז די ביכער זאָלען נישט גענומען ווערען אין שטייער-אַמט אַריין, נאָר זאָלען קאָנטראָלירט ווערען אויפן אָרט. דער צירקולאַר דערמאָהנט אויך, אַז די קאָנטראָל זאָל אַדורכגעפיהרט ווערען, וואָס שנעלער.

פעראיינפאַכטע האַנדעלס - ביכער

דער שטייער-דעפּאַרטאַמענט פון פינאַנץ-מיניס־טעריום האָט אָנגענומען א וויכטיגען בעשלוס אין דער פראַגע פון פעראיינפאַכטע האַנדעלס-ביכער. אין בעצוג צו די דאָזיגע ביכער, וועלכע ווערען געפיהרט דורך קלענערע שטייער-צאָהלער, דאַרף אָנגעווענדעט ווערען א פּאָליטיק פון אונטערשטיצען די פערשפּריי־טונג פון אַזעלכע ביכער. דאָס נישט אָנגעהמען אַזעל־כע ביכער אַלס יסוד פון דער שטייער-אויסמעסטונג, דאַרף האָבען א בעגריינדונג, אַז זיי ווערען נישט עהר־ליך געפיהרט. פון דעם דריטענט אַרויס, אַז אויב דער קליינער שטייער-צאָהלער וועט פיהרען פעראיינפאַכ־טע ביכער סיסטעמאַטיש און עהרליך, וועט די שטייער מאַכט זי נישט קענען אַפּוואַרפען. די דאָזיגע אויפ־קלערונג האָט א וויכטיגע בעדייטונג, ווייל ס'האָבען פּאַסירט פאַלען פון אַפּוואַרפען די האַנדעלס-ביכער צוליב זעהר נישט-וויכטיגע סיבות.

ווען אַן'אונטערנעהמער צאָהלט דעם הכנסה - שטייער פאַר זיינע בעאַמטע

דער נייער דעקרעט וועגען הכנסה-שטייער פיהרט איין א נייער פאָרשריפט, וועלכער זעהט פאָר דעם אופן פון בערעכנען דעם שטייער אין דעם פאַל, ווען דער אונטערנעהמער רעכנט נישט אַראָפּ דעם בע־אַמטען, נאָר צאָהלט איהם פון אייגענע פאָנדען.

אין די פאַלען איז דער אַרבייטס-געבער פער־פליכטעט אָנצונעהמען פאַרן יסוד צו בערעכנען דעם שטייער אַזאַ סומע פון לוין, וועלכע קומט אויס נאָכדעם, ווי ס'וועט צוגערעכנט ווערען דער הכנסה שטייער.

דער האַנדעלס - אומזאַץ צווישען פּוי־לען און ארץ-ישראל

די פּויליש - פּאַלעסטינישע האַנדעלס - קאַמער טיילט מיט דעם האַנדעלס - אומזאַץ צווישען פּוילען און א"י אין חודש אָקטאָבער ה. י. אילוסטרירט פאָלגענדע ציפערען: אימפּאָרט פון א"י קיין פּוילען 64.000 זל. (לגבי 7000 זל. אין אָקטאָבער 1934). עקספּאָרט פון פּוילען קיין א"י 1.541.000 זל. לגבי 777.000 זל. אין אָקטאָבער פ. י.

פאַר די ערשטע 10 חדשים פון לויפענדען יאָהר בעטרעפט דער אימפּאָרט פון א"י קיין פּוילען 3.318.000 זל. לגבי 904.000 זל. אין דעם זעלבען פעריאָד פון יאָהר 1934. דער עקספּאָרט פון פּוילען קיין א"י האָט אין דעם זעלבען פעריאָד בעטראָפען 12.775.000 זל. לגבי 7.576.000 זל. אין דעם זעל־בען פעריאָד 1934.

דערביי דאַרף בעטאָנט ווערען, אַז געוויסע אינ־פאָרמאַציעס, וועלכע זענען ערשינען אין דער פּרע־סע אין א"י און אין פּוילען ענטשפּרעכען נישט דער ווירקליכקייט. האָפענטליך וועלען מעהר אַזעלכע אונפּינקטליכע אינפאָרמאַציעס נישט פערעפענטליכט ווערען.

די פּויליש - פּאַלעסטינישע האַנדעלס - קאַמער וועט פאָרטזעצען איהרע בעמיהונגען, אַז דער האַנ־דעלס-אומזאַץ צווישען פּוילען און א"י שטייגען, וואָס עס איז אויך אָביעקטיוו בערעכטיגט. מען דאַרף אָבער געדענקען, אַז דער האַנדעלס-אומזאַץ בילדעט בלויז א טייל פון דעם אַלגעמיינעם ווירטשאַפט-ליכען אומזאַץ צווישען פּוילען און א"י. (יט"א)

פערטשאַדעט א יודישע משפחה

אויף סמאָטשאַ 24 איז פערטשאַדעט געוואָרען די פאַמיליע פון י. וויינבערג וועלכע בעשטעהט פון 7 פּערזאָן. די אַרויסגערופענע פּאָגאָטאָוויע האָט ער־טיילט הילף די פערטשאַדעטע.

נייע בלאַנקעטען אויף „זעזנאַניעס" פאַר הכנסה - שטייער

דאָס פינאַנץ - מיניסטעריום גרייט צו נייע מוס־טערן פון שטייער-בלאַנקעטען, וועלכע וועלען צוגע־פּאַסט ווערען צו די ענדערונגען, וואָס זענען לעצ־טענס איינגעפיהרט געוואָרען אויפן סמך פון די לעצ־טע דעקרעטען וועגען הכנסה-שטייער. ס'וועלען געענ־דערט ווערען די בלאַנקעטען אָנצוגעבען „זעזנאַניעס" אויף הכנסה-שטייער.

שריי, כינא!

כינא דארף שוין ווידער שרייען אויף א קול. אז די גאנצע וועלט זאל דאס הערען: יאפאן פיהרט זיך נישט נאר אויף ווי א בעל־הבית אין כינעזישען לאנד, טוט דא וואס איהר הארץ געלוסט און וואס פאר איהרע אינטערעסען איז גוט, עקספלואטירט און זויגט אויס די ,,הימלישע אימפעריע'', מאכט פון איהר א קאלאניע און א אפזאץ־מארק פאר איהרע סחורות, שאפט זיך דא מאכט־פאזיציעס. וואס גע־בען איהר א איבערוואג אין אזיען לגבי די אנדערע ,,פעראינטערעסירטע'' מלוכות, נאר זי קלייבט זיך איצט אויף אנ'אנדער אופן, לויט א גאנץ נייעם פאסאן מאכען ,,ארדנונג'' אין כינעזישען כאאס — אפרייסען פון איהר פערשידענע גלידער, איינצעלנע פראווינצען, צעשפליטערען הייסט עס אויף שטיקער די ריזיגע אבער אומבעהאלפענע און מאכטלאזע מלוכה און אזוי ארום לייכטער זי ארונטערברענגען אונטער איהר ,,שוץ' און שליסליך אונטער איהר איבערהערשאפט. דאס איז קלאר ווי דער טאג. דאס איז פאלקאם לויטן גייסט פון דער אימפעריאליס־טישער פאליטיק יאפאנס, אין גייסט און לויטן פלאן פון איהר עקספאנסיע דראנג אין אזיען.

אפיציעל נאטירליך, אויפן דיפלאמאטישען לשון און אין צייטונגס־דעפעשען קלינגט די גאנצע זאך זעהר אומשולדיג: עפעס א געוויסער טייל פון א געוויסען געביט אין צפון כינא האט זיך דערקלערט פאר א אויטאנאמישע פראווינץ. נו, וואס זשע איז דא אזא געוואלד ?! — און ווייטער הייסט עס, אז די אויטאנאמישע רעגירונג פון יענעם געביט האט איגענטליך נישט געמיינט ,,קיין שלעכטס'', זי האט זיך געשטעלט א בעשטימטען ציל, פאר וועלכען מ'קען אויף איהר אבסאלוט קיין פאראיבעל נישט האבען — זי וויל בעקעמפען דעם קאמוניזם, גאר פשוט, און דערפאר רופט זיך טאקע די דאזיגע רע־גירונג ,,אויטאנאמישער אנטי־קאמוניסטישער קא־מיטעט פון מזרח־טייל פון דער פראווינץ האפעי''.

און אויב דער דאזיגער ,,קאמיטעט'' איז געשא־פען געווארען לויט דעם וואונש און מיט דער אקטי־ווער מיטהילף פון יאפאן, לאזט זיך עס אויך גאנץ איינפאך דערקלערען: יאפאן איז ,,בלוטיג'' פעראינ־טערעסירט אריינצוברענגען ,,ארדנונג'' אין דעם כא־אס און ווירוואר וואס הערשט אין כינא... פערשטא־נען אדער נישט? — ארדנונג מוז זיין....

* * *

שריי כינא, וויפיל דו האסט כוח! — אט די ,,קא־מוניסטישע אויטאנאמיע'' וואס איז א דאנק דעם חסד פון יאפאן ענטשטאנען אין מזרח־טייל פון דער פראווינץ האפעי — דאס איז דער אנהויב פון דיין סוף. זיי וועלען באלד נעהמען רייסען פון דיר שטי־קערווייז, וועלען דיך צעפליקען אברים'ווייז אט די הירפיש, וועלכע לויערען שוין לאנג, לאנג אויף זיי־ער קרבן.

שריי, אז די וועלט זאל א צימער טון ! — אבער וועלכע וועלט ? — די, וואס האט ערשט מיט 16־17 יאהר צוריק געווארפען דעם לאזונג פון פעלקער־רעכט, פעלקער־פרייהייט און זעלבסטבעשטימונג; די וועלט, וועלכע לעגט זיך אין דער לענג און דער ברייט פארן פעלקער־פרידען, און די, וואס נעהמט זיך אן די קריוודע פון א פאלק, ווי די אביסיניער, למשל, איינפאך דערפאר, ווייל זי קען נישט פער־טראגען דאס אומרעכט, דאס פערברעכען, וואס אי־טאליען בעגעהט געגען דעם דאזיגען אומשולדיגען און פרידליכן פאלק און איז גרייט זאגאר דורך פל־ערליי סאנקציעס און רעפרעסיעס צו געבען איטאליען א לעקציע פון יושר און מאראל, — אט די אזוי גע־רופענע ציוויליזירטע וועלט פאדערט מענשליכקייט און גערעכטיגקייט נאר דעמאלט ווען איהר אליין קאסט עס גאר נישט, ווען איהרע אינטערעסען זענען געשיצט און זי האט גאר נישט צו פערלירען ביי דער זאך.

טאמער אבער ריהרען אן די דאזיגע אידעלע פא־סטולאטען די קעשענע־אינטערעסען פון די פעלקער וואס רופען זיך קולטור־וועלט, טאמער האבען זיי מורא, אז זייער בעזיץ פון פערכאפטע פרעמדע טע־ריטאריעס זאל נישט איינגעשרומפט ווערען און די שטחים פון די באנוועל־פלאנטאציעס און פון די נאפט־קוואלען זאלען זיך נישט פערקלענערען — דע־מאלט האלט מען נישט קיין פאטעטישע רעדעס פון דער טריבונע פון פעלקערבונד, מ'זאגט קיינעם נישט קיין מוסר מיט פערגלאצטע אויגען, דעמאלט זוכט מען נישט קיין שולדיגע און מען טיילט נישט איין די וועלט אין ,,אנגרייפער'' און ,,אנגעגריפענע'', נאר מען רעדט אפענע קלארע דיבורים, ווי דער וואלד־גייסט אין געטהעס באלאדע ,,ערלקעניג'': און טוסט דו נישט מיין ווילען, צווינג איך דיך מיט געוואלד...

און ווער רעדט, ווען די דאזיגע היי־פיש האבען א געמיינזאמען קרבן, דעמאלט קומט אוודאי ..מאכט קודם פאר רעכט'', ווי ביסמארק זאל זיך האבען אויס געדריקט אמאל. דעמאלט הערט אויף יעדע מאראל, הערען אויף די שיינע דרשות וועגען פעלקער־פריי־הייט און זעלבסט־בעשטימונג, נאר יעדערער האט אין זינען וואס מעהר אריינצוכאפען ביי דער חלוקה.

אט אזא געמיינזאמער קרבן איז כינא. דאס דא־זיגע אומגליקליכע לאנד איז איגענטליך שוין לאנג פונאנדערגעטיילט צווישען די גרויסע מלוכות, איינ־געטיילט אין אזוי־גערופענע איינפלוס־ספערען, וואס הייסט איגענטליך: אז יעדערער האט זיך דא זיין פאסעסיע און קען זיך דא טון וואס ער וויל. ענגלאנד, אמעריקע און יאפאן זענען היינט די פאקטישע בעלי בתים אין כינא. אין אויב די ערשטע צוויי מלוכות זענען בעאומרוהיגט דורך יאפאנס לעצטען שריט, ווי בכלל דורך יאפאנס אזיאטישע פאליטיק, וועלכע שטרעבט אויפצורייסען כינא פון אינעווייניג, איז עס נאטירליך נישט דערפאר ווייל זיי האבען רחמנות אויף די ארימע כינעזער, נעבעך, נאר ווייל זיי הא־בען מורא אז יאפאן זאל זיי נישט אוועקשטעלען פאר געשעהענע פאקטען און זיי — אויסשטעלען א צונג...

אויף וועמעס — נישט נאר מאטעריעלע. נאר **אפילו מאראלישע — העלף קען כינא האפען?**

ווי אזוי יאפאן מאכט „ארדנונג" אין דעם כינעזישען כאאס

— אז יעדע פון די דערמאהנטע מלוכות איז א פער־אינטערעסירטער צד. דער פעלקערבונד ווידער האט לגבי יאפאן קיין שום מאכט נישט (ער איז איבער־הויפט ליידער מאכטלאז) און האט זיך שוין זאגאר איינמאל בלאמירט ביי דער מעשה מאנדזשוקא, יא־פאן האט דאן גאנץ איינפאך געווארפען דעם גט פאר די פיס איז ארויסגעטרעטען פון פעלקערבונד און האט זיך געטון, וואס זי האט געוואלט און גע־דארפט.

די לאגע איז איצט אזא: יאפאנס כינעזישע פא־ליטיק קען דערפיהרען צו שווערע קאמפליקאציעס זאגאר צו א קריג אין א וועלט־מאסשטאב. שליסליך וועלען דאך ענגלאנד און אמעריקא אויך נישט זיצען מיט פערלייגטע הענד און זיך גלייכגילטיג צוקוקען ווי יאפאן בעל־הבתעוועט.

עס איז אבער מעגליך — און דאס גלויבט זיך גי־כער — אז זיי אלע וועלען אדורכקומען צווישען זיך אויפן חשבון פון כינא, וועלען פערגרעסערען זייערע ,,איינפלוס־ספערעס'', פערשטארקען זייערע מאכט־פאזיציעס און אזוי ארום געמיינזאם איבערנעהמען די ממשלה איבער דער ,,הימלישער אימפעריע''.

עס איז מעגליך, אבער דאס וועט נאך אויף קיין פאל נישט בעזייטיגען די שפאנונגען אין ווייטען מז־רח, שפאנונגען, וואס קענען ברענגען צו שווערע קאנפליקטען. פון איין זייט איז פארהאן א סאוויעט־רוסלאנד, וואס האט דאכט זיך, אויך עפעס צו זאגען אין אזיען. און מ'קען די דאזיגע מאכט סתם מיט דער האנד נישט אוועקמאכען. פון דער אנדערער זייט ע־פענען זיך איצט פאר יאפאן, צוליב געוויסע פאלי־טישע ענדערונגען אין אזיען. אזעלכע מעגליכקיי־טען פאר עקספאנסיע אין דער צוקונפט, וואס קענען זעהר אומאנגענעהם ווערען פאר ענגלאנד.

און ס'איז גאר קיין ספק נישט, אז אין ענגלאנד פערנעהמט מען זיך שוין מיט דעם דאזיגען פרא־בלעם.

* * *

די פיליפינען־אינזלען, וועלכע ליגען אין דרום־אזיען און בילדען אנ'ארט באריערע צווישען דעם אינ־דישען און פאציפישען אקעאן, האבען זייט דער שפא־ניש־אמעריקאנישער מלחמה געהערט צו די פעראיי־ניגטע שטאטען פון צפון אמעריקא, איצט האבען די דאזיגע אינזלען בעקומען א פולע אויטאנאמיע, און אין צעהן יאהר ארום וועלען זיי ווערען פאלקאמען אומאפהענגיג. עס ווערט אלזא אפגעשאפט די אמע־ריקאנער פלאט־באזע ביי די פיליפינען, עס נעהמט א־וועק די אמעריקאנער וואך, וואס האט אויפמערק־זאם געהיט די גרעניץ צווישען ביידע אקעאנען און איז געשטאנען די יאפאנער ווי אביין אין האלז, און פאר די יאפאנער עפענט זיך א וועלט, א פרייער וועג אויף ביידע אקעאנען. אויפן פאציפישען און אינדי־שען, און אין אלע ריכטונגען. זיי וועלען אומגע־שטערט קענען צוקומען צו אויסטראליען און צו די **אינזלען, וואס ליגען ארום דעם דאזיגן קאנטינגענט** און אויף וועלכע יאפאן האט שוין לאנג אנ'אויג. און זיי וועלען אויך ווערען א געפאהר פאר אינדיען, פאר

פון ישעיה אוגער

ענגלאנדס גרעסטע און וויכטיגסטע קאלאניע, פארן פערל פון דער ענגלישער קרוין. נאר אויף איין שטע־רונג, אויף איין פעסטונג וועלען זיי זיך אנשטויסען אויפן וועג קיין אינדיען — אויף סינגאפור.

אט די פערספעקטיוו איז זעהר, זעהר נישט אנגע־נעהם פאר ענגלאנד. און ס'איז דעריבער נאך א גרוי־סע פראגע צי וועט ענגלאנד אזוי לייכט איינגעהן אויף א ,,קאאליציע'', וואס זאל זיין געווענדעט גע־גען ראטענפערבאנד, מ'קען גאר נישט וויסען, ווי א מארק שטעלט זיך, סאוויעט־רוסלאנד קען נאך זעהר צונוץ קומען אין פאל פון א קאנפליקט מיט יא־פאן. מ'דארף האבען אין רעזערוו ,,א שטעקען פארן הונד''.

איבריגענס זעהט מען נישט, אז ענגלאנד זאל אין איצטיגען מאמענט ארויסווייזען א בעזונדערס גרויסע אויפמערקזאמקייט די געשעהענישען אין אזיען. ספעציעל דער יאפאנישער פערכאפונגס־פאלי־טיק אין כינא. ענגלאנד איז איצט שטארק אנגא־זשירט אין דער אייראפעאישער פאליטיק, אדער ריכ־טיגער געזאגט: אלע איהרע אנשטרענגונגען זענען איצט געווענדעט אין איין ריכטונג: — א סוף צו מאכען צו דער איטאליעניש־אביסינישער מלחמה.

אט די מלחמה און דאס, וואס ענגלאנד איז אינ־דירעקט אריינגעצויגען געווארען אין דעם קאנפליקט צוזאמען מיט אנדערע פעלקער. דאס נוצט איצט אויס יאפאן און טוט זיך וואס זי וויל אין כינא. די יאפאנער זענען איבערהויפט זעלטענע אויסנוצער, מ'דארף זוכען זייער גלייכען אין דעם פרט. אזוי ווי זיי פערשטעהען אויסצונוצען א קאניונקטור פאר זיך פערשטייט עס קיינער נישט. מען געדענקט ,,אונטער וועלכע אומשטענדען זיי האבען געשאפען די ,,זעלבסטשטענדיגע'' מלוכה מאנדזשוקא. זיי זע־נען אפילו ארויסגעטרעטען פון פעלקער בונד צוליב דעם. דאס זעלביגע איז איצט מיטן איטאליעניש־אביסינישען קריג: וואס עס לאזט זיך טון ביי דער איצטיגער קאניונקטור, דאס טוען זיי. זיי צעשפלי־טערען כינא.

צי די כינעזער וועלען נאך אמאל אויסגעלייזט ווערען און ווידער אויפגעריכט ווערען, דאס וויסען מיר נישט. דערווייל זעען מיר, ווי ,,אונטער די קלעפ פון דער געשיכטע'' פאלט א ריזיג לאנד, וואס איז אזוי גרויס ווי אייראפא און האט א פערטעל פון דער גאנצער בעפעלקערונג פון דער ערד; ווי עס נעהט אונ־טער פאליטיש א פאלק מיט א פינף־טויזענד יעהריגע געשיכטע, מיט א קולטור וואס איז איינע פון די על־טעסטע אין דער וועלט.

אין דער דאזיגער אונטערגאנג האט זיך אנ־געהויבען ערשט מיט אנ'ערך הונדערט יאהר צו־ריק — זינט כינא איז געקומען אין בעריהרונג מיט דער תוך ־ קולטורווירטען און ציוויליזירטען איי־ראפא...

פעראייניגונג

פון אהרן ז. שטרויד

אנ'אלטע יודישע טבע: צו פערנעהמען זיך מיט אלעם אויף דער וועלט — נאר נישט מיט זיך אליין. דער ,,איך'', דער פערזענליכער ,,איך'' עקזיסטירט כמעט נישט ביי א יוד פון א גאנץ יאהר.

ווייס איך וואס, אריינצוקלערען אין זיך ? אליין קאן מען זיין פערנאכלעסיגט, ,,פערשמאיעט'', ווער שמועסט נאך אויסערליך — אוודאי און אוודאי— הויפטזאך: די פרוי זאל לעבען, די קינדערלעך זאלען געזונד זיין, זיי זאלען האבען צו עסען. — אליין — נישט כדאי אריינצוטראכטען, אבי מ'לעבט. ווי זאגט שלום עליכם: ,,גיט געשטארבען הייסט אויך געלעבט''.

מען איז זיך אליין מבטל לגבי דעם נאהענטסטען קרייז, לגבי דער שכנה'שער אומגעבונג.

און דאס זעלבע, וואס פאסירט אין פריוואטען לעבען אין בעצוג צו דעם קרייז פון די נאהענטסטע קרובים ווערט אריבערגעטראגען אויף א גאנץ אנדער געביט פון געזעלשאפטליכער בעדייטונג. מען פער־נעהמט זיך מיט אלעם אין דער וועלט. נאר נישט מיט זיך אליין. די יודישע געזעלשאפט פערנעהמט זיך נישט ערנסט מיט זיך. די גרויסע ערנסטקייט, טיפע בעזינונג, און שטארקע בעוואוסטזיין וואס זי ווייזט ארויס אין די פראגען און פראבלעמען פון דער אומגעבונג, זעהען מיר לײדער נישט אין פרט פון אייגענע אינטערעסען און וועהטאגען.

ווי עס זעהט אויס די יודישע לאגע ביים היינטי־גען טאג, דאס דארפען מיר דאכט זיך דעם יודישען לעזער נישט דערמאהנען, הגם מיר וויסען פון כלל ,,בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו'', פיהלען מיר דאך ווי שווער עס איז לעצטענס דער ,,מצילנו מידם'', ווי שווער עס איז די לאגע פון גאנצע יודי־שע קבוצים.

און עס האט זיך גע דאכט אז אין דער טרויערי־גער צייט און **שווערע טעג פון נירענבערגער גזירות** וועלען יודען געפינען א געמיינזאמע שפראך, וואס וועט זיי אליין פערברידערען און פערבינדען. נישט וועגען א מאמענטאלע דערנעהנטערונג געהט עס. עס געהט וועגען דעם, אז עס איז געקומען די צייט אפצושטעלען דעם אינערליכען קאמף און צעשפלי־טערונג אין די יודישע ריהען!

נישט וועגען אידעאישע קאמפען געהט עס. לייד־ער האבען מיר וועניג ,,מחלוקת לשם שמים'', פארהאן אבער גענוג מחלוקת, וואס דערנידעריגען דעם יודישען כבוד — נישט האבענדיג דעם מינד־סטען יסוד, דעם מינדסטען ממשותדיגען ווערט. צו־ליב וואס ווערען זיי געפיהרט ? מיט וואס פאר א רעכט ערלויבט מען זיי צוצוברעכען די אחדות פון פאלק ?

עס האט עמיצער מיט רעכט געזאגט: געווען א צייט, ווען די יודישע געשיכטע איז געווען איין גרויס שטיק מסירת נפש, היינט — איז דאס נפש אפגעפאלען, מסירה איז געבליבען.

ווי אזוי זאל דאס פנים נישט פלאמען פון חרפה ווען מיר לעזען א קורצע צייטונגס־נאטיץ:

צוליב סכסוכים און ארומרייסענישען צווישען א רייה שוהל־יבאים איז איינגעפלאסען צו דער מאכט א סך מסירות. מעגליך, אז לשם פראבע וועט דער־ווייל איין שוהל בעשטימט ווערען א קאמיסאר. עס איז נאך נישט זיכער...

אויב די נאטיץ איז אמת, און געלעזען האב איך זי אין א אנגעזעהענער צייטונג — דאן ברויך זי באמת נישט קיין פירושים. זי רעדט פאר זיך. קלאר און דייטליך.

און יעצט א צווייטע נאטיץ: אין א פראווינץ־שטאט האט א דאקטאר — א געזעלשאפטליכער טוער — אפגעזאגט זיך צו ערטיילען ערצטליכע הילף זיינס א פאליטישען געגנער — א מיטגליד פון אנ'־דערער פראקציע אין דער זעלבער פארטיי. איך ווייס — איהר וועט זאגען, עס זענען איינצעלנע פאלען, און מען טאר זיי נישט פעראלגעמיינערען אויף דעם יודישען לעבען בכלל אוודאי—גאט זאל אפהיטען אז די דערמאהנטע פאלען זאלען האבען א אלגעמיינע בעדייטונג, אבער מען טאר דאך נישט צומאכען די אויגען. מען מוז זיך דאך פערנעהמען אביסעל מיט זיך אליין. ווי אזוי האט געקאנט קומען צו די דאזיגע פאלען ? ווי אזוי האט בכלל געקאנט קומען דערצו ? ווער איז דערין שולדיג ? די פאלען האט דאך געמוזט פארבערייטען די געזעלשאפטלי־כע אטמאספערע, וואס האט זיך ביי אונז ליידער איינ־געבירגערט, זי האט געמוזט אזוי ווירקען אויף די געמיטער, זי האט געמוזט רייף מאכען די האנדלונגען וועלכע זענען אין א געזונדער געזעלשאפטליכער אט־מאספערע גאנץ אוממעגליך.

אוודאי איינצעלנע פאלען, אבער פארוואס הא־בען מיר פון זיי פריהער נישט געוואוסט נאר דווקא לעצטענס. פארוואס האבען מיר געלאזט אויפוואק־סען די מעטאדען פון העסליכער בעקעמפונג פון מענש צו מענש אין אונזערע ריהען. וואו איז אונזער געזעלשאפטליכע פערנונפט ? מיר האבען דאך נישט לאנג צוריק שטאלצירט דערמיט, וואס מיר הא־בען נישט קיין מערדער ביי יודען. און היינט — שטעכט ביי כל נדרי אין א פערווארפענער פראווינץ שטאט איין יוד דעם צווייטען אין שוהל.

פאראן א בעקאנטער פילאזאף האבס, וואס האט געזאגט, אז דאס לעבען איז א מלחמה פון אלע גע־געגען אלע, אז איין מענש פארן צווייטען איז א חיה ליידער ווערט עס ביי אונז מקוים.

מיר זעהען עס מיט אונזערע אויגען. איז עפעס א וואונדער אז ביי אזעלכע בעדינגונגען פון א געמיינ־זאמער מאסענוויזער בעקעמפונג וואקסט די צע־בראקלונג און צערשפליטערונג אין די יודישע ריי־הען.

יעדער מאכט שבת פאר זיך און האלט דעם צוויי־טען יוד פאר א בוגד און פעררעטער.

און וואס זאגט דער סתם יוד וואס קוקט זיך צו צו דער וואקסענדער צאהל חברות, געזעלשאפטען און פעראיינען ? ער שאקעלט טרויעריג מיטן קאפ, און מאכט א בטול בעוועגונג מיט דער האנד: דאס איז מ'שטיינסגעזאגט: געזעלשאפטליכע ארבייט. און נישט ווילענדיג מאכט ער א פערגלייך מיט דער אמאליגער ארבייט לטובת הכלל מיט דער ארבייט וואס **האט געגעבען פאזיטיווע, דויערהאפטע רעזולטאטען.**

נישטא די קאנשטאטס, און אמאליגע פאזנאנ־סקים — זאגט א לאדזער יוד, ווען ער פערגלייכט דאס היינטיגע יודישע געזעלשאפטליכע לאדז מיט דעם אמאליגען, נישטא... צייטען בייטען זיך, און מיר ענדערען זיך מיט זיי...

און ער הויבט אן צווייפלען אין דער ערנסט־קייט און אויפריכטיגקייט פון געזעלשאפטליכען קאמף. צי איז טאקע פאראן, קלערט ער זיך, אזא פרינציפיעלער פראגראם־אונטערשייד צווישען איין יודישען פעראיין און דעם צווייטען, ביידע פערטרע־טען — זאלען מיר זאגען — די זעלבע בראנזשע, אדער דאס זעלבע פאך, ביידע שטעלען זיך דעם ציל צו הויבען דעם מצב פון א געוויסען קרייז יודען — אלזא וואס איז, צוליב וואס קאנען זיי זיך נישט בשום אופן צוזאמענגיסען, טאקע פשוט פעראייניגען; עס האט זיך מיר ארויסגעכאפט דאס ווארט ,,פעראייניגען''. ווארום איך וואלט עס שוין בע־וואוסטזיניג אין דעם פאל נישט געברויכט; אזוי פיל גערעדט ביי פערשידענע געלעגענהייטען פון פער־איינגונג. אזוויפיל איבערגעלעבט אין דעם פרט ענ־טוישונגען, אז עס ווילט זיך שוין פשוט דאס ווארט נישט געברויכען. אבער עס איז ווידער אויפגעשוואו־מען: אט הערען מיר וועגען א צוזאמענפאהר פון סוחרים־פעראיינען און דער מעגליכקייט פון שאפען א שטענדיגען ווירטשאפטליכען ראט, אט רעדט מען ווידער וועגען א האנדווערקער־פעראייניגונג (,,עס איז א אלטע געשיכטע, זי בלייבט דאך אימער ניי''), וועגען א צונויפשמעלצונג פון די קליינהענדלער פער־איינען, מיט איין ווארט א נייע סדרה פעראייניגונג.

און אויב עס עקזיסטירט ביי יודען א געזעל־שאפטליכע מיינונג, דארף זי מיט איהר גאנצער אוי־טאריטעטישער קראפט אויפפאדערען, וועקען און מאהנען:

גענוג זיך געמיינזאם בעקעמפט, און בעשפיגען, צעברעקעלט און צעשפליטערט! אין וועמענס נאמען און פאר וועמענס טובה וועגען ווערט דאס אלץ געטון ?

מיר פאדערען פעראנטווארטליכקייט, אחריות, פערנונפט אין א ערנסטער צייט. און די פערנונפט דיקטירט אונז בפירוש: פערברידערונג אין אונזערע ריהען, אין די צייטען פון נירענבערגער גזרות.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dopodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

גאולה פון הנעכט

(קלאנגעז און אפקלאנגעז) == פון לעא העניג

„דער אופן, ווי מען זאגט אנ'אמת איז אמאל וויכטיגער ווי דער אמת אליין".

ווייל דער אופן, דער ווי אזוי, — אדער ווי מען רופט עם אפט דער סטיל — זאגט אפט מעהר אויס די כוונות און אינטערעסען פונם מענשען, ווי דער אמת, וואס ער האלט אין איין איבער'חזרן ווי א פאפוגאי.

ס'איז שוין א גוט בעקאנטע זאך: אמת'ן, וויסענשאפטליכע און סאציאלע ווערען אפט פערוואנדעלט אין קאמפּלאזשען, שפאנישע ווענטלעך, אונטער וועלכע עס בעהאלטען זיך קליינינקע מענשעלעך מיט נאך קלענערע אינטערעסעלעך.

מיר טרעפען עם אפט אין לעבען: פראכטפולע שטאלצע קאמפּליצירטע לאזונגען און אידעאלען, ווערען אויסגעפּאנפּעט דורך קנעכטישע קרעמערישע נשמה'לעך.

איהר הערט, האוסט זיך, אמת'ן אבער אונטער די אמת'ן בעהאלטען זיך גנבה'ש קליינינקע בעשערפענישען, וועלכע זענען אויסען דורך די אמת'ן נאר זייערע קליינינקע פערדינסטעלעך.

אפט מאל טרעפט איהר אזעלכע רעוואלוציאנערע און אידעאליסטען וואס איהר וואלט זיי בעסער געוואלט זעהען אין גראשענדיגע קרעמעלעך.

נביאים גאנצע מיט נשמות פון פראצענטניקעס און יאבעדניקעס.

פאלקס־פריינד, וועלכע שרייען פון אלע דעכער וועגען זייער ליבע צו די מאסען, און זענען בטבע און אין דער אמת'ן די ערגסטע מיטעלקלאס־סנאבען.

און דאס קען מען דערקענען דורך דערפאהרונגען, הויפטזעכליך אין דעם אופן, אין דעם „ווי אזוי" די שרייען אוים זייערע אמת'ן, זייערע רעוואלוציאנערע לאזונגען, ווי זיי האנדלען מיט זייער אידעאליזם. „דער אופן ווי מען זאגט ארוים אנ'אמת, איז טאקע אפט וויכטיגער ווי דער אמת אליין".

א אמת קען מען זיך אויסלערנען, אויספארגען, און דער אופן, דער „ווי אזוי" איז שוין מעהר א פראדוקט פון די אינדיווידועלע אינטערעסען און פון דער אינדיווידועלער און קלאסען פסיכאלאגיע, וועלכע זענען ווידער הויפטזעכליך א פועל יוצא פון די אינטערעסען און אומשטענדען..

און דאס איז אזוי וויכטיג צו גרענקען נישט אזוי ווייל דאס העלפט אונז בעסער צו קענען געוויסע אמת־זאגער און אידעאליסטען. נאר דאס איז נאך וויכטיגער אין די אינטערעסען פון די אמת'ן און סאציאלע אידעאלען גופא.

ווייל די מיינסטע פעררעטער קומען ארויס פון „אמת־זאגער" ביי וועלכע די אמת'ן זענען געווען אויסגעבארגטע און איינגעלערנטע, — א קאמופלאזש צו פערדעקען, בעוואוסט און אומבעוואוסט דערויף, זייערע אייגענע אנטאגאניסטישע צו די אידעאלען גופא.

ווען דער קאנפליקט צווישען דעם אמת און דעם אופן ווי דער אמת ווערט ארויסגעזאגט ווערט אפען און בולט — דאן קומט דער פערראט.

קאמוניסטען ווערען פאשיסטען, שטאלצע ציוניסטען — קלויז יהודעלעך; און פאלקס־פריינד, וואס פלעגען זיך האלטען אין איין שווערען, אז זיי האבען ליב די מאסען — ווערען פלוצלונג שטיוועלפוצער ביי דיקטאטארס.

פלוצלונג עס רעדט זיך נאר אזוי. ס'איז גארנישט פלוצלונג. ווייל זייער פערראט האט מען געקענט פאראויסזעהען אין דעם אופן ווי זיי פלעגען פרעדיגען זייערע אמת'ן, ווען זיי זענען נאך געווען הייסע און פערברענטע „אמת זאגער".

אגב, דוכט מיר, אז דאס איז די הויפט אויפגאבע פון דעם קינסטלער נאוועליסט, צו ווייזען און שילדערען דעם קאנפליקט צווישען דעם אופן און דעם אינהאלט, צווישען דעם טאט און די פסיכאלאגישע מאטיווען פון די פערשידענע סאציאלע טיפען און שיכטען.

און א סך מאל ווערען שטאלצע פסיכאלאגישע, אמת'ן דעגראדירט נישט ווילענדיג און אונבעמערקטערהייט דורך סאציאלע און נאציאנאלע עקאנאמישע בעדינגונגען און אומשטענדען.

און נישט נאר ביי יחידים נאר אויך ביי גאנצע פעלקער.

א מענש, צי א פאלק, קען אזוי לאנג זיך איינרעדען, אז ער איגנארירט זיין געגנער און אז ער איז גאר צו שטאלץ מיט איהם צו קעמפען, ביז וואנען (און מיטן צושפיל פון בעדינגונגען) ער הויבט נאר אן מורא האבען אויף אנ'אמת פאר דעם זעלבען געגנער.

מיר זעהען אפט ווי בעליידיגטע ווערען ווי פלוצלונג ארגאנט, ווי קנעכט ווערען מושלים; און ווי הוצפהדיגע ארגאנטען ווייזען ארוים זייערע אמתע קנעכטישע פחדנות.

און דאס אויך קען מען דערקענען אין דעם, ווי אזוי זיי שרייען אוים זייער שטאלץ, און זייער גבורה.

נאר די וואס ווילען עס נישט זעהען, און אויך נאר די וואס זענען אליין צופיל דערשלאגען קענען נישט דערקענען די אנגעבלאזענע גאווה פון די איצטיגע „נאצי גבורים".

נאר בעליידיגטע און נאטירליכע פחדנים קענען אזוי פיל און אזוי באמבאסטיש רעדען און שטאלצירען מיט זייער גבורה, מיט זייער שווערד.

ווייל אמתע גבורה בערימט זיך נישט אזוי, נעהמט זיך נישט אזוי איבער, און זוכט מיט אלע מיטלען אנצוווארפען אויף אלעמען א שרעק.

און ס'קאן זיין אז עס זענען איצט שוין פאראן אזעלכע קלוגע אייראפּעאישע סאציאלאגען, וועלכע טראכטען זיך, צוהערענדיג זיך צו די נאצישע בערימערייען אז „דייטשלאנד איז שוין ווידער שטארק און מעכטיג, אז דייטשלאנד איז שוין ווידער פעראיינגט". צי מיר זעהען איצט נישט דעם אנפאנג פונם סוף פון'ם מיליטאריסטישען דייטשלאנד? דער פחדנותדיגער „ווי אזוי" פערראט אזוי צו זאגען די גאנצע פוסטקייט און אנגעבלאזענקייט פון זייער איצטיגער שטאלץ און גבורה.

און נאך א בעסערער אפשר ביישפיל פון א נעזונטען און שטאלצען פסיכאלאגישען אמת, וואס איז געווארען קראנק, שעדליך, ווייל זיך אליין פערנייגענד איז אונזער אלטער „הכל לפי המביש".

ס'איז דא אזוי פיל אמת'ע מענשליכע ווירדע און דער פסיכאלאגישער אקסיאמע, אזויפיל אמת'ע „גלענצענדע איזאלאציע".

ווארום טאקע א מענש קען דאך נישט בעליידיגט ווערען פון א חרש שוטה וקטן, אדער טאר פון א משוגענעם הונט.

און דאך האט אונזער קראנק יודיש לעבען אין א קראנקער געזעלשאפט פערוואנדעלט אט דעם שטאלצען פסיכאלאגישען אמת אין איין פייגענבלאט צו פערדעקען די שענדליכסטע בעליידיגונגען, ווישט מען זיך מיטן ארבעל אפ די שפייעכץ פונם פנים און מען טרייסט זיך שטיל, קנעכטיש, קיינער זאל נישט הערען:

הכל לפי המביש והמתבייש...

ב'ווים, זיי וועלען האבען זייער סוף, מיר וועלען זיי איבערלעבען...

מיר וועלען אויך ביי זייער קבר שטעהען און ווישען זיך די שפייעכץ פון פנים.

נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג און זעלבסטפערוואלטונג

נאך א קרייזעל פון „בארדאנאיא וואליא" און מיין אויפטו דארטען

(זכרונות) ● פון ד"ר ח. זשיטלאווסקי

מיין ארבייט מיט די רוסישע חברים פון דוכאווויטשעס נאראדאוואלישען קרייזעל האט פאר מיר קלאר געמאכט פארוואס מיר, יודען אין רוסלאנד, דארפען זיך אנשליסען אן דער רעוואלוציאנערער נאראדאוואלישער בעוועגונג. (קיין אנדער רעוואלוציאנערע בעוועגונג איז דעמאלט אין רוסלאנד אי שוין נישט געווען, אי נאך נישט געווען).

קודם כל דארפען מיר דאס, צוליב דער נויטיגקייט, מיר זאלען אין אונזער עקאנאמישען לעבען, אריבערגעהן דער עיקר אויף דער ארבייט, א נאראדאוואלישע רעגירונג וואלט אונז, ווי ,מיעשטשאנעס' פערשאפט א פרייען צוטריט צו דער ערד און וואלט אונז געגעבען די מיטלען, איינצואָרדנען זיך לויט די נייע, סאציאליסטישע געזעצען פון דעם לאנד.

אבער נישט נאר פון אנ'עקאנאמישען, אויך פון א נאציאנאלען שטאנדפונקט איז נויטיג אזא אנשלוס אן דער בעוועגונג. מיר האבען דעמאלט נאך נישט גערעדט נישט וועגען „נאציאנאלע אויטאנאמיע" פאר די נישט־רוסישע פעלקער פון לאנד, נישט וועגען „נאציאנאלע מינאריטעטען רעכטען", נישט אפילו וועגען א פעדעראטיווען אויפבוי פון דער צוקונפטיגער סאציאליסטישער רעפובליק. די דאזיגע נעמען האבען מיר דעמאלט נאך נישט בענוצט, אבער די זאכן, די פרינציפען, וואס ליגען אונטער יענע נעמען זענען געווען פערטראטען אין אונזער געשפרעכען דורך דעם אלגעמיינעם געדאנק, פון דער ווייטגעהענדיגסטער „ארטיגער זעלבסטפערוואלטונג" („מיעסטנאיע סאמא־אופראוולעניע"). אין אט דעם געדאנק האב איך אריינגעטראגען די קארעקטור פון נאציאנאלער גלייכבערעכטיגונג.

מיר זענען אלע געווען הייסע אנהענגער פון דעם זעלבסטפערוואלטונגס געדאנק, קיין חידוש איז דאס נישט. גראד אין יענער צייט האט די רעאקציאנערע רעגירונג אנגעהויבען פיהרען א העפטיגען קאמף אנטקעגען די ארגאנען פון דער זעלבסטפערוואלטונג, אנטקעגען די „זעמסטוואס", די שטאטישע „דומעס" און דער עיקר, די דארפישע געמיינדעס, ריכטיגער איז צו זאגען, אז די „זעמסטוואס" און די „דומעס" — דאס רוב מעהר אדער ווייניגער ליבעראל געשטימטע — האבען געפיהרט אנ'עקשנותדיגען פערטיידיגונגס קאמף אפצוהיטען דאס ביסעל רעכט, וואס אלעקסאנדער דער צווייטער האט זיי געגעבען אין דעם פעריאד פון זיינע „ליבעראלע רעפארמעס". אלע פראגרעסיווע עלעמענטען פון דעם לאנד, אהן אנ'אונטערשיד זענען געשטאנען פאר די ארטיגע זעלבסטפערוואלטונגען און פאר דער נויטווענדיגקייט נאך ווייטער אויסצובויען זייערע רעכט.

די איינציגע נייעס, וואס איך האב מחדש געווען אין אט דעם פרט, איז געווען דער פרינציפ פון נאציאנאלער גלייכבערעכטיגונג אין די זעלבסטפערוואלטונגען — א געדאנק, נאך זעהר א ווייטער פון דעם סיימיסטישען געדאנק און פון אנ'אלגעמיין יודישער נאציאנאלער אויטאנאמיע, פאר וועלכען איך — דובנאוו און די „סיימיסטען" — האבען זיך שפעטער איינגעשטעלט; ווייט אפילו פון יענער „נאציאנאל־קולטורעלער אויטאנאמיע", פאר וועלכער עס האט גענומען קעמפען דער „בונד" אין די לעצטע יאהרען פון פאר דער „באלשעוויסטישער" רעוואלוציע.

נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג, אין די גרעניצען פון דער ארטיגער זעלבסטפערוואלטונג האט דעמאלט פאר אונז בעדייט נאר דעם גרונט געדאנק, אז יעדעם נישט־רוסיש פאלק אין רוסלאנד — פון די אזוי גערופענע „אינאראדצי" („אנדערשלינגען") — זאל האבען א רעכט און די מעגליכקייט אויסצובויען און אליין צו פערוואלטען אלע ארטיגע אינסטיטוציעס פון זיין גייסטיגען און קולטורעלען לעבען און זיין אייגענער פאלקסשפראך. דאס איז געווען דער קערנדעל, פון וועלכען עס זענען שפעטער ארויסגעוואקסען מיינע טעאריעס וועגען דער ראל און דעם בעדייט פון דעם נאציאנאלען עלעמענט אין דעם געזעלשאפטליכען לעבען און, וועגען די פראקטיש־פאליטישע פרינציפען וואס וואקסען ארויס פון יענע טעאריעס.

אבער אויך דאס עניוותדיגע קערענדעל, איז אין אנהויב געווען לגמרי ניי פאר מיינע חברים. נאך אומערווארטעטער איז אין דער ערשטער צייט געווען פאר זיי דער פאקט, וואס אנ'אינטעליגענטער, רעוואלוציאנערער יוד בעטראכט אויך זיין יודיש פאלק פאר א בעזונדער פאלק און פאדערט נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג פאר איהם, אבער סוף כל סוף איז אפילו אזא אנטי־נאציאנאל, אזא במת קאסמאפאליטיש געשטימטער מענש, ווי קאליא לאכאוו, צוגעשטאנען צו דעמזעלבינען געדאנק, ווען איך דערמאן זיך איצטער זיינע אנשויאונגען אן מיינע געשפרעכען מיט איהם וועגען דעם ענין, קאן איך מיט זיכערקייט זאגען אז זיין שטאנדפונקט איז אין פרינציפ געווען דערזעלביגער, וועלכען לענין האט שפעטער פערטיידיגט אין דער נאציאנאלער פראגע. מען דארף געבען יעדען פאלק, אין די גרעניצען פון דער ארטיגער זעלבסטפערוואלטונג, „נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג", אבער מען דארף אין דערזעלבער צייט דערקלערען דעם פאלק, עס זאל זיך נישט קוואפען אויף דעם גאנצען ענין „נאציאנאליטעט" און זאל בעסער שטרעבען צו א פולען קולטורעלען צונויפגוס („סליאניע") מיט אלע אנדערע פעלקער אויך אינם פרט פון שפראך.

א היבש ביסעל דעבאטען האב איך מיט קאליא'ן געפיהרט אויף אט דער טעמע. און איך האב איהם פון זיין שטאנדפונקט נישט געקענט אראפשלאגען. איך האב דעמאלט בעטראכט פאר א גרויסען געווינס, וואס אויך ער גיט צו, אז דער ענטפער אויף דער פראגע: „צונויפגוס" אדער „נאציאנאלע אייגענלעבינקייט" (פיהרען אנ'אייגענעם נאציאנאלען לעבען, „סאמאביטנאסט", וואס האט אבער אויך דער טייטש פון נאציאנאלער אייגנארטיגקייט) דארף איבערגעלאזען ווערען צו די פעלקער גופא. און אז די ארטיגע זעלבסטפערוואלטונגען דארפען געבען די פעלקער אלע מעגליכקייטען צו לעבען אנ'אייגענעם לעבען, אויב דאס ליגט אין זייער „פאלקס־ווילען"... נישט אומזיסט איז דאך אויך קאליא געווען א „נאראדאוואל" — אנ'אנהענגער פון דעם פאלקס־ווילען.

אט די שמועסען און דעבאטען, סיי אינם קרייזעל, סיי פריוואט מיט קאליא'ן, האבען מיר אבער נאך קלארער געמאכט, וואס איך האב שוין פריהער געוואוסט, אז דער גאנצער ענין פון „נאציאנאליטעט" איז טעארעטיש זעהר פערפלאנטערט, און אז מען מוז זיך גרינטליך פאנאנדערקלייבען אין איהם.

און אויך א דריטער געדאנק האט זיך ביי מיר געגומען איינפעסטיגען, א דאנק די ארבייטען אין דעם קרייזעל, דאס איז דער געדאנק, אז מיר, יודישע סאציאליסטען, מוזען אויסבויען אנ'אייגענע יודיש־רעוואלוציאנערע, נאראדאוואלישע ארגאניזאציע.

אט דער געדאנק האט זיך אין מיר נאך מעהר פערשטארקט, א דאנק א פאר נייע בעקאנטשאפטען דאס מאל שוין מיט יודען.

אומאפהענגיג פון אונזער קרייזעל, האט זיך אין וויטעבסק געלעבט און געטומעלט נאך א קרייזעל יונגעלייט, דאס רוב יודישע, וואס האבען זיך געגרופירט ארום קאליא'ן, זיי אלע האבען געהערט צו דער יודישער ראדיקאלער יוגענט. עס איז צווישען זיי געווען א פאר איבערגעבליבענע פונם אמאליגען שלמה זאוועל ראפאפארטס (אנסקי'ס) קרייזעל, וואס האט עקזיסטירט איידער שלמה־זאוועל איז אוועקגעפאהרען קיין טיף־ראסיי און דערנאך קיין הדרום רוסלאנד „צונויפצוגיסען זיך מיטן פאלק."

דער קרייזעל ארום קאליא'ן האט זיך שפעטער פערוואנדעלט אין א רעגולערער „קאמונע". מיט א גרויסער ליכטיגער בשותפותדיגער דירה און מיט א געמיינשאפטליכער קאסע, וואס דאס געלד האט „געגלאנצט מיט זיין אבסאלוטער נישט־פאראנענקייט". אבער וואס פלעגט פון צייט צו צייט זיך אנפילען פון געמיינשאפטליכע פערדינסטען — דער עיקר, פון אייבערשרייבען אקטיארישע ראלען פארן ארטיגען טעאטער, איך האב א לאנגע צייט נישט געוואוסט וועגן דער עקזיסטענץ פון יענעם קרייזעל און האב זיך מיט איהם ווייניג געאינטערעסירט, בעקאנט געווארען מיט איהם בין איך דורך א צופאל.

אין וויטעבסק איז דעמאלט געקומען צוריק פון „ראסיי" מיינער א חבר, פון די חדר־יאהרען, יעקב מינץ, דערזעלביגער מינץ וואס איז א סך שפעטער גוט בעקאנט געווען אין די ראדיקאלע קרייזען פון ניו יארק, ווי א מיטגליד פון דער אמעריקאנישער סאציאל דעמאקראטישער פארטיי, און נאך שפעטער ווי א מיטגליד פון די סאציאליסטען ־ רעוואלוציאנערען.

י. מינץ, דאס רוב א שווייגער, איז געווען א העכסט געבילדעטער מענש. און זיין בילדונג האט ער געהאט צו פערדאנקען נאר זיין אייגענער אינטענסיווער ארבייט. מינץ איז אין יענער צייט געווען דער איינציגער מענש אין וויטעבסק, מחוץ דוכאָוויטשעס קרייז, און מיינע אייגענע, צו וועלכען איך האב מיך געפיהלט זעהר נאהענט, ער פלעגט אפט קומען צו מיר. מיר פלעגען אפט ארומשפאצירען אין שטאט און אויסערן שטאט אין לאנגע געשפרעכען אויף די טעמעס, וואס האבען דעמאלט אינטערעסירט די ראדיקאל ־ געשטימטע יוגענד, אויך די יודיש־נאציאנאלע פראגע האט אין אונזערע געשפרעכען נישט געקאנט אויסגעמיטען ווערען, איך האב געשפירט פון זיינע פראגען און בעמערקונגען, אז מיינע ארגומענטען מאכען אויף איהם א רושם.

ער האט מיך אביסעל בעקאנט געמאכט מיט דעם באהעמישען לעבען און זייער קאמונע, די שטריכען האבען הארמאנירט מיט קאליא'ס כאראקטער, נאר האבען אויך אביסעל דערמאהנט אן דעם לעבען פון אנסקי'ס קרייזעל. ביי „קאהאאדא'ן". אין דעם ווייטערדיגען געשפרעך זענען מיר ארויף אויף מיין געדאנק פון אנ'אייגענער יודישער רעוואלוציאנערער ארגאניזאציע, מינץ האט אויך פריהער קיינמאל נישט צוגעשטימט און גאנצען צו מיינע נאציאנאלע אידעען. אויך דאס מאל איז ער נישט געווען איבעריגענס בעגייסטערט פון מיינע נאציאנאלע אויסזיכטען און האפענונגען, ער האט אבער איינגעזעהען אז אזא ארגאניזאציע וואלט געקאנט ברענגען א היפשען נוצען דער פארטיי נישט נאר דורך דער פראפאגאנדע פון די נאראדאוואלישע אידעען, נאר אויך דורך אנדערע ארבייטען, וועלכע א יודישע ארגאניזאציע וואלט געקאנט זעהר גוט דורכפיהרען.

מיר האבען אויך גערעדט וועגען דעם וואס די טעטיגקייט פון די פארטייגרופען אויף די ערטער, איז, אויף וויפיל דאס איז אונז בעקאנט, ווייט נישט צופרידענשטעלענד, די פארטיי האט אנערקענט די נויטיגקייט ברייטער צו מאכען איהר באזים אין דער געזעלשאפט, אין מיליטער, אין דער שטאטישער ארימקייט בכלל און אין דער ארבייטערשאפט בפרט. פאקטיש אבער קאכט מען זיך נאך אלץ אין דעם אייגענעם אינטעליגענטישען זאפט, א יודישע ארגאניזאציע וואלט געקאנט מאכען דעם פרוב אריבערצוגעהן צו א ברייטערער פראפאגאנדיסטישער און ארגאניזאטארישער ארבייט אין די מאסען.)

מיר האבען שפעטער נאך עטליכע מאל ארומגערעדט דעמזעלבינען ענין, עס איז פאר מיר געווען קלאר, אז מען האט שוין געפיהרט געשפרעכען אויף דערזעלביגער טעמע מיט א פאר ערנסטערע חברים פון קאליא'ס קרייזעל, געשפרעכען פון א ריין טעארעטישען און היפאטעטישען כאראקטער — אנ'ערך, צי מעג מען האבען אזא ארגאניזאציע און וואס פאר אויסזיכטען זי וואלט געהאט ביי די יודישע פאלקס־מאסען.

וואס מעהר מיר האבען ארומגערעדט דעם ענין אלץ קלארער און האפנונגספולער האבען זיך גענומען ארויסווייזען זיינע שאנסען, מינץ און זיינע חברים זענען בעסער פאר מיר געווען בעקאנט מיט די פאלקסמאסען אין וויטעבסק, די יודישע, ווי די נישט יודישע.

איינמאל האב איך זיך צונויפגעטראפען מיט א רוסישען ארבייטער אין די מיטעלע יאהרען, א פועל ביי א יודישען שוסטער. מיר האבען זיך פונאנדערגערעדט. און צו מיין פערוואונדערונג האט ער גענומען פלאפלען עפעס וועגען דער „נאראדנאיא וואליא" און דערביי דערמאהנט אזעלכע נעמען ווי זשעליאבאוו, פעראווסקאיא, און כאלטורין, ווענען ער האט אטעסטירט מיט די ווערטער: „אט דאס איז געווען אנ'אמתער ארבייטער!" איך האב זיך געמאכט נישט וויסענדיג פון אט די אלע זאכען, און שפעטער דערצעהלט וועגען איהם קאליא'ן. קאליא האט אבער געוואוסט וועגען איהם פון פריהער, און ער האט מיך געווארענט: ס'איז א שיכור, מיט א שרעקליכען פלאנטער אין מוח, און דער רוח ווייסט איהם, וואס ער איז נאך א חוץ דעם, בעסער זיך נישט ארייכלאזען מיט איהם.

מינץ און זיינע חברים האבען אבער געהאט מעהר געלעגענהייט צו טרעפען זיך מיט פאלקסמענשען און א טאג־טוז זייער רופס.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

דער בראשית פונם לוין־סיסטעם אין דער לאדזער ביינוועל־אינדוסטריע

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

לאדז איז געוואקסען אין אנ'אומדערהערט שנעלער טעמפא, די צאהל פון דער בעפעלקערונג איז געשפרונגען פון 8559 אין 1839, ביז אויף 16415 אין 1841, (כדי צו פערשטעהן דעם אומגעהויערען וואוקס פון דער בעפעלקערונג אין א משך פון צוויי יאהר, דארף מען געדענקען אז אין די יאהרען 1838־1840 האט מען צוגעטיילט צו דער שטאט בעדייטענדיגע אונטערשטעטישע שטחים פון אנ'אויבערפלאך פון 534 הא. אין 1840, איז שוין אויף דעם נייעם פלאן געשטאנען 150 הייזער).

אבער שוין אין 1840 האבען זיך געלאזט פיהלען די ערשטע סמנים פון דעם אנקומענדיגען קריזיס: עס האט זיך אנגעהויבען צו פערקלענערען די פרעקווענץ פון פרעמדע סוחרים, עס האט זיך פערקלענערט דער אפזאץ, שפעטער איז דער קויף פון ביינוועל־סחורות שטארק בעגרעניצט געווארען, אלגעמיינע דעפרעסיע, ארבייטסלאזיגקייט, דוחק אין מזומן און נויט, צווישען די וועבערס, די גרעסטע שטייגערונג האט דער קריזיס געהאט אין די יאהרען 1844—1845, אין 1843 הייבט זיך אן א ירידה אין דער צאהל פון דער שטאטישער בעפעלקערונג. די ירידה געדויערט ביז 1847, און אין די איבערברוכס יאהרען 1844—1845, נעהמט די בעפעלקערונגס־פערקלענערונג אן א פאנישען כאראקטער; מען ענטלויפט פון דער שטאט אויס מורא פאר הונגער, מחמת פחד פאר ארבייטסלאזיגקייט.

(כדי צו אילוסטרירען די בעפעלקערונגס־פערקלענערונג אין יענע יאהרען, איז כדאי אנצווייזען אויף פאלגענדיגער נאטיץ פון לאדזער שטאט־פרעזידענט פון 21 יולי 1845: „אין תחילת 1844 האט די לאדזער בעפעלקערונג אויסגעמאכט 15764 קעפ. במשך פון'ם יאהר האבען אויסגעוואנדערט, מחמת ארבייטסלאזיגקייט פון לאדז און זיך בעזעצט אינם לאנד פון קעניגרייך, 1163 פערשוין, אזוי אויף תחילת 1845 איז אין לאדז געבליבען 14601 נפשות. במשך פון די ערשטע 6 חדשים פון 1845 האבען פון לאדז אויסגעוואנדערט 1938 מאן, אזוי אז איצט (דעם 21 יולי 1845) איז אין לאדז געבליבען 12663 מענשען". דערפון אלזא זעהען מיר, אז במשך פון אנדערטהאלבען יאהר האט די בעפעלקערונג זיך פערקלענערט אויף 20 פראצענט.

די קריטישע סיטואציע פון די וועבערס, די ארבייטסלאזיגקייט, דער דוחק אין קאפיטאלען — דאס אלעס האט געווירקט צו דעם אויסערגעוועהנליכען פונאנדערוואוקס פונם לוין־סיסטעם. „היינט (1844) גייען די וועבערס אליין איבער די געוועלבער פון די יודישע קרעמערס און בעטען זיך אז זיי זאלען ביי זיי אפקויפען די אויסארבייטונגען, אבער זיי ווערען פון די טירען ארויסגעשטופט, און שפעטער — מכלומרשט צוליב רחמנות — זעהענדיג די נויטיגסטע הצטרכותן פון די וועבערס, נעהמען זיי ביי די וועבערס צו די סחורות, אונטערן קאסטען פרייז, דערביי נאך, בעקומען זיי נישט פאר די סחורה מזומן געלד, נאר פרישען גארן אויף אנדערע סחורות און פון 45 ביז 75 זילבערנע קאפיקעס, אפהענגיג פון דעם שטיק אויפגעארבייטע סחורה, מלאכה־געלד", (פראטאקאל פון 13 אפריל 1844).

לויט דעם בעריכט פון שטאט פרעזידענט האט דער סיסטעם פון „אויסבייטען גארן אויף פערטיגע סחורות ביי א קליינעם צוצאהל פון מזומן", זיך נאך אנגעהויבען אין 1841, פון איבער 1000 זעלבסטשטענדיגע וועבערס אין לאדז אין 1844, האט נאר אנ'ערך פון 200 געקויפט גארן פון מזומן און די רעשט האט גענומען גארן פאר פערטיגע סחורות, בזה האופן ווערט פון א גאנצער רייהע יודישע גארן לאגעריסטען „פאבריקאנטען אהן פאבריקען".

איינער פון די ערנסטערע פערלעגער (לוינער) איז צו יענער צייט געווען דער אונז שוין בעקאנטער סוחר, איצעק זיידעמאן, וועגען וועלכען דער לאדזער מאגיסטראט שרייבט, אין 1843, בזה האופן: „זיידעמאנס בעהויפטונג אז ער זאל האבען געפיהרט בעדייטענדיגע פאבריקען און וועלכע ער זאל האבען בעשעפטיגט ביז 1000 מאן, ענטשפרעכט נישט דעם אמת... ער איז נאר א געוועהנליכער הענדלער פון באנוועל־גארן און צוגלייך מיט אלע, אדער ער פערקויפט פאר געלד, אדער ער בייט אויס דעם גארן אויף סחורה, צי נאר ער גיט אוועק דעם איינצעלנעם וועבער גארן אויף וועקסלען און פייניגט איהם שפעטער אזוי, אז ער לידיגט איהם אויס פון די לעצטע מיטלען און דערפיהרט איהם צו פולשטענדיגער רואין און סיידען נאר אט מיט די מעשים זיינע, קען איהם געגעבען ווערען די בכורה איבער אלע אנדערע גארן־הענדלער". פון דעמדאזיגען מאגיסטראט־פראטאקאל, קענען מיר דרינגען, אז די צאהל וועבערס־באלופניקעס, וואס זיינען געווען בעשעפטיגט ביי זיידעמאנען, איז געווען א גאנץ אנזעהעוודיגע, פון דער צווייטער זייט ווידער, הילט אונז דער דערמאהנטער פראטאקאל אויף די פערשארפטקייט פון די בעציהונגען און די פערביטערונג וואס האט געהערשט צווישען די וועבערס, און די כאראקטעריסטישע שטעלונג פון מאגיסטראט, וועלכער האט אינם קאנפליקט צווישען די וועבערס און זייערע פערלעגערס זיך שטארק אנגאזשירט אינם צד פון די וועבערס.

אויסער די גארן לאגעריסטען, האבען אין דער ארגאניזירונג פון דער לוין אינדוסטריע, אנ'אקטיווע ראל געשפילט, אויך די קרעמערס, וועלכע האבען, אמת, אויף אייגענער רעכנונג, זעלטענער בעשעפטיגט וועבערס, דערפאר אבער זענען זיי עפטער ארויסגעטרעטען אין דער ראל פון פערמיטלערס, צווישען די לאגעריסטען און די וועבערס. (די דאזיגע פערמיטלערס האט מען גערופען „ליווראנטען", אדער „לוין־קעטניקעס").

אויף אנ'אנאלאגישען אופן האט, צו דערזעלבער צייט, דער לוין־סיסטעם, זיך אויך ענטוויקעלט אין אנדערע אינדוסטריעלע צענטערס פון לנד.

בפרט האט זיך דער לוין־סיסטעם ענטוויקעלט אין דער קאלישער גובערניע, ווי אין פאביאניץ, זדונסקא־וואליא, טשענסטאכאוו, און אין די פאבריקס־ישובים: קאמיעננא־פאלסקא, סטארא־הוטא און טשארני לאס, „די יודען האבען אנגעהויבען זיך צו רופען „פאבריקס אונטערנעהמער". אין קאנסטאנטין זענען די וועבערס, בפירוש, אויסארבייטערס פון דעם יודישען לאגעריסט יעקב באהאריע, וועלכער גיט ארויס גארן אויסצוארבייטען, דורך דער פערמיטלונג פון קרעמערס" (ארכיוו פון אלטע אקטען אין לאדז, קאטאל. נומ. 3871). לויט די ראפארטען פון די שטאטישע בירגערמייסטערס און די דעלעגאטען פון דער רעגירונגס־קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים פון 1844, בעקומען מיר פאלגענדיג בילד פון דער פאפולערקייט פון לוין־סיסטעם אין יענער צייט: אין פאבאניץ זענען געווען 187 וועבערס, אין זדונסקא וואליא — 30 וועבערס, אין קאליש — 51, אין טשענסטאכאוו —127, אין קאמעניעץ־פאלסקא — ארום 300 וועבערס, אין קאנסטאנטין, טאמאשאוו און אין ווארשע הערשט, צווישען די ארימע וועבערס כמעט בלויז באלופניצטווע. די וועבערס דאגעגען אין אלעקסאנדער, אזארקאוו (10) און אין זגערזש (36) ארבייטען אויף אייגענער רעכנונג און פערקויפען אויך אליין זייערע אויסארבייטונגען, די צאהל פון די וועבערס. וועלכע זענען אנגעגעבען אין דער אויביגער אויפשטעלונג, זענען הפנים, נישט פולקאם; די וועבערישע באלופניצטווע, איז צווישען אנדערע. אויך געווען שטארק ענטוויקעלט אין זע־

אוי, דלות מיינער!...

מאנאלאג פון אנ'אפגעקומענעם גביר

פון י. אבערזשאנעק

ווער איך בין? ווי איך הייס? דאס וועל איך אייך באין אופן נישט אויסזאגען, פארוואס? צוליב כמה טעמים. ראשית, כאפ איך נאך אמאל א גמלת־חסד'ל, והשנית, קינדער. מ'שטעהט אין שידוכים. צו וואס דארף מען עס וויסען, אז איך בין א יוד א קבצן? א דלות פון זיין ליבען נאמען?

מיינט איהר דאך אפשר אז איך בין א געבוירענער אביון? אויב איהר מיינט אזוי האט איהר א טעות. ווי איהר קוקט מיך אן, בין איך א פאר־מלחמהדיגער גביר, האב מיר געהאט אנ'אייגענע פאבריק, אנ'אייגענעם קוימען, כ'האב מיר צוויי, דריי מאל אין יאהר געקאנט „פאזוואליען" צו... באנקראטירען. האב מיר געהאט מיין יעהרליכען מאלאזש, וואס האט צוויי, דריי מאל אין יאהר „איבערגעמאלעוועט" די שילד. איינמאל אויף מיין ווייבס נאמען, ס'צווייטע מאל אויף דער שוועגערס נאמען. ס'דריטע מאל — אויף דער שיקסעס נאמען — ס'איז געווען ווער מיט גיטס גינט!..

א חוץ דעם האב איך געליטען אויפן הארץ. מיין ווייב — אויף דער גאל — נגידיש!

נו, האט זיך געמאכט א מלחמהלע אויף דער וועלט, דער רוס האט זיך געשלאגען מיטן פרייס, איז עס אויסגעגאנגען צו מיין קאפ. זיי האבען זיך געשאסען, און איך בין דערהרגעט געווארען, אויס פאבריק, אויס קוימען, אויס באנקראטלעך. אויס מאלאזש, איך האב נישט קיין הארץ, און מיין ווייב האט נישט קיין גאל — א דלות מיטן קנאק!

האט ער, דער דלות זיך צו מיר צוגעטשעפעט ווי א בחור צו א מיידעל, מיט א פעטען נדן, ווי דער סעקוועסטראטאר צו א שופלאדעל. ווי א כלל־טוער צום בענקעל, וואו איך געה, פערלויפט ער מיר דעם וועג. איך יאג איהם מיט שטעקענעס, און ער ריהרט זיך נישט. ער האלט אין איין קריכען, פון דער קאסע איז ער געקראכען אויף די פאליצעס, פון די פאליצעס אין די קעשענעס. ער האט שוין געהאלטען ביים פנים, דא האב איך מיך ענטקעגענגעשטעלט און געזאגט:

— סטאפ! אויפן פנים נישט! וואו דו ווילסט קענסטו קריכען, נאר אויפן פנים — נישט! ווארום דאס פנים איז א מסור, און פאר א מסור היט איך מיך...

איהר זעהט מיין פנים? דאס זעלבע נגידישע פנים, די זעלבע נגידישע פעריקעמטע, צוויי־שפיציגע פראנץ־יאזעף־בארד. דאס זעלבע נגידישע רונדיגע „פשעדוואיעננע" בייכעל. דעם זעלבען נגידישען קארק. אומעטום האב איך דעם דלות געלאזט קריכען נאר נישט — אויפן פנים.

וואו נאך האב איך דעם „סוחר" נישט צוגעלאזט? אין דער וואוינונג אריין. קומט איהר אין מיין וואוינונג אריין, וועט איהר נישט גלויבען, אז דא, אין די דריי שטובען, מיט א קוך, מיט ווי־גארעס, אויף דער סאמע פעטריקאווער גאס, פייפט דער דלות, ביי דער טיר א גלעקעל „פראשען דזוואנישט". קומט איהר אריין, הייסט מען אייך א אפווישען די פיס. מיין ווייב אין א ווייסע שירץ פאפערעט זיך ביי דער קאלטער קוך. צום מיטאג ווערט א געקלאפעריי מיט די געבלימעלטע טעלערס, מען שטעלט זיי אויף טישען, מ'נעהמט זיי צוריק אראפ — נישט איינגעגעצט. די איינציגע „מאכלים" ביים מיטאג זענען: צאהן שטעכערלעך און סערוועטקעס, און שטאט קאמפאט — א פארציע... צייטונג. דאס זעלבע איז מיט אווענד־ברויט. אבער אין דער שטוב? אין דער שטוב וועט איהר איהם, דעם דלות, באין אופן נישט בעמערקען.

נו, האב איך טאקע נאך איצט א שם פאר א נגיד, מ'טראגט מיר אן געשעפטען. שידוכים פאר די טעכטער. סאמע בוימעל, שמן זית, דאס אמת'ע פיש... פיש... — וואזשנע זאכען, איינס און איינס, איך מאך דעם אנשטעל, פרעג מיך אויס: ווער איז דער טאטע? וואס איז דער חתן? — און אין הארצען טראכט איך מיר:

— אוי, דלות מיינער!...

נאר דאס וואס האט פאסירט די היינטיגע וואך וועל איך קיינמאל נישט פערגעסען, די מפלה וועל איך געדענקען ווי לאנג איך וועל לעבען.

הערט, וואס היינטיגע וואך איז געווען:

אין מיטען „מיטאג" ווען מיין ווייב האט אויפגעגעבען איהרע „פאטראוועס", די צאהן־שטעכערלעך, און די סערוועטקעס, קומט אריין דער בריף־טרעגער און דערלאנגט מיר א פערמאכטען קאנווערט. עפען אויף, נעהם לייענען, ס'ווערט מיר ליכטיג פאר די אויגען. א וויזיטקארטע! און ווייסט איהר פון וועמען? פון שוועדישען קאנסול, מאקס קאהן! און ווייסט איהר, וואס דער שוועדישער קאנסול שרייבט צו מיר? ער שרייבט צו מיר אזוי:

„הער........

אין נאמען פון צ. ק. ב. וועל איך אייך בעזוכען מארגען צווישען 1 ביז 2 נאכמיטאג.

מיט אכטונג

מאקס קאהן

שוועדישער קאנסול אין לאדז.

האב איך געדרעהט די וויזיט־קארטע פון אלע זייטען, כ'האב נישט געגלויבט מיינע אייגענע אויגען. דער שוועדישער קאנסול מאקס קאהן, צו מיר? יא, ס'איז דאך פארט אדרעסירט צו מיר. בפירוש מיין נאמען, מיין אדרעס.

און וואס בעדייטען די ראשי תיבות צ. ק. ב.? האב איך גענומען אריינלערנען אין דעם פשט פון די ראשי תיבות.

— וואס קלערסטו אזויפיל? האט מיין יודענע מיר געגעבען צו פערשטעהן, צ. ק. ב. בעדייט אוודאי „צענטראלני קאמיטעט בהדאוולאני". מ'געהט בויען א נייע פאבריק, וויל מען דיך צונעהמען פאר א שותף...

— יודענע, וואס דו ביזט! וואס מיר פאבריק, און ווען מיר שותף? איך זאג דיר, אז דאס געהט דער שוועדישער קאנסול אונז אריבערפעקלען קיין שוועדען, א קאנסול קומט נישט עפעס סתם אזוי אויף גייאיצען. א קאנסול שיקט נישט עפעס סתם אזוי קיין וויזיט־קארטען. א קאנסול איז א מיניסטער, דו הערסט, פעסע, א מיניסטער!

נו, איז ביי מיר אין שטוב געווארען א טרוואגע. מ'האט געפוצט און געריימט ווי אויף פסח, מיין יודענע האט זיך געלאזט „אדנאוויען" ס'שיטעל, די טעכטער האבען געארבייט ביי די ברעמען און ביי די ליפען, דער „רעמאנט" איז געגאנגען אויף דער גאנצער פארע. איך אליין האב מיר פערקעמט די בארד. צוגענעהט קנעפלעך צו דער שבתדיגער קאפאטע — א קליינינקייט, א קאנסול! א ווערטעלע א מיניסטער!...

אין מיטען דערינען, עפענט זיך די טיר און עס קומט ווידער דער בריף־טרעגער ווידער א קאנווערט, עפען אויף. ווידער א וויזיט־קארטע, שוין נישט פון קאנסול, אבער כמעט מיט דעם זעלבען אינהאלט:

„הער....

אין שייכות מיטן בעזוך פון דירעקטאר פון קייה אין ארץ ישראל, דיכטער לייב יפה, וועלען מיר אייך בעזוכען מארגען צווישען 1 ביז 2 נאכמיטאג.

— פעסעלע! האב איך א געשריי געטון, דו זעהסט וואס דא טוט זיך? — א צווייטע וויזיט קארטע, און ווייסטו באטש פון וועמען? נא, לייען, דער דיכטער לייב יפה איז געקומען פון ארץ ישראל קיין לאדז, קומט ער צו מיר צו־גאסט. איצט פערשטעה איך שוין די גאנצע מעשה. דער קאנסול האט געהערט אז מ'געהט מיך אריבערנעהמען קיין ארץ־ישראל וויל ער מיך כאפען קיין שוועדען. דו זעהסט פעסעלע, ווי מ'רייסט זיך צוליב מיר. דער קאנסול וויל מיך כאפען קיין שוועדען און יפה וויל מיך דווקא האבען אין ארץ ישראל... איצט איז דאך טאקע א הארבע קשיה: וואס טוט מען יעצט? וואוהין פאהרט מען? קיין שוועדען אדער קיין ארץ ישראל? וואס זאגסטו. פעסעלע?

—איך האלט פון "קטא דאיע וויענצעי"... ווער ס'וועט געבען מעהר, מיט דעם וועט מען פאהרען — בין איך גערעכט?

— יא גערעכט, אבער דאס ערגסטע וואס ביידע וועלען זיי זיך נאך צוזאמענטרעפען אין איין צייט, ווי פאסט עס צו האנדלען אין איין צייט מיט ביידע גלייך?

— שא, איך האב אנ'עצה, האט מיין יודענע געזאגט, איך וועל האנדלען מיט שוועדען, און דו מיט ארץ ישראל....

— יא, גערעכט, אזוי בלייבט עס, האב איך מסכים געווען מיט מיין ווייבס עצה.

נו, שטעלט איך פאר, אז א גאנצע נאכט איז מען שוין נישט געשלאפען ביידע, איך און מיין ווייב האבען מיר זיך געחזרט וואס מיר האבען צו טענהן. א גאנצען פארמיטאג האבען מיר געהאלטען אין איין קוקען אויפן זייגער.

פינקטליך 1 פארמיטאג, מ'קלינגט, ס'קומט אריין אנ'עלעגאנט געקליידעטער בע'חנטער יונגערמאן. אין דער בעגלייטונג פון א יונגנמאן מיט א טעקע אונטערן ארעם. באלד דערנאך ווידער א קלינג ס'קומט אריין א צווייט פארעל, ביידע מיט טעקעס.

— איך בין אין נאמען פון צ.ק.ב האט געזאגט דער שווארצער בע'חנטער יונגערמאן.

— און איך בין פון ק. ה. האט געזאגט דער צווייטער.

האבען מיר, איך און מיין יודענע, זיך העפליך פערנייגט. מיין ווייב האט „זאפראשעט" צ.ק.ב. אין א בעזונדער חדר, און איך בין געבליבען מיט ק.ה.

האט דער פון ק.ה. פאר מיר געהאלטען א גאנצע דרשה. און מיר אויפגעוויזען וואס דער ק.ה. טוט אויף אין ארץ ישראל, און צום סוף גיט ער מיך א פרעג:

— נו, דארף מען שטיצען דעם ק. ה.?

— אוודאי שטיצען! נאך ווי שטיצען! קאלאניזירען יודען אין ארץ ישראל? א פארך איז דער יוד וואס שטיצט נישט דעם ק.ה. — אזוי האב איך געענטפערט.

— נו, האט יענער ארויסגענומען א ביכעלע און מיך געפרעגט:

— וויפיל?

האב איך דאך פערשטאנען אז דאס פרעגט ער וויפיל איך דארף אויף רייזע־הוצאות כ'זאל פאהרען קיין ארץ ישראל. האב איך איהם געענטפערט:

— וואס מעהר איז בעסער...

— ניין, זאגט וויפיל., 500 פונט? 1000 פונט?

— זאל זיין טויזענד — האב איך געענטפערט.

האט יענער געשריבען, און צום סוף זאגט ער צו מיר:

— נו?

— וואס נו?

— נו, לאמיר זעהען כסף!

— וואס הייסט?

— נו, די טויזענד פונט, וואס איהר האט געצייכענט פאר ק.ה.!

— וואס? איהר ווילט גאר פון מיר טויזענד פונט?

— נאר וואס? אפשר ווילט איהר, מיר זאלען אייך געבען?

— אוודאי איהר מיר, וואס דען? איך —אייך?

וואס אין צווייטען צימער איז פארגעקומען קאנט איהר זיך שוין ליכט פארשטעלען, פון צווייטען צימער האט מען געהערט די זעלבע סצענע:

— וויפיל?

— וואס מעהר איז בעסער.

— נו?

— וואס נו?

— איהר האט דאך געצייכענט!

— איך — אייך געלד?

— וואס דען?

איהר ווילט וויסען דעם סוף? דער סוף איז געווען, אז ביידע: צ.ק.ב. און ק.ה זענען ביידע אוועק. שטעהענדיג ביי דער טיר האבען זיי זיך פאר מיר ענטשולדיגט:

— זייט מוחל, א מיספערשטענדניש!

— אזעלכע צרות, האט א פארמלחמה'דיגער גביר וואס לאזט נישט דעם דלות אויפן פנים ארויף — אוי, דלות מיינער!

דער מגיד מיטן טייוועל

(א מעשה שהיה ונברא) פון משה בראָדערזאָן

פירשפרעכער:

(דערציילעריש) געווען איז עס אַנומעלטען,
אין לאַנד אין אַ נישט ווייטען —
אין צייטען נישט צעטומעלטע,
גאָר לאַנג צוריק — פאַרצייטען:
אין טל ומטר ־ שטעטעלע
א רבי׳ל איז געזעסען,
און צווישען פשט און פשט׳עלע
אַ מאַלצייטיל געגעסען . . .
און ווי ער זיצט און עסט אַזוי —
און וואויל איז צו זיין גומען,
קומט אָן צו איהם אַני־אָרימאַן
אַ מגיד איז געקומען:

מגיד:

א גוטער מאָרגען, רביניו,
געוועזן שוין דאָ אַ מאָל צעהן . . .
צי קאָן איך מיט אייך מיטעסען,
איצט מיטהאַלטען דעם מאָלצייט . . .

רבי׳ל:

ניין, פעטער, דאָס־אָ, וועסטו נישט,

מגיד:

כ׳בין הונגעריג, — איך לעבען . . .

רבי׳ל:

דו וועסט נישט מיטהאַלטען מיט מיר . . .
ווייל איך וועל דיר נישט געבען . . .

פירשפרעכער:

(דערציילעריש) און ווי מען שמועסט אָט אַזוי
און ניין זאָגט רבי ענדזיל —
ברענגט ברייט די רביצין אריין
א ברוין ־ געבראָטען גענדזעל:
אַ וועלט פערשמעקט דאָס גענדזעלע,
ס׳צוגייט אין אלע גלידער . . .
דערשפירט עס גלייך דאָס מגיד׳ל,
און רופט זיך אָפּ׳עט ווידער:

מגיד:

נו, מילא נישט — איז דארף מען נישט..
איך האָב עס טיף ניין איילען . . .
צי מעג איך אָבער, רביניו,
א מעשה׳לע דערציילען?

רבי׳ל:

אָט־דאָס־אָ מעגסטו — מעגסטו טון,
און אויב דו ווילסט, איז — איצ׳ער!
נאָר זעהסט דאָך, טרוד בין איך איצט,
טאָ מאַך עס זשע בקיצור!

פירשפרעכער:

(דערציילעריש) הכלל, מיט תנועות און מיט
רייד
מיט רבי׳ל אונטער אָרעם —
דערציילט דאָס מגיד׳ל, דערציילט
מיט פסוקים פיל פון ספרים . . .
אַנומעלטען — דערציילט ער איהם
אין וועג אין וועג אין לאַנגען . . .
א רב איז מיט א מגיד׳ל
אין ווייטען וועג געגאַנגען . . .

רב און מגיד׳ל (זינגען אין גאַנג)

לאמטידערריי־ריי
לאמטידעריי —
זאָל מען משיחן
טרעפען הלוואי! . . .
לאמטידעררייי־רים,
לאמטידערים, —
לאָמער כאָטש טרעפען
א מלאַך אלהים! . . .
לאַמטידערייראָם
לאַמטידעראָם —
גאָטעניו, טאטעניו,
גאָט פון אברם!

פירשפרעכער:

(דערציילעריש) און ווייטער זאָגט דאָס מגיד׳ל:
— פערשטייט איהר מיך, ר׳ ענדזיל,
עס קומען אָן זיי אויפן וועג
אַ טייוועל מיט אַ גענדזעל . . .
נו, גייען זיי און גייען זיי
זיי פיר באַנאַנד, איך שווער אייך,
דער רב דער מגיד, שד און גאַנז
צוזאַמען אינם דרך . . .

(סיקומען טאקע ענטקעגען א טייוועל מיט א גאנדז, און אלע זינגען דעם „לעמטידערייי").

ערשט פלוצים, זעה־נאָר, זעה — אַ טייך,
אַ וואסערל נישקשה . . .
געווען א בריקעל — דאָ געווען,
נאָר ציגדער איז נישטאָ שוין . . .
אַ טייכעל! וואָס זשע טוט מען דאָ?
א טייך — ס׳איז נאַס — א סימן . . .
און בלויז דער מגיד שווימען קאָן,
און אויך דער טייוועל — שווימען.

די פיער: לאמטידעריי, א. א. וו....

פירשפרעכער:

דערציילט דאָס מגידיל — אזוי . . .
וואָס טויגען דאָ די זאכען? . . .
אז ס׳שווימט דער רב נישט און די גאַנדז
טאָ וואָס זשע זאָל מען מאכען?
איז סוף פון סיפור דאָס געווען —
מען איז אדורכגעקומען:
געכאַפּט דער מגיד האָט די גאנדז —
דער שד — דעם רב גענומען . . .

די פיער: לאמטידעריי, א. א. וו....

מיר האָבען צופיל ליטעראַטורען / פון ש. ניגער

— 1 —

מיר לעבען אין א צייט פון איילינגער טאַט, אין א צייט פון אומרוהע און אומגעדולד, רוהיגע קינסטלערישע מעדיטאציע, די טאַט פון וואָרט, דער אויפטו פון געדאַנק געהערט דער פערגאַנגענהייט, דער צו־קונפט, נישט אונזער דור, ער איז אריינגעטון אין קאַמף און ליטעראַטור איז פאר איהם — אמוניציע אין די ליטעראטור איצט אומעטום מאָביליזירט, און ביי אונז טאָך עהנער, ביי אונז איז זי א צעשלאָגענע ארמעי. דאָס איינציגע שטיקעל פעסטונג, וואָס איהר איז געבליבען, — איז די צייטונג, און אין אָט דער איינציגער פעסטונג זענען איהרע כוחות נישט פער־איניגט, נישט אויפגענאמעלט אפילו. די רעשטלעך פון אונזערע ליטעראַרישע חיילות זענען צעזייט און צעשפרייט, קיינמאָל איז דער פירוד נישט געווען אזוי גרויס, ווי איצט, — גראָד איצט, ווען דאָס יו־דישע וואָרט וואָלט אפילו מיט פעראייניגטע כוחות געדאַרפט שווער קעמפען, כדי איינצוהאַלטען זיינע פאָזיציעס...

אין א צייט ווען מען וואָלט זיך געמוזט מאָבי־לעזירען מיט אלע מיטלען איינצוהיטען איין ליטעראַטור ווערען מיר געצוואונגען צו שטעהן אויף דער וואַך פון עטליכע יודישע ליטעראַטורען.

העברייער ווילען זיי נישט, אז מיר זאָלען זיי אלע האָבען אין זינען, זיי לאָזען עס אונז נישט טון, יעדע פון זיי איז איבערזיכטיג און פול מיט ביטול צו אלע איבעריגע, יעדע פון זיי גרויסט זיך:

— די יודישע ליטעראַטור, — דאָס בין איך!

די העברעאיסטען אין פאַלעסטינע לאָזען אוויפן שוועל נישט אהרויף יודיש. צי איז עס אַנ׳אָרימער קרוב אָדער אַנ׳אויפגעקומענער רייכער פעטער, — זיי ווילען פון איהם נישט וויסען זיי שעהמען זיך מיט איהם, זיי האָבען פאר איהם מורא..

אין א צייט ווען יודען ליגט נישט אין קאָפּ נישט די העברעאישע, נישט די יודישע ליטעראַטור, געפי־נען זייערע ביידענס חסידים נישט קיין בעסערע אר־בייט פאר זיך, ווי צו שטעהן און קריגען זיך, צו ווע־מע זאָגט דאָס יודישע פאָלק מעהר... גלייכגילטיג, — צי די יודישע אָדער צו די העברעאישע שרייבער.

אַנשטאָט צו אטאַקירען אָט די איזזיטע וואַנט פון אינדיפערענטיזם, וואַרפען די העברעאיסטען און די יודישיסטען — שווערע שטיינער, — איינע אין די אנדערע.

יודען איז נישט גענוג צו לאָזען איין ליטעראַ־טור אויף הפקר, מיר ווילען האָבען צוויי עלענדע ליטעראַטורען. אויף וועלכע מיר זאָלען קאָנען רח־מנות האָבען..

האָבען אונזערע צוויי מחנות צווישען זיך צע־טיילט די ארבייט:

— דו שלאָגסט יודיש, וועלען מיר שלאָגען הע־ברעאיש, — און פערקעהרט.

הערט זיך א קול פון שאַלוה אין דער מחנה, א רוף צו מלחמה, אָבער — נישט פון מלחמה קעגען דעם שותפות׳ן פיינט, — קעגען דער געפעהרליכער גלייכגילטיגקייט פון יודען צום ליטעראַרישען שאפען נאָר פון מלחמה צווישען די קרבנות פון אָט דער גלייכגילטיגקייט, — פון מלחמה צווישען העברע־איזם און יודישיזם...

צוויי יודישע ליטעראַטורען מאַהנען אויפמערק־זאמקייט צו זיך, בעת יודען האָבען אפילו צו איין ליטעראַטור נישט קיין אינטערעס.

און דאָ נישט לאַנג נאָך האָבען מיר דאָך געהאַט נאָר איין ליטעראַטור, כאָטש זי האָט בענוצט ביי־דע שפּראַכען, מענדעלע און פרץ פרישמאַן און פיכ־מאַן, בערקאָוויטש און שניאור געהערען צו איין לי־טעראַרישע משפחה, כאָטש זיי זענען געווען און גע־בליבען צוויי־שפּראַכיג. „צוויי שפּראַכען — איין לי־טעראַטור", האָט געזאָגט בעל מחשבות.

מיר האָבען געהאַט איין ליטעראַטור, א העברע־איש־יודישע אָדער א יודיש־העברעאישע, ווען שרייבען זענען געווען אָנגעזעהען, און איצט, גראָד איצט ווען דער פּאַרטיי־מענש, נישט דער שרייבער, איז דער וואָרט־פיהרער, — טראָגען מיר זיך ארום מיט גאַנצע צוויי ליטעראַטורען, א העברעאישער און א יודישער.

פון וואַנען זאָל זיך נעהמען לופט פאר צוויי לי־טעראַרישע פאַמיליעס, ווען איינער איז ענג ביי אונז אין וואָכעדיג־געוואָרענעם הויז?

און מיר בענוגענען זיך דאָך נישט מיט צוויי לי־טעראַטורען, אין סאָוועט־רוסלאַנד האָבען מיר א דריי־טע יודישע ליטעראַטור, —און אויך זי וויל זיין די ערשטע און די איינציגע, זי האַסט די העברעאישע — און פערלייקענט די יודישע ליטעראַטור פון „אויס לאַנד". זי שטעלט זיך זיי אנטקעגען ווי די איינ־ציגע אמת׳ע — די פּראָלעטאַרישע — שאַפונג.

האָבען מיר דריי יודישע ליטעראַטורען, און אלע זוכען זיי אָפּצושוואַכען און צו פערמיאוסען איינע די־אַנדערע:

די העברעאישע ליטעראַטור.
די יודישע ליטעראַטור.
די פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור.

אין „גוט" די קינדער אין יודישע שולען: מיט זיי לערענט מען נאָר איין יודישע ליטעראַטור: אין די העברעאישע שולען: — די העברעאישע, און די יודישיסטישע — די יודישע. און די פּראָלעטאַרישע — די פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור... די קינדער איז „גוט". אָבער וואָס זאָלען טון די דערוואַקסענע? דערהויפּט יענע, וועלכע זענען ארויסגעוואַקסען פון דער אילוזיע, אז א דריט־חלק פון אונזער מאָדערנעם ליטעראַרישען שאַפען איז אונזער גאַנצער ליטעראַרי־שער פערמעגען? זיי אינטערעסירען זיך און מוזען זיך אינטערעסירען מיט אלע דריי יודישע וואָרט־אוצרות, אָבער זיי זענען א קליינע גרופּע, ווי קאָן איין קליינע גרופּע לעזער אויסהאַלטען גאַנצע דריי ליטעראַטורען?

און ווי קאָנען מיר זיי צופרידענשטעלען? ווי קאָנען זיי, איינזייטיגע, צעבראָקעלטע, פעראָרימטע, האָבען יענע פולקייט, יענע מאכט, יענעם כישוף, פון ווירקונג, וועלכע עס האָט א ליטעראַטור, וואָס נעהרט זיך פון אלע קוואַלען און שטיצט זיך אויף אלע שאַ־פונגס כוחות פונם פאָלק׳ס לעבען?

דריי ליטעראַטורען ביי איין פאָלק זענען ווייניגער ווי איין ליטעראַטור, דריי ליטעראַטורען צעטיילטע און צעריסענע קאָנען אונז נישט געבען, וואָס עס גיט איין ליטעראַטור, א גאַנצע און א פערשידענאַר־טיגע.

דריי ליטעראַטורען ביי איין פאָלק זענען דריי שטיקלעך ליטעראַטורען.

ווען מיר זאָלען האָבען איין ליטעראַרישע וועלט א דיפערענצירטע, וואָלטען מיר ביי איין טייל שריי־בער זיך בעהעפט מיט דער ביבלישער טראַדיציע, מיט דעם פייזאַזש פון פאַלעסטינע, מיט די חלוצים, ביי אַנ׳אַנדער טייל וואָלטען מיר זיך פערטיפט אינם לעבען פון אונזער פאָלק צווישען אַנדערע פעלקער און וואָלטען בעטראַכט די וועלט האָריזאָנטען פון דיאַספּאָראַ, ביי א דריטען טייל וואָלטען מיר געפי־נען קלאַסענקאַמף, סאָציאַליזאַציע, איצט, ווען דער טייל וויל זיין אַליין, איז ער קיין טייל אויך נישט, ווייל ער ענטפּלעקט זיך פאר אונז אָהן דער געהעריגער פּערס־פּעקטיווע, ווייזט זיך אין א פאַלשער בעלייכטונג.

און דאָס ערגסטע איז, וואָס די עקזיסטענץ — און דער קאַמף פאר דער עקזיסטענץ — פון דריי אָפּ־געזונדערטע יודישע ליטעראַטורען, איז שווערער און ווינציגער געזיכערט, ווי דאָס לעבען און דער לע־בענס־קאַמף פון איין ליטעראַטור.

די טראַגי־קאָמעדיע איז, וואָס מיר לייענען נישט גאַנצע דריי יודישע ליטעראַטורען, ווען איינע איז, דאַכט זיך, גענוג אויף נישט צו קוקען אין איהר זייט.

איין מאָל האָט ער יאָ געליבט

(ערצעהלונג) פון נ. דרייצען

ער איז אַנ׳אַלטער בחור, אַ מאַן שוין אין די הויכע פופציגער, אין דער געזעלשאַפט פון מענער איז ער אַזאַ פריינדליכער מענש, כאָטש ריידען צופיל האָט ער נישט ליב, אָבער אין דער געזעלשאַפט פון פרויען פיהלט ער זיך נישט אָנגענעהם. ווי ווייט ס׳איז מעגליך מיידעט ער אויס האָבען צו טון מיט חוה׳ס טעכטער.

איינמאָל, ווען ס׳איז געקומען צו רייד און מען האָט איהם געפרעגט, מעהר שפּאַסיג ווי אין ערנסט, אויב ער איז ווען עס איז געווען פערליבט אין א פרוי, האָט ער געענטפערט און גראָד זעהר ערנסט:

— יאָ, איין מאָל האָב איך יאָ געליבט.

און פערבלייבענדיג אויף א ווילע עפעס ווי א פערלוירענער אין טראַכטען, האָט ער צוגעגע־בען:

און דאָס איז געווען מיין ערשטע און איינציגע ליבע.

— האָט זי אייך נישט געליבט? — האָט מען געפרובט טרעפען.

— זי האָט מיך יאָ געליבט.

— האָט אייער געליבטע אייך אָפּגענאַרט? — האָט מען ווייטער געפרובט טרעפען און ער האָט געענטפערט:

— פאַרוואָס זאָלט איהר אַזוי טראַכטען?

מען האָט איהם געפרעגט:

— מען זעהט דאָך, אז איהר פיהלט נישט קיין צוניגה״ויסע פריינדשאַפט צו פרויען און וויבאַלד, אז איהר דערצעהלט, אז איהר זענט אַמאָל געווען פער־ליבט, לעגט זיך אויפ׳ן שכל, אז נישט אַנדערש ווי אייער געליבטע האָט אייך פעררַאַטען.

— ניין, מיין געליבטע האָט מיר נישט פער־ראַטען, אָבער אַ צווייטע פרוי, וואָס איז מיר פי־ליכט געווען טייערער און נעהנטער צום האַרצען ווי מיין געליבטע, א פרוי, וועלכע איז געווען מיין הייליגקייט, האָט יאָ פערראַטען; נישט מיר האָט זי פערראַטען, איבער מיר האָט איהר האַרץ געציטערט נאָך מעהר, נאָך שטאַרקער ווי פריהער, זי איז פאר מיר אויף די קני געשטאַנען, זי האָט אויף מיין האַר־צען ביטער געוויינט, אָבער מיין פריהערדיגער בע־גריף וועגען פרויען־ליבע האָט זיך אינגאַנצען גע־ענדערט און וואָס ס׳איז געשעהן האָט פער׳מיאוס׳ט אין מיינע אויגען יעדע פרוי — האָט דער אַלטער בחור געגעבען עפּעס אַזאַ מאָדנעם, אַזאַ אומפער־שטענדליכען ענטפער.

— און ווער איז דאָס אָט די פרוי, וועגען וועמען איהר דערצעהלט דאָ? — האָט מען ניגעריג און געשפּאַנט געפרעגט.

— די פרוי איז מיין מוטער געווען — האָט דער מאַן געענטפערט, און נאָכדעם ווי ער איז א ווילע פערבליבען אַנ׳אומעטיג ־ פערטראַכטער, האָט ער זיין געשיכטע גענומען דערצעהלען.

— מיין פאָטער איז געווען אַנ׳איינפאַכער, פשוט׳ער ארבייטער, ער איז געווען אַנ׳אָנגעשטעל־טער אין אַ פאַבריק, ער פלעגט ארבייטען נאַכט־שטונדען — האָט דער אַלטער בחור, שוין מיט א ווייסען קאָפּ, דערצעהלט און געשילדערט א פּאַסי־רונג, וואָס האָט געטראָפען מיט א סך א סך יאָהרען צוריק, אַ פּאַסירונג, וואָס האָט אינגאַנצען צוטריי־סעלט זיינע אלע יוגענד־חלומות, צושטערט זיין ערשטע יוגענד־ליבע, און איבערגעלאָזען א שווערע! שאָטען אויף זיין גאַנצען לעבענס־וועג — מיין פאָ־טער איז געווען א קליינגעוואַקסיג מענשעלע, אלע־מאָל אַזאַ בלאַסער, אַזאַ צוריקגעצויגענער, אלעמאָל א מענש פאר זיך.

ווייל ער פלעגט ארבייטען ביינאַכט, פלעגט ער גאַנצע טעג אָפּשלאָפען און איך פלעג איהם נאָר זעהן ביי דעם איינציגען פאַרנאַכטיגען מאָהלצייט, וואָס מיר פלעגען אלע צוזאַמען עסען און אויך אין די יום־טוב׳דיגע טעג, ווער ער פלעגט צו דער אר־בייט נישט געהן. מיין מוטער איז געווען א זעלטענע שעהנהייט, א הויכע שלאַנקע; א רייכקייט פון גאָלד האָט בעצירט איהר שעהנעם קאָפּ און עפּעס איז זי אינגאַנצען געווען אַזאַ זוניגע, אַזאַ ליכטיגע.

איך בין געווען דאָס איינציגע קינד ביי מיינע עלטערן און טאַטע און מאַמע האָבען מיך ביידע גלייך משוגע ליב געהאַט, אפשר דערפאַר, וואָס איך פלעג מיין פאָטער אַזוי וועניג זעהן און אפשר דער־פאַר, ווייל ער איז געווען אלעמאָל אַזאַ שטילער מענש, האָב איך צו איהם געפיהלט אַזאַ פרעמדקייט. דערפאַר האָב איך די מאַמע ווילד־משוגע ליב גע־האַט. ווען איך האָב גענומען פערשטעהן ווי אָרענט ליך, ווי איבערגעגעבען ס׳איז דער פאָטער מיינער צו מיר און צו דער מוטער, האָט מיין האַרץ אַ איהם גענומען מעהר און מעהר ציהען.

איך פלעג איצט טראַכטען, ווי ער ארבייט אין פאַבריק, ווי ער קומט אלעמאָל אַזאַ מידער, ווי ער גיט אוועק אזוי גערן זיינע פערדינסטען דער מאַמען, ווי וועניג ער קימערט זיך פאר זיך אליין, און ווי דער גאַנצער טעם פון זיין לעבען איז נאָר די מאַמע און איך. אָפּט פלעגט מיין האַרץ פאר איהם וועה טאָן און ער איז מיר געוואָרען טייערער און טייערער

ווען איך בין געווען נאָך א קינד, איז די מאַמע אלע מאָל געווען מיט מיר פערנומען. מיר האָט זי אוועקגעגעבען איהרע טעג, איהרע נעכט.

דורך די טעג וואָס דער פערהאַרטעוועטער טאַטע פלעגט שלאָפען, איז די מאַמע געווען מיט מיר און דורך די נעכט, וואָס דער טאַטע פלעגט זיין אין פאַב־ריק, איז די מאַמע אין הויז פערבליבען. לעבען מיר און כמעט אלע מאָל, ווען איך פלעג זיך פון שלאָף

עולים ויורדים

[א חסידיש מעשה'לע]

פון אליעזר שערמאן

ר' זאנוועל איז געווען פון די אנגעזעהענסטע חסידים, פון די מקורבים פון ר' משה סאווראניער זכותו יגן עלינו, ער איז געווען א יד אנ'עשר, א בר אורין און א גרויסער בעל צדקה, דער רבי האט דעם חסיד זעהר ליב געהאט אזוי ווי יעקב אבינו יוסף'ן — ונפשו קשורה בנפשו.

און דער חסיד האט זעהר מצליח געווען אין אלע זיינע עסקים און מיט יעדען יאהר איז ער רייכער געווארען, און וואס רייכער ער איז געווארען, אלץ מעהר צדקה פלעגט ער טיילען, אום נישט מבייש צו זיין די ארימעלייט פלעגט ער טיילען צדקה בסתר.

די סאווראניער חסידים האבען דעריבער ליב געהאט ר' זאנוועל'ן אהבת נפש, זיי פלעגען איהם ווינשען, דאס עס זאל אין איהם מקוים ווערען: פזר נתן לאביונים וצדקתו עומדת לעד.

איז אבער די וועלט, כידוע, א גלגל החוזר, דאס רעדעל האט זיך מיטאמאל איבערגעדרעהט. אויף ר' זאנוועלס פעלדער איז מעהר קיין געדעטעניש נישט געווען. די תבואה איז פערפוילט געווארען אין די שפייכלער, א פייער האט פערברענט דאס האלץ אין וואלד און א מגפה האט זיך אריינגעכאפט צווישען זיינע פיה.

און אזוי ווי צו יענער צייט איז ר' משה צבי נתפרסם געווארען אלס גרויסער בעל מופת, אויף וועלכען מ'פלעגט זאגען אז ער האט דערגרייכט די מדרגה פון צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקים. איז ר' זאנוועל דעריבער געקומען צום רבין און איז צולעשטאנען צו איהם אז דער רבי זאל איהם בענטשען, אז די הצלחה זאל זיך צוריקקעהרען צו איהם.

האט דער סאווראניער רבי איהם מבטיח געווען, אז אינגיכען וועט ער געהאלפען ווערען, אבער, לא עלינו, די הבטחות האבען גארנישט געהאלפען.

אויך די פרוי פון ר' זאנוועל וואס האט איהם אלע מאל ליב געהאט אהבת נפש, האט איצט אנגעהויבען קריגען זיך מיט איהם. דערפאר וואס ער שטייט נישט צו ווי געהעריג צום רבין, אז ער זאל דורך איהם געהאלפען ווערען, ווי פיל אנדערע חסידים.

זאגט זאנוועל צו זיין אשה: „וואס דארפסטו זיך מיט מיר אמפערען, פאהר מיט מיר צום רבין, און רעד זיך אליין מיט איהם דורך".

כך הוה, ר' זאנוועלס ווייב האט מסכים געווען דערצו און איז געפאהרען מיטן מאן צוזאמען צום סאווראניער רבין; געקומען צום רבין אין הויף, האט ר' זאנוועלס פרוי געבעטען ביים גבאי, אז ער זאל זי אריינלאזען צום רבין, האט אבער דער גבאי זיך איינגע'עקשנט און זי נישט געוואלט אריינלאזען צום רבין. האט די פרוי אנגעהויבען וויינען און שרייען: „איך מוז איצט זעהען דעם רבין. איך וועל פון דאנען נישט אפטרעטען ביז איהר וועט מיך נישט אריינלאזען צו „איהם" זאל לעבען".

ווען ר' משה צבי האט דערהערט דאס געוויין פון דער פרוי, האט ער געהייסען זיין משמש זי אריינלאזען צו זיך אין שטיבעל אריין, צוזאמען מיט ר' זאנוועל'ן.

ווען זיי זענען אריינגעקומען צו דעם רבין אין שטיבעל אריין, האט די פרוי זיך שטארק פונאנדער געוויינט און געזאגט צום רבין: „איהר ווייסט דאך וואויל, הייליגער רבי, אז איך מיט מיין מאן האבען קיינמאל קיין בן אדם נישט שלעכטס געטון, איז עמיצער געקומען צו אונז אין הויז אריין מיט צוריסענע קליידער, האבען מיר איהם אנגעטון אין מלבושי-כבוד; איז עמיצער אריינגעקומען הונגעריג צו אונז אין הויז אריין, איז ער ארויסגעגאנגען א זאטער, מיר האבען אלע מאל געגעבען צדקה צו די נויטבעדערפטיגע, פארוואס זשע האט אונז כביכול אזוי שווער בעשטראפט? רבי! — האט די פרוי פערענדיגט איהרע תחנונים, וויינענדיג בדמעות שליש — איך וועל נישט אוועק פון דאנען ביז איהר וועט מיר נישט מבטיח זיין אויף זיכער, אז דאס מאל וועלען מיר דורך אייך געהאלפען ווערען און אויסגעלייזט ווערען פון אלע אונזערע צרות און יסורים פון ארימקייט און דחקות".

דער רבי האט זיך פערטראכט א ווילע און געזאגט:

— אשה, דערצארען נישט מיט דיינע הארבע רייד דעם רבונו של עולם, ווייל ער ווייס וואס ער טוט. הוא ישפיל והוא ירים. הארכסט, איך וועל אייך דערציילען א ספור המעשה: — פערצייטען האט געלעבט א יוד אנ'עושר, ר' שמואל האט ער געהייסען, ער פלעגט אויפקויפען ביי די גראפען און גרויסע פריצים תבואות, האלץ, פלאקס און דורך דעם איז ער זעהר נתעשר געווארען, און דער עושר האט געהאט א געהילף, א יונגערמאן מיטן נאמען חיים, וועלכער איז געווען א גרויסער בעל לשון און בעל חשבון.

דער גביר האט געהאט פולען צוטרוי צו זיין נאמן. ער האט דעריבער איהם ערלויבט צו טון אלערליי געשעפטען נאך זיין חות דעת.

ויהי היום, האט חיים בעדארפט אפשליסען א קאנטראקט מיט א גרויסען בישאף וועגען א וויכטיגער קניה, אזוי ווי אין דעם עסק האט מען בעדארפט אריינלייגען א הון רב, האט חיים נישט געוואלט שליסען די קניה אויף זיין איינענער אחריות, ער האט דעריבער געבעטען דעם גביר אז ער זאל מיט איהם מיטפאהרען צום בישאף.

דער גביר האט מסכים געווען דערצו און זיי האבען זיך בידע אוועקגעלאזט אין וועג אריין. אין יענע יאהרען פלעגט מען, כידוע, פיהרען אלע געשעפטען מיט מזומנים, האט דער גביר מיט זיך מיטגענומען א רענצעל פול מיט געלד און בריליאנטען צו בעצאהלען דעם בישאף פאר דער קניה.

און די קניה האט זיך איינגעגעבען על צד היותר טוב. זיי האבען געקויפט די תבואות און געהילץ בזיל-הזול, דער גביר האט געוואלט באלד מסלק זיין דעם בישאף דאס געלד, נאר דער בישאף האט נישט געוואלט נעהמען דאס געלד אין פאראויס. און אום צו ווייזען גרויס כבוד דעם גביר און זיין געהילף, האט ער זיי אפגעשיקט אהיים אין זיין גאלדענער קארעטע. ר' שמואל מיט זיין געהילף זענען געווען זעהר גוט איבערגעלייגט, וואס אלעס האט זיך געענדיגט על צד היותר טוב.

אינמיטען דער נסיעה האבען זיי זיך אנגעשטויסען אויף א גרויסען טראקט וואס האט זיך געפונען אויף א שייד-וועג. דער קוטשער האט נישט געוואוסט וואוהין צו פערקירעווען די קארעטע, ער האט דעריבער געראטען די פאסאזשירען צו ווארטען ביז ער וועט אנפאשען די פערד און אויסגעפונען דעם וועג אין שטאט אריין.

כך הוה, דער קוטשער האט אויסגעפונען דעם ריכטיגען וועג און אינגיכען געבראכט די רייזענדע אהיים. ווען זיי זענען אנגעקומען אין שטעטעל און זיך אפגעשטעלט מיט דער גאלדענער קארעטע פאר דעם הויף פון גביר, האבען די בני בית פון ר' שמואל מיט גרויס שמחה איהם בעגעגענט.

ווי ערשטוינט איז אבער געווארען דער גביר, ווען ער האט זיך אומגעקוקט אז דאס רענצעל איז פערשוואונדען געווארען, ר' שמואל האט געהאט גרויס עגמת נפש פון דער געוואלדיגער אבדה. ער איז געווען אין גרויס פערלעגענהייט און נישט געוואוסט וואס צו טון: וואו צו זוכען דאס רענצעל אין וועלכען עס האט זיך געפונען א הון רב.

אבער חיים, דער נאמן האט זיך נישט פערלוירען און געזאגט צום גביר: „איך גלויב, אז מיר דארפען צוריקפאהרען צום פלאץ וואו מיר האבען זיך אפגעשטעלט פאשען די פערד. אפשר האבען מיר דארט פערלוירען דאס רענצעל".

זאגט דער גביר צו זיין געהילף: — „וואס פאר א זין האט עס צו זוכען דארט א רענצעל? דו ווייסט דאך, אז וואו מיר האבען זיך אפגעשטעלט איז א גרויסער שליאך וואו פיל מענשען פאהרען דורך און דעריבער זאגט דער שכל הישר, אז אויב עמיצער האט דערזעהען דאס רענצעל האט ער עס געוויס צוגענומען און אנטלאפען מיט דעם". דאך, נאך א שוב הדעת, האט דער גביר מסכים געווען צו פרובירען זוכען דארט.

אז דאס מזל שפילט ביי א מענשען, דרייט ער זיך אויס פון אלע פורעניותן און דער גביר איז דערשטוינט געווארען, ווען ער האט געפונען דאס רענצעל אויף דעם ברייטען שליאך. נאך מעהר פערוואונדערט איז ר' שמואל געווארען ווען ער האט געעפענט דאס רענצעל און געזעהען אז אלע בריליאנטענע תכשיטים געפינען זיך דארט, ר' שמואל האט זיך דאן שטארק צעוויינט...

חיים, דער נאמן, איז געווען זעהר איבעראשט פון דעם, וואס דער גביר וויינט אנשטאט דעם וואס ער וואלט בעדארפט זיך זעהר משמח זיין, אבער ער האט נישט געוואגט פרעגען זיין בעל הבית פארוואס ער וויינט. ער האט ביי זיך געטראכט: „מן הסתם ווייסט ר' שמואל די סיבה דערפון".

פון דעמאלט אן האט זיך דאס רעדעל איבערגעדרייט. ר' שמואל איז געווארען ארימער פון יאהר צו יאהר, די ערשטע יאהרען פלעגט ר' שמואל זיך דערנעהרען פון דעם וואס ער פלעגט פערקויפען זיינע נכסים, ביז ער איז געבליבען בעירום ובחוסר כל.

און חיים דער נאמן האט איבערגעלאזט דעם גביר און איז אוועק אין די מרחקים. אין א ווייט לאנד וואו ער איז זעהר רייך געווארען, ר' שמואל אבער איז געווארען, לא עלינו, אנ'ארימאן, א מחזיר על הפתחים.

ויהי היום, איז דער יורד געקומען אין א שטעטעל אריין, גענעכטיגט האט ער וואו אלע קבצנים נעכטיגען, אין בית מדרש. האבען איהם די קבצנים דערצעהלט, אז אין דעם שטעטעל געפינט זיך א גביר, וואס גיט יעדען וואס קומט בעטען ביי איהם א נדבה, נישט ווייניגער פון א גאלדענעם רענדעל.

ר' שמואל איז דעמאלט געגאנגען צו דעם גביר בעטען ביי איהם א נדבה... דער גביר האט איהם פריינדליך אויפגענומען און פערפיהרט מיט איהם א לענגערען שמועס. פארן אוועקגעהן האט דער גביר געגעבען ר' שמואל א פאר רענדלעך און אויך מלבושי כבוד, דערביי האט ער איהם אויך איינגעלאדען פאר אנ'אורח אויף שבת.

די קבצנים האבען זיך אינגיכען דערוואוסט אז ר' שמואל האט געקראגען א פאר רענדלעך פון דעם גביר. האבען זיי אנגעהויבען זוכען תחבולות ווי צוצונעהמען די רענדלעך ביי ר' שמואל'ן. אבער דאס האט זיך זיי נישט איינגעגעבען, ווייל ר' שמואל האט פערנייט די רענדלעך אין זיין קאמזויל וועלכען ער פלעגט אויך ביינאכט נישט אויסטון.

דאך האבען די קבצנים געפונען א מיטעל צוצונעהמען ביי ר' שמואל'ן די גאלדענע מטבעות. ערב שבת, ווען ר' שמואל איז געגאנגען אין מרחץ אריין האט מען ביי איהם צוגעגנבעט אלע קליידער זיינע...

דער גביר, דער נדבן, איז דערוויל אפגעפאהרען פון שטאט אויף עטליכע טעג, ווען ער האט זיך צוריקגעקעהרט אהיים, האט ער געהייסען זיין משרת איינלאדען צו איהם ר' שמואל'ן אלס אנ'אורח אויף שבת.

איז דער משרת געגאנגען אין בית מדרש זוכען דעם ארימאן. אבער דארטען האט מען איהם געזאגט אז דער ארימאן איז אוועקגעגאנגען אין מרחץ אריין, ווען דער משרת איז געקומען אין מרחץ אריין האט ער, צו זיין גרויס ערשטוינונג, דערזעהען דעם ארימאן א נאקעטען שטעהן ביים גרויסען אויווען און טאנצען מיט גרויס שמחה און חדוה...

דער משרת איז צוריקגעקומען צום גביר און איהם דערצעהלט וואס ער האט געזעהען אין בית מרחץ, און דערביי צוגעגעבען, אז ער דענקט דאס דער ארימאן איז נישט ביים פולען זינען, דער גביר האט באלד געהייסען דעם משרת מיטנעהמען מיט זיך מלבושי כבוד פאר דעם ארימאן און איהם ברענגען צו זיך אין הויף אריין.

ווען ר' שמואל איז געקומען צו דעם גביר אין הויז אריין האט דער גביר זיך מתודה געווען פאר איהם, אז ער איז חיים, וואס איז געווען זיין געהילף און נאמן פאר פיל יאהרען צייט, ער האט אויך צוגעגעבען דאס אזוי ווי השם יתברך האט איהם געבענשט מיט גרויס עשירות, איז ער גרייט צו העלפען ר' שמואל'ן אין זיין נויט.

— פון היינט אן וועסטו זיך מעהר נישט פלאגען אין ארימקייט און דחקות — האט ר' חיים געזאגט, — איך וועל טון אלעס מעגליכעס אום צו פערבעסערען דיין מצב. אבער איין זאך וויל איך דו זאלסט מיר דערקלערען: געדענקסטו מיט יאהרען צוריק, ווען דו האסט געפינען אויפן ברייטען שליאך די גרויסע עשירות, וואס איז געלעגען אין רענצעל, האסטו ביטער געוויינט און היינט, ווען דו ביסט געבליבען אין מרחץ א נאקעטער אהן קליידער לגמרי האסטו געטאנצט און געפרייט זיך. וואס בעדייט עס? וואס איז די סיבה דערפון?

— איך וועל דיר דאס באלד דערקלערען — האט ר' שמואל געענטפערט בניחותא. — מיט יאהרען צוריק, ווען איך האב געזעהען אז מיין הצלחה איז אזוי גרויס, אז אפילו דאס רענצעל מיט די גרויסע עשירות, וואס איז געלעגען אויף דעם גרויסען שליאך האט קיינער נישט צוגענומען פון מיר האב איך געוויינט, ווייל איך האב מורא געהאט, טאמער וועט חלילה נאך דער גרויסער עליה קומען א גרויסע ירידה. דען א מענשענס מזל איז געגליכען צו דעם לייטער, וואס יעקב אבינו האט געזעהען אין חלום — עולים ויורדים בו.

איצט אבער, נאך די פיל צרות און יסורים, וואס איך בין לעצטענס אויסגעשטאנען און צום סוף בין איך געקומען צו דער מדרגה פון א נאקעטען מענשען, וואס האט לגמרי נישט וואס אנצוטון, איז מיין עצבות אוועק פון מיר. ווייל איך האב גרויס אמונה אין השם יתברך, אז נאך דער גרויסער ירידה וועט קומען אנ'עליה. אז נאכדעם ווי איך בין ארונטערגעפאלען מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, וועל איך געוויס געהאלפען ווערען.

נאכדעם ווי ר' משה צבי האט פערענדיגט דעם סיפור המעשה האט ער מיט גרויס רחמים געקוקט אויף ר' זאנוועל'ן און זיין פרוי און געזאגט צו זיי:

— געהט איצט בשלום אהיים. אויך ביי אייך וועט נאך דער ירידה קומען א עליה, דער קטריג וואס איז געווען געגען אייך אין די עולמות העליונים איז איצט בטל ומבוטל געווארען, גאט ברוך הוא וועט אייך איצטער בעלוינען בכפל כפלים פאר די אלע צרות און יסורים, וואס איהר זענט אויסגעשטאנען ביז איצט.

און דעם רבינס ברכה איז מקוים געווארען, ר' זאנוועל איז ווידער געווארען אנ'עושר מופלג און האט געלעבט אין עושר און כבוד מיט זיינע בני-בית ביז ער האט פערלאזען דעם עולם השפל.

דיקע אדערן און זייער ראדיקאלע היילונג

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר אלעקסאנדער פאקשאנסקי (כירורג)

— 2 —

ווי אזוי ענטשטעהען דיקע אדערן? דאס אויסבריטערען זיך און קראמף צוזאמענציהען זיך פון די ווענעס ווערען רעגולירט דורך די גלאטע מוסקילען און די עמפינדונגס נערוועו. קעלט רופט ארויס א צוזאמענהאנג און ווארימקייט, א אויספרייטערן זיך (און דעריבער זענען טאקע די דיקע אדערן זומער מעהר ארויסשטעהענדיגע), מעכאניש קען מען ארויסרופען א צוזאמענציהען דורך א שטאך, א איינשפריצונג פון א רייצבארע פליסיגקייט אין אדער ווירקט דורך דער אינערליכער הילע אויף די עמפינדונגס נערוועו, ארויסרופענדיג א צוזאמענציהען. די פיזיאלאגישע סיבה פון צוזאמענציהען, זענען די אזויגערופענע הארמאנען פון דער אינערליכער סעקרעציע (אויסשיידונג). דער מאנגעל פון די דאזיגע הארמאנען איז גורם א אפשוואכונג פון די וועגנטלעך פון די ווענעס, און אז אנשטאט זיך צוזאמענציהען בריטערען זיי זיך גאר אויס. אזעלכע אויסגעברייטערטע ווענעס זענען טאקע די דיקע אדערן... א חוץ דעם מאנגעל אין הארמאנען ענטשטעהען נאך דיקע אדערן פון א סך שטעהען אויף די פיס, אדער פון א אנשטרענגונג ביי דער ארבייט.

אויב איך רעד וועגען דער ענטשטעהונג פון די דיקע אדערן, טו איך עס דערפאר ווייל נישט אלע דיקע אדערן האבען די זעלבע סיבות, וועגען וועלכע איך האב אויבען גערעדט. עס זענען נאך פארהאן אנדערע סיבות פון זייער ענטשטעהען. עס איז זעהר וויכטיג פעסטצושטעלען די ריכטיגע סיבה צוליב וועלכער די דיקע אדערן זענען ענטשטאנען, ווייל אויב די דיקע אדערן זענען א רעזולטאט דערפון, וואס די בלוט-צירקולאציע אין די ווענעס איז געשטערט (דאס קען געשעהען צוליב עפעס א ענטצינדונג אדער א געוויקס) טאר מען זיי נישט היילען דורך איינשפריצונגען, דאס וועט אונז ווערען קלאר ווען מיר גיבען זיך אפ א חשבון וואסערע ראלע ס'שפילען די דאזיגע דיקע אדערן (אויסגעברייטערטע ווענעס) לגבי דעם איבערדרייס אין דער בלוט צירקולאציע אין די טיפע ווענעס. די דאזיגע ראלע איז ענהנליך מיט דער ראלע וואס עס שפילט, אויב מען קען זיך בענוצען מיט דער דאזיגער פערגלייכונג פון דעם קאמוניקאציע געביט, א זייטען ליניע וואס איז ספעציעל אויסגעבויט געווארען צוליב דעם וואס די הויפט ליניע איז פערשטעלט געווארען. די בעדייטונג פון דיקע אדערן איז אין דעם פאל א פערטרעטערישע. — דער איינציגער אופן פון זייער היילען איז דאס בעזייטיגען די שטערונגען אין די טיפע ווענעס... אזעלכע מינים דיקע אדערן זעהט מען אפט אין אונטערשטען טייל בויך, זיי זענען א רעזולטאט פון א אינערליכע שטערונג.

א חוץ די דאזיגע דיקע אדערן וואס מען קען זיי בעטראכטען פאר פערטרעטערס און וועלכע מען קען נישט היילען, ווי מיר האבען אנגעוויזען דורך איינשפריצונגען, קענען אלע אנדערע דיקע אדערן ... דאס ענטשטעהען פון מאנגעל אין הארמאנען צוליב די שטערונגען פון דער אינערליכער סעקרעציע פון אייער-שטאק אדער פון מוח-צוזאץ (א קליינער צוגאב אין מוח, וואס געפינט זיך פון פארענט אין מוח און וואס זיין פונקציע בעשטעהט אין רעגולירען די הארמאניע פון די קערפער טיילען), איינציגע יאהר אין דער צייט פון רייף ווערען בעווייזט זיך ביי יונגע מעדלעך, וואס האבען א נייגונג צו דיקע אדערן, בלויע פאסען, וואס ווערען שארפער בעת דעם פעריאד, אפטמאל אבסערווירט מען ביי פרויען וואס האבען א נייגונג צו דיקע אדערן א געפיהל פון שווערקייט אין די פיס פאר דעם פעריאד. בעת יעדען פעריאד בריטערען זיך די ווענעס אלץ מעהר אויס ביז עס טרעטען נישט ארויס די אמתע דיקע אדערן, אפט זעהט מען אויך ביי פרויען אין דער איבערגאנגס צייט וואס האבען ביז דאן נישט געליטען אויף דיקע אדערן דאס בעווייזען זיך פון בלויע פלעקער, די אנזאגער פון די קומענדיגע דיקע אדערן, אדער דאס געפיהל ווי מרובקעס וואלטען געקראכען, אדער א געפיהל פון ברענען אין דיקען פלייש. דאס זענען ערשיינונגען פון א שטערונג אין עמפינדונגס סיסטעם צוליב מאנגעל פון געוויסע הארמאנען.

דער פאקט, אז דיקע אדערן האבען א שייכות מיט מאנגעל פון געוויסע הארמאנען ווייזט זיך בעזונדערס ארויס בעת א שוואנגערשאפט. מען האט שוין לאנג פעסטגעשטעלט, אז די דיקע אדערן (וועלכע פערשווינדען אפט איניגע חדשים נאכן געבורט) זענען נישט קיין רעזולטאט פון דער פערגרעסערטער געבעהר-מוטער, ווייל זיי בעווייזען זיך באלד אין אנהויב פון דער שוואנגערשאפט ווען די געבעהר-מוטער איז נאך זעהר קליין און זיי פערשווינדען פולשטענדיג אין פאל ווען די פרוכט שטארבט אין ארגאניזם פון דער מוטער. אלץ בעווייזט דערויף, אז די אייער שטאקען שיידען אויס א סובסטאנץ (הארמאנען) וואס ווירקען אויף דער געבעהר מוטער ווי א גלאטער מוסקול, אונטערן איינפלוס פון הארמאנען ווערען גלאטע מוסקולען לויזער. דאס פאסירט אויך מיט דער געבעהר מוטער, ווי אויך אין די אויבערפלעכליכע ווענעס (וואס האבען אויך גלאטע מוסקולען) די פאלגען דערפון זענען אז עס ענטשטעהען דיקע אדערן וואס פערשוואונדען צום סוף פון דער שוואנגערשאפט, דאס הייסט, אין מאמענט ווען דער ארגאניזם קעהרט צוריק צום נארמאלען צושטאנד.

פונקט אזוי לאזט זיך אויך בעווייזען דער איינפלוס פון מוח-צוזאץ אויף דער ענטשטעהונג פון דיקע אדערן, אלס ביישפיל קען דינען די קראנקהייט וואס ווערט גערופען אקראמעגאליא, דאס איז א קראנקהייט פון מוח-צוזאץ וואס איהרע סימפטאמען זענען די אומגעוועהנליכע פערגרעסערונג פון דעם פוסטריט, נאז קין-ביין, צונג, און עס בעווייזען זיך אין א גרויסער צאהל דיקע אדערן אויפן דיקען גלייש פון די פיס. אין דעם פאל האבען מיר צו טון מיט א אויסשיידונג אין בלוט פון מוח-צוזאץ. די קראנקהייט אקראמעגאליא, ארויסרופענדיג א שטערונג אין דער אויסטיילונג פון הארמאנען וואס האלטען צוזאמענגעצויגען די ווענעס רופט ארויס די ענטשטעהונג פון דיקע אדערן.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג : איך האב געלייענט אין דער צייטונג, אז אין די אייגנגענומענע אביסינישע שטעט: אדוא, אקסום און אנד. שטעט האבען די איטא־ליענער ווי נאר זיי זענען אריין געמאכט עלעקטרישע ליכט, צו וואס האט זיי דאס געטוינט ?

שבת־הגדול : זיי זאלען זעהען צוריק צולויפען.

אויפן האנדעלס־מארק

יוד (צום צווייטען) : איהר האט געהערט ? דער קארטעל פון שנוראוואדלע־פאבריקאנטען האט בע־שלאסען צו העכערען די פרייזען פון שנוראוואד־לעם ?

צווייטער : דאס ארט מיך נישט, סיי ווי וועט מען ביי אונז בקרוב געהען אהן שיך.

די נקמה פון א גאספאדאוש.

נעכטען, דאנערשטאג דעם 28טען נאוועמבער, קומט א הויזווירט צו זיינעם א לאקאטאר און מעל־דעט איהם :

— איהר זאלט וויסען, אז כ'האב אויף אייער דירה געהעכערט ס'דירה געלד אויף 15 פראצענט.

— פאניע ווירט, ס'האט דאך געזאלט בילינער ווערען מיט 15 פראצענט ?

— יא, אבער ערשט אין 3 טעג ארום — האט דער ווירט געענטפערט.

אוי, די מאנאפאלקע !

א בעקאנטער היגער אדוואקאט האלט זעהר שטארק פון א כוסה. נאך א נאכט כוסה'נען אין „טאבארין“ קומט ער צו מארגענס אריין אין דעם זעלבען לאקאל און פרעגט דעם קעלנער :

— פשעפראשאם, פאנא, איז נעכטען דא געוועז מיין קאלעגע ב. ?

— א יאקושע, אוודאי געוועזן !

— און איך בין אויך געוועזן?... — האט דער מעצענאס געפרעגט.

א נייער תענית

פון יודען און קריסטען.

אויף א געמיינזאמער בעראטונג פון יודישען און קריסטליכען הויזבעזיצער פעראיין, איז בעשלאסען געווארען צו פראקלאמירען דעם טאג פון 14טען נא־וועמבער א געמיינזאמען תענית (דער טאג פון פער־עפענטליכען דעם דעקרעט פון בילינער מאכען די־רה־געלד).

אט ווי אזוי ס'קען ליכט קומען צו א יודיש־פוילישער פערשטענדיגונג.

וואס דער קאמארניק

קען נאך ביי איהם נעהמען

געוועזענער סוחר (צום קאמארניק) : פאניע קא־מארניקו, ביטע נעהמט פלאץ, דאס איז דאס איינ־ציגע וואס איהר קענט נאך ביי מיר „נעהמען“..

צוליב 1 גראשען?

פאר דער אלטשטעטישער שוהל.

ארימאן : פעטער, שענקט א גראשען!

יוד : איך העלף נאר יתומים.

ארימאן : טא וואס וואלט איהר געוואלט, אז צו־ליב אייער גראשען, זאל איך הרגענען מיין טאטע און מאמע ?!

אין סוחרים פעראיין.

ערשטער סוחר: פאניע שטריכהויז: כ'האב גע־הערט אז אייער שותף האט חתונה געהאט און האט שוין געמאכט א ברית אויך ?

צווייטער סוחר: יא, ער איז אייביג געוועזן אנ׳־אידיאט, וועלכער סוחר טוט עס אין אזא קריזיס פערגרעסערען ס'געשעפט ?

צווישען „בעסערע“ ווייבלעך

ערשטע: איך לייען אפט אין דער פרעסע, אז נאכן זאקאנטשען די ספראווע, אדראטשעט דער סענ־דזשע דאס אויסזאגען דעם ווירדאק אויף עטליכע טעג, פארוואס איז דאס אזוי ?

צווייטע: איך ראזומיע אויך נישט די פשיטשי־ניע. כ'פערשטעה, אז פארן אויסזאגען דעם ווירדאק ווילען זיך די סענדזשעס פאראדזשען מיט זייערע ווייבער.

גליק אין לעבען

אין א צוקערניע זיצען צוויי פשיאטשעלעם און שמועסען, זאגט איינער :

— איך בין געקומען צו דער איבערצייגונג, אז דאס גרעסטע גליק אין לעבען איז האפענונג.

— אויב אזוי, טא, בארג מיר 100 זל.

— פארוואס ?

— וועסטו אייביג זיין גליקליך מיט דער האפע־נונג, אז איך וועל דיר אפגעבען.

דער ווירט און דער דיסקאנטער

אונטערגעהערטער שמועס.

ווירט (צום דיסקאנטער) : א, א גאסט... זיצט ר' משה !

דיסקאנטער : כ'זיץ שוין ביי אייך 10 יאהר אויפן היפאטעק, נו, טא וואס האב איך דערפון ?

די פאננע געניע

האט זיך אליין „זדראדזשעט“

די פאננע געניע שיט מיט וויצען און באוויעט די געזעלשאפט, פרעגט זי א בחור :

— פאננע געניע, וועמענס איז דער וויץ ?

— וואס הייסט וועמענס ? מיין אייגענער.

— אויב אזוי, זענען זי א סך עלטער ווי זי זעה־ען אויס !..

די פערגאנגענהייט

פון א סקראמנע לאדזער פאניענקע.

— זויעש, סאניו, כ'האב מיך נעכטען אדורכגע־רעדט מיט מיין נאזשעטשאני, האב איך איהם אלץ דערצעהלט פון מיין פשעשלאשטש.

— נו, וואס האט ער געזאגט ?

— ניץ... ער האט נאר ארויסגענומען דעם קאם, און זיך צוריק אראפגעקעמט די האר, וואס האבען זיך איהם געהאט געשטעלט קאפויר !

דאס לעבען

פון א פערהייראטען מאן

ערשטער: ווי אלט זענט איהר?

צווייטער: 32 יאהר.

— כ'האב געמיינט, אז איהר זענט ערשט אלט 27 יאהר.

— אייגענטליך איז עס אזוי, ווארום 5 יאהר בין איך פערהייראט.

וואסער איז אויך א משקה?

דער פעטער מענדעל זאגט אזוי:

— איך וויים באמת נישט, וואס די איטאליענער און אביסיניען מאכען אזא טראגעדיע פון דעם, וואס זיי האבען נישט קיין וואסער! ווי איהר קוקט מיך אן, וואלט איך א גאנץ פעלינ יאהר געקענט אויס־קומען אהן וואסער !....

ס'ווענדט זיך !

גאסט (צו דער בעל־הביתטע): קען איך רעדען מיט אייער מאן ?

פרוי: ליידער נישט.

גאסט: ווען קומט ער צוריק אהיים?

פרוי: ס'ווענדט זיך.

גאסט: וואס ווענדט זיך?

פרוי: ווען ס'וועט ארום די אמנעסטיע!...

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

• צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט“ נומער 277 — פרייטאג, דעם 29 נאוועמבער 1935

ענגלאנד דרעהט די קאטארינקע,

מוסאליני טאנצט צום טאקט

און ווארט אויף דער נדבה פון לאוואל'ן

פאָליטיק פון דער וואָך

אין אַביסיניען האָט מען איצט ביים ריקצוג פון די איטאַליענער, מוסאָלינים חילות לויפען צוריק. די אַביסיניער שלאָגען און די איטאַליענער מוזען נעמען איבערלאָזען די שוין איינגענומענע ערטער און זיך אָפּטראָגען פון דאָרט.

פאַר אונז סטראַטעגישע פּאָליטיקער איז דאָס נישט קיין איבעראשונג. מיר האָבען פאָרויסגעזען אַז עס וועט אַזוי זיין. מוסאָליני האָט צו דיספּאָזיציע די מאָדערנסטע טעכניק וואָס איז אָבער גאָר נישט ווערט נעגען די נאַטירליכע כוחות פון די אַביסינישע מדבריות.

מיר האָבען געוואָרענט מוסאָלינין ער זאָל זיך נישט אריינלאָזען אין דער אַפערע. עס איז נישט קיין עסק צו שלאָגען נישט קולטורעלע איינגעבוירענע אין דער ווילדער אַביסינישער וויסטעניש.

די איטאַליענער זענען אריין צווישען די בערג. אין אַביסיניען און קענען שוין פון דאָרט נישט ארויס צוריק מיט גאַנצע ביינער.

מוסאָליני וואוהין קריכסטו ? קיין אַנדערע ערטער האָסטו שוין נישט געהאַט. נאָר האָסט אויסגעזוכט דעם נעגוס'עס מדינה ?

טראַג זיך אָפּ בעצייטענס.

מוסאָלינים „רעפּרעסיעס“ געגען ענגלאַנד.

צוליב די ענגלישע סאַנקציעס געגען איטאַליען האָט מוסאָליני ארויסגעגעבען א פאַראָרדנונג מיט פאָלגענדע פּונקטען :

1) אין גאַנץ איטאַליען טאָר מען נישט עסען קיין „ביפשטיק פאַ אַנגלעסקו“.

2) ווער ס'קאָלטשעט זיך א האַנד, טאָר מען נישט צולעגען קיין ענגלישען פּלאַסטער.

3) קיין שום איטאַליענער איז נישט דערלויבט צו געבוירען קינדער מיט דער ענגלישער קרענק.

4) איטאַליענישע בירגער, אפילו מיט די שוואַכסטע מאָגענס, טאָרען נישט בענוצען קיין ענגליש זאַלץ.

5) אַלע איטאַליענער וואָס הייסען „געאָרג“, מוזען ענדערען די נעמען אויף „עמנואל“.

דער „ראַסען-קאַמף“

אויפן אַביסינישען פראָנט.

אדיס אבעבא, (ספ. צום „קונדס“) אין די אַביסינישע רעגירונגס - קרייזען וואַרט מען מיט גרויס שפּאַנונג אויף דעם צוזאַמענשטויס פון דער אַרמיי פון רעם פּערזעטער ראַס גוגסי מיט דער אַרמיי פון איינעם פון די אַביסינישע ראַסען.

אויב דער קאַמף וועט פאָרקומען, וועט דאָס זיין דער אמת'ער ראַסען־קאַמף...

ביי איינעם נישט געבליבען

בעל־הביתטע (צו דער דינסט) : פעלע, כ'האָב געהערט, אַז מ'האָט דיין חתן גענומען צום מיליטער.

דינסט : ס'איז נאָך ערגער, אַלע דריי זענען געגאַנגען דינען !

נראַף קאַלי.

וואָר-קל-אנגעז

נעבעך, נעבעך, מוסאָליני,
שלאָפט קיין נעכט אַצינדער, כ'לעבען
ס'האָט די קליינע אַביסיניע,
איהם אַ לעקציע גוט געגעבען...

אַביסיניע, אָט דער גולם,
האָט זיך פּלוצלונג ווילד צעראָזען...
עמיץ האָט „אַ שם המפורש“
אין זיין גוף אַריינגעבלאָזען...

פון „בעל שם“ ווי הייסט דער נאָמען ?
דאָס רבותי, ווער קען וויסען ?...
איינס איז זיכער... אַז דער דוטשע
ווערט פון דאָרטען אויסגעריסען...

* * *

ס'האָט דער אַרבייטסלאָזער קעניג,
ענדליך אַרבייט שוין בעקומען...
גריכענלאַנד האָט איהם עמפּאַנגען
מיט פּאַראַד און פרייד און בלומען.

דעמאָקראַטיע און רעפּובליק
לאַנג פּער־מיאוס־ט שוין געוואָרען
צוגעגעסען אויך אפילו
אָט די העלדען - דיקטאַטאָרען ...

ס'ברענגט דער פּאַרלאַמענט קיין נוצען
ווערט וואָס ווייטער אָפּגעלעבטער,
אויב שוין יאָ די שטיוועל פּוצען,
זאָל כאָטש זיין דער גלאַנץ פון סצעפּטער...

אויב עס איז בעשערט זיך מוטשען
אויב מען דארף זיך לאָזען טרעטען
זאָל כאָטש זיין דער קלאַנג פון שפּאָרען
און דאָס גאָלד פון עפּאָלעטען...

* * *

ס'געהט אַ צייט אַזעלכע טיטולירטע
וועלען ווידער הערשען, שאַפען,
ווידער וועלען זיי אויפלעבען,
די מאַרקיזען, פּרינצען, גראַפען.

און אַזוי ווי איך גראַף קאַלי,
בין דאָך אויך אַ גראַף מיט מזל,
כאָטש מיין פלוניתטע זאָל לעבען
האַלט מיך גאָר פאַר אַ שלי'מזל ...

האָף איך טאַקע פול מיט גלויבען
מיין גליק וועט קלינגען ווי א גלאָק
אַביסעל בין איך שוין דערהויבען
כ'וואוין שוין אויפן פערטען שטאָק...

אַלע וועגען פיהרען קייז רוים

אָבער נישט אַלע וועגען פיהרען קיין אדיס אבעבא.

אַלע וועגען פיהרען קיין רוים, אָבער נישט אַלע וועגען פיהרען קיין אדיס אבעבא — האָט געזאָגט דער איטאַליענישער גענעראַל דע־באָנאָ, בעת ער איז צוריקגעפאָהרען קיין רוים.

„יעשטשע גא ראַס“!..

דער נעגוס רעדט פּויליש.

מ'זאָגט אַז דער נעגוס רעדט פּויליש אויך.
— פון וואַנען ווייסטו דאָס ?
— זייענדיג אויפן פראָנט, און דערוויסענדיג זיך וועגען דעם נצחון פון ראַס סעיומא איבער די איטאַליענער, האָט דער נעגוס אויסגעשריגען :
— „יעשטשע גאָ ראַס“!...

ער געהט איז טאַטענס דרכים

ווען וואָלט ער געשטימט פאַר די ענדעקעס ?

פאַר די לעצטע וואַלען צום לאָדזער שטאָט־ראַט, אויף א מיטינג פון די ענדעקעס, האָט א רעדנער געהאַלטען א רעדע און גערופען די פערזאַמעלטע צו שטימען פאַר די ענדעקישע קאַנדידאַטען. געענדיגט האָט ער מיט די ווערטער :

— איצט בין איך איבערצייגט, אַז אַלע אָנוועזענדע וועלען שטימען פאַר די ענדעקעס.

און איך — האָט אויסגערופען איינער פון די פערזאַמעלטע — וועל דאָך שטימען פאַר די פ.פ.ס.

— פאַרוואָס ? — האָט איהם דער רעדנער געפרעגט.

— ווייל מיין טאַטע און מיין זיידע זענען געווען סאָציאַליסטען.

— און אַז אייער זיידע און טאַטע וואָלטען געווען „צער בעלי־חיים'ניקעס“ ?

— וואָלט איך געשטימט פאַר די ענדעקעס — האָט ער געענטפערט.

פּיניעלע מזיק

גיט לשון

ני, כעווירע, זענט עץ ציפרידן פין מיער ? כאַ־גימאַכט פּיזשאָנדיק אין שטעטיל ? ציזעיט ווי די הויראַקיס זענע גיגאַנע פלייטע ? אַזוי ווי זיי אָנע גיהעיערט, אַז פּיניעלע מיט זאָן שטאָב פין שמולן גנעסל זענע דו, זענע זיי באַלד גיוואָרן גומע אין אָנעזעך גיצויגן.

זיי אָנע גימיינט, אַז די ווילקער על איעך לאָזן קיפן. ס'איז טאַקיש וואָוער, אַז א סאָך ווילקער שמאָלץ באָכער דאַרף מע גינייטיג פערקיפן, אָבער ניש מיט גאָיעשע הענד ! צי קיפן די ווילקער בין איעך פיערשען! אַז איעך עב מערטשעם לייגן לאָטיס די ווילקער, עב איעך זאָן גיראָכט, נאָר יעץ עב איעך ניש קיפן, יעץ זענע די ווילקער אָכיט אָף גיהאַקטע אין גיבראָקטע — כעב מיעך נאָך מיט זיי פּאַ־העירן.

יעץ עב איעך פאַציילן די מאַנסע אינדזער קילע. אינדזירע קילע־לאַט אָבן שוין וואַטער גיקריגן ריכמונים אָף די אָרימע קינדער. ציווייסץ וואָעס זיי אָנע גיגעיבן פאַר די באַליטער קינדער ? טרוען !

ציהעיערט, וואָעס זיי אָנע גיגעיבן ? זאָך אַזוי גיזינט זאָן, ווען כאָניש מוירע פּאַר דעיעם גראָבן יוד מיטן שליסל וואָעס שטייט בא דעיער טיער, וואָלט איעך גלאַך אַראָן צין פּרעזוס אין וואָלט אַזוי גיזוגט :

פּאָניע פּרעזוס, וועיער דאַרף ענקער טרוען, וועיער ? טרוען געץ די ווילקער שמאָנדאַקיס. די באַליטער יאָטן דאַרפן ברויט ! ברויט געט זיי צו דעיער זעט, עלן זיי ניש דאַרפן קאָ טרוען! ציניעערשט לאָזט עץ די באַליטער קינדער דאַרן אין קוואַרן, אין אַז זיי אָנע שוין די סיכאָטיס, געט עץ זיי טרוען ? מאַכץ ענק אָן אין זאָערן מיט ענקער טרוען ציניזאַמעט !

אַזוי וואָלט איעך גיזוגט דעיעם פּרעזוס אַליינס. נאָר כאָדיך מוירע פאַר דעיעם גראָבן יוד מיטן שליסל, עיער קען דאָך מיעך נאָך אָעסראָסן א פּולקע אָכיט !

כיוואָלט ענק נאָך גיוואָלט עפּיס פאַציילן וועיגן אָ מאַנסע מיט אַ צע־קאַ־בע. נאָר כיבין האָנט פאַגימען. ציווייסץ מיט וואָועס ? כיגיי שאָפן אין לאָדזש אָ פּעאייניגטן פּראָנט — אַזוי ווי אין לעמבאַריג. דעיעם צווייטן פּראָטיג, עב איעך ענק פאַציילן פין דעיעם צע־קאַ־בע אין וועיגן דעיעם פּעאייניגטן פּראָנט.

דעוואָל אָצץ מיער א גיטן שאָבעס אין זאַצץ מיער גיזינט.

גראַף קאַלי און קעניג געאָרג

צוויי פייערליכקייטען אין דער אַריסטאָקראַטישער וועלט.

די הײַנטיגע וואָך האָט די אַריסטאָקראַטישע וועלט געפייערט צוויי יום־טובים : אין אַטען האָבען די גריכען געפייערט דעם צוריקקעהר פון גריכישען קעניג געאָרג דאָס פאָלק האָט גע'יובעלט, מ'האָט געמאַכט טריומף טויערען — ס'איז געווען לעבעדיג און לוסטיג.

א צווייטע געשעהעניש אין דער אַריסטאָקראַטישער וועלט, איז די הײַנטיגע וואָך געווען דאָס צוריקקעהרען פון גראַף קאַלי מיט זיין סוויטע אָהן סווי־טערס פון זיין זומער רעזידענץ אין קאַלי אין זיין נייעם ווינטער־שלאָס.

דער שלאָס פון גראַף קאַלי געפינט זיך אויף בזשעזשינער 25, אויפן 1טען שטאָק — פון הימעל ד. ה. אויפן 4טען שטאָק. פון איצט אָן, וועט דער גראַף קוקען אויף אונז פון אויבען אַראָפּ.

ווי מיר זעהען, איז דער גראַף איצט אָנגעקומען אין די „הויכע פענסטער“.

פון מאַסגעבענדע קרייזען טיילט מען מיט, אַז דער גראַף וועט ווייטער לערנען קאַליגראַפיע שילערינס ביז 18 יאָהר מיט זיין נייעסטער מעטאָדע, מיט א נייער „אויסלייגעכץ“, פאַר מענזשאַטקעס — א ספּעציעלע מעטאָדע.

פרנסה איז נויטיג !

עס ווענדט זיך !..

פּרנס רומקאָווסקי שטעלט בעדינגונגען.

פאַאַר א זיצונג פון דער קהלה־ פערוואַלטונג פרעגט פרעזעס פּישעל ליבערמאַן רומקאָווסקין :

— נו, פּאַניע רומקאָווסקי, איהר זענט נאָך אַלץ אין אָפּאָזיציע צו דער קהלה מעהרהייט ?

— נאָר מיט איין פוס — האָט רומקאָווסקי געענטפערט.

— וואָס הייסט מיט איין פוס ? וואו האָט איהר דעם צווייטען פוס ?

— דער צווייטער פוס איז אין פּרעזעס מינצבערגס קאַבינעט. ווען איך אריין אין דער בית־החיים־קאָמיסיע, וועל איך מיט ביידע פיס זיין פיר מינצבערגן. טאָמער נישט, וועל איך מיט ביידע פיס אריין אין דער אָפּאָזיציע — פערשטאַנען ?

די נייע „טאַבעלע“

פון הכנסה - שטייער פאַר בעאַמטע.

אין שייכות מיט דעם נייעם הכנסה שטייער פאַר אַנגעשטעלטע, נעבען מיר לשם אָריענטאַציע איבער א נעגויע טאַבעלע. מיר ראַטען זיך צו ריכטען לויט דער דאָזיגער טאַבעלע:

פון יעהרליכען געהאַלט	פּראָצענט
פון 1.500 — 1.6000 זל. — — — — —	1%
פון 1.600 — 1.700 זל. — — — — —	2%
פון 1.700 — 1.800 זל. — — — — —	3%
פון 1.800 — 1.900 זל. — — — — —	4%
פון 1.900 — 2.000 זל. — — — — —	5%
פון 2.001 — 5.000 זל. — — — —	6%00
פון 5.001 — 10.000 זל. — — — —	7%000
פון 10.001 — 20.000 זל — — —	8%999
פון 20.001 — 100.000 זל. — —	9%0000
פון 100,001 — 200.000 זל. —	0%00000

דער פּיפּיגער אדמיניסטראַטאָר

געכאַפּט ביי א ליגען.

אין א געוויסער צייטונג קלינגט דער טעלעפאָן. דער אַדמיניסטראַטאָר נעהמט דאָס טרייבעל אין דער האַנד אריין :

— האַלאָ! ווער רעדט?

— אייער א לעזער.

— ס'איז נישט אמת! ווען איהר וואָלט געווען אונזער א לעזער, וואָלט איך אייך דערקענט אין קול.

האָט א יוד א ווייבעלע

— 1. —

ער : האָט א יוד א ווייבעלע,
זי : האָט א ווייב א מאַנעלע,
ער : האָט א יוד א ווייבעלע,
זי : האָט א ווייב א יודעלע,
ער : אוי, ווערה שיט זי קללות,
ווי פון אַ לעכערדיגען זאַק,
און אַז זי כאַפּט זיך שלאָגען,
קריג איך אזא באַק !

רעפריין (ביידע).

— 2. —

ער : האָט א יוד א קרעמעלע,
איז ער דאָך אויף צרות,
קומט דאָס עקזעקוטאָריל,
און שלאָגט מיט איהם כפרות.
זי : אוי, די סוחריטע,
זי לעבט ווי א פּרינצעסין,
עס גיט דער מאַן איהר וועקסלען,
מיט פּראָטעסטען צו עסען . . .

רעפריין (ביידע).

— 3. —

ער : האָט א יוד א טעכטערל,
שעהמט זי זיך מיט יודיש,
ביי דעם טאַטען פייפט דער דלות
און זי איז „נגידיש“. . .
זי : אוי, די „פּאַניענקעיי
זי לויפט אויף דאַנסינג־ בעלער,
און אין שטוב, ביים טאַטען,
פּוסטעווען די טעלער . . .

רעפריין (ביידע).